

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav translatologie

MONIKA SAMKOVÁ

ÚLOHA PAUZY V PROCESU SIMULTÁNNÍHO TLUMOČENÍ

THE USE OF PAUSE IN SIMULTANEOUS INTERPRETING

Diplomová práce

Praha 2011

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Na tomto místě bych ráda nejprve co nejsrdečněji poděkovala Prof. PhDr. Ivaně Čeňkové, CSc. za její cenné rady a velmi vstřícný přístup nejenom během vypracování této práce, ale i v průběhu celého mého studia. Dále chci poděkovat řečníkovi, všem tlumočnickům a respondentům za jejich ochotu a čas, který mému experimentu věnovali, a bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě bych rovněž ráda poděkovala svým nejbližším za jejich pomoc a podporu během celého mého studia.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 19. 8. 2011

podpis

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá zkoumáním úlohy pauz v procesu simultánního tlumočení na francouzsko-českém materiálu, a sice z pohledu posluchačů výchozích projevů ve francouzštině, tlumočnicků studentů a profesionálů a posluchačů přetlumočených projevů v češtině. Práce sestává z teoretické a empirické části. V teoretické části práce je nejprve stručně představen samotný proces simultánního tlumočení a s ním související Model úsilí Daniela Gila. Následně je věnován prostor prozodii a jednotlivým prozodickým (suprasegmentálním) prostředkům se zaměřením na pauzy a jejich úlohu v simultánním tlumočení. V empirické části práce je dále popsán průběh a vyhodnocení experimentu zaměřeného na zkoumání vlivu nepřirozeně dlouhých či nepřirozeně umístěných pauz v kvaziautentických výchozích projevech řečníka na práci a výkon simultánních tlumočnicků (studentů a profesionálů) a na následné hodnocení tohoto výkonu samotnými posluchači přetlumočených projevů.

Klíčová slova

simultánní tlumočení, pauza, posluchač, projev, řečník, tlumočnick, srozumitelnost

ABSTRACT

The purpose of the present thesis is to shed light on the role of pauses in simultaneous interpreting between French and Czech, mainly from the point of view of the listeners of the source speeches in French as well as both students of interpretation and professional interpreters and from the viewpoint of the listeners of the speeches interpreted into Czech. It is divided into a theoretical and an empirical part. The theoretical part briefly outlines the process of simultaneous interpreting and Daniel Gile's Effort Model and then it focuses on prosody and individual prosodic (suprasegmental) features, especially pauses and their use in simultaneous interpreting. The empirical part describes the experiment and presents its results. The experiment itself examines the effect that unnaturally long or unnaturally placed pauses in the speaker's quasi-authentic source speeches have on the choice of strategy and the simultaneous interpreters' performances (students and professionals) and on the subsequent assessment of their performances made by the listeners of the interpreted speeches.

Keywords

simultaneous interpreting, pause, listener, speech, speaker, interpreter, comprehensibility

OBSAH

ABSTRAKT	4
ABSTRACT.....	5
1. ÚVOD	9
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1. Simultánní tlumočení	11
2.2. Model úsilí	12
2.3. Prozodie.....	14
2.3.1. Funkce prozodie	14
2.3.2. Prozodie v simultánním tlumočení	15
2.3.3. Jednotlivé suprasegmentální prostředky.....	16
2.3.3.1. Intonace.....	16
2.3.3.1.1. Intonace v simultánním tlumočení	17
2.3.3.2. Přízvuk	18
2.3.3.3. Tempo	19
2.4. Pauza	21
2.4.1. Vymezení pauzy	21
2.4.2. Vnímání pauzy.....	22
2.4.3. Pausový efekt	22
2.4.4. Funkce pauzy.....	23
2.4.5. Klasifikace pauz	24
2.4.6. Hezitační pauzy	30
2.4.7. Pauzy v simultánním tlumočení	31
2.4.7.1. Dosavadní stav zkoumané problematiky	33
2.5. Pracovní hypotéza	36
3. EMPIRICKÁ ČÁST	37

3.1. Popis experimentu	37
3.1.1. Metoda výzkumu	37
3.1.2. Texty výchozích projevů	37
3.1.3. Nahrávky výchozích projevů	38
3.1.4. Řečník	39
3.1.5. Tlumočníci	40
3.1.6. Podmínky a průběh experimentu	41
3.1.6.1. Příprava a realizace	41
3.1.6.2. Záznamová technika	42
3.1.6.3. Pilotní experiment	42
3.1.6.4. Nahrávky tlumočení	43
3.1.7. Hodnotitelé	44
3.1.7.1. Francouzští respondenti	44
3.1.7.2. Tlumočníci	45
3.1.7.3. Čeští posluchači	46
3.2. Zpracování a vyhodnocení dat	50
3.2.1. Definice jednotlivých variant výchozích projevů	50
3.2.2. Analýza výchozích projevů francouzskými posluchači pomocí retrospektivních dotazníků	51
3.2.2.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami	51
3.2.2.2. Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami	54
3.2.2.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami	56
3.2.3. Hodnocení výchozích projevů a analýza dat získaných z dotazníků tlumočnicků ...	60
3.2.3.1. Skupina tlumočnicků – studentů	60
3.2.3.2. Skupina profesionálních tlumočnicků	66
3.2.3.3. Porovnání studentů a profesionálních tlumočnicků	71
3.2.4. Porovnání hodnocení jednotlivých výchozích projevů francouzskými posluchači a dvěma skupinami tlumočnicků	75

3.2.4.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami.....	75
3.2.4.2. Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami.....	78
3.2.4.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami	81
3.2.5. Hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači	86
3.2.5.1. Hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z pohledu posluchačů.....	86
3.2.5.2. Hodnocení výkonů tlumočnicků z pohledu posluchačů podle jednotlivých variant výchozích projevů.....	107
3.2.5.2.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami	108
3.2.5.2.2. Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami	111
3.2.5.2.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami	114
3.3. Diskuze.....	118
4. ZÁVĚR	123
SHRNUTÍ.....	125
SUMMARY	127
RÉSUMÉ	129
BIBLIOGRAFIE.....	131
PŘÍLOHY	135

1. ÚVOD

Tématem této teoreticko-empirické diplomové práce je úloha pauz v procesu simultánního tlumočení. Výzkum v empirické části je realizován na francouzském kvaziautentickém výchozím materiálu simultánně tlumočeném do češtiny.

Pauza se spolu s intonací řadí k nejdůležitějším suprasegmentálním (neboli prozodickým) prostředkům sloužícím k segmentaci promluvy, a jako taková zastává zcela nepochybně významnou roli rovněž v simultánním tlumočení. Vhodně umístěné pauzy v projevu řečníka usnadňují tlumočnickům celkovou orientaci v projevu a pomáhají jim k lepšímu pochopení syntaktických a významových vztahů. Rovněž tak vhodně dlouhé a umístěné pauzy v převodu tlumočnicků dále usnadňují orientaci v tlumočeném projevu posluchačům, a přispívají tak k lepšímu dosažení komunikačního záměru.

V teoretické části této práce nejprve stručně představíme samotný proces simultánního tlumočení a s ním související Model úsilí Daniela Gila. Dále se budeme věnovat prozodii a jednotlivým suprasegmentálním prostředkům se zaměřením na pauzy a jejich úlohu v simultánním tlumočení.

V následující empirické části této práce jsme se s ohledem na skutečnost, že pauzy do jisté míry přispívají ke správnému pochopení logických a syntaktických vztahů v promluvě, rozhodli provést experiment založený právě na narušení těchto syntaktických a významových vztahů vlivem příliš dlouhých či nepřírozeně umístěných pauz ve výchozích projevech řečníka. Zaměříme se na vnímání pauz v těchto projevech a srozumitelnost samotných projevů jak pro francouzské posluchače (rodilé mluvčí), tak i pro dvě skupiny tlumočnicků (studentů a profesionálů). Dále nás bude zajímat, jakým způsobem tyto pauzy ovlivní porozumění a práci simultánních tlumočnicků. V neposlední řadě budeme věnovat pozornost tomu, zda a jakým způsobem se pauzy ve výchozích projevech řečníka promítnou do vnímání a hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači.

Naše práce si vzhledem k omezenému rozsahu výzkumu neklade žádné přehnané ambice, věříme však, že by mohla alespoň částečně přispět k obohacení výzkumu v oblasti

pauz a jejich úlohy na poli simultánního tlumočení, případně se stát inspirací pro další zájemce, kteří by se této problematice chtěli věnovat nebo ji prohloubit.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Simultánní tlumočení

Jelikož se v této práci zabýváme úlohou pauzy v procesu simultánního tlumočení, tak si tento druh tlumočení nejprve krátce představíme. Simultánní tlumočení je jednou z nejnáročnějších forem tlumočení vůbec a spolu s vysokým konsekutivním tlumočením spadá do oblasti konferenčního tlumočení.

Simultánní tlumočení se poprvé začíná pokusně používat koncem 20. let 20. století, následně se sporadicky objevuje na několika mezinárodních kongresech a konferencích, avšak k jeho skutečnému rozvoji dochází až po druhé světové válce v souvislosti s norimberským procesem. V současné době je simultánní tlumočení nejrozšířenějším druhem konferenčního tlumočení a uplatňuje se ve většině mezinárodních organizací a struktur, jako jsou např. Evropská unie, OSN, NATO a další (Čeňková 2008: 9-11).

Náročnost simultánního tlumočení pramení z jeho podstaty, kterou je souběžnost řečových činností a rozdvojení pozornosti tlumočnicka na poslech originálu a jeho převod do cílového jazyka (Čeňková 2008: 14). Seleskovitchová (Seleskovitch 1968: 71) v této souvislosti hovoří o „*deux temps superposés*“, kdy mezi mentálním podnětem a jeho slovním vyjádřením existuje vztah příčiny a následku a souběžnost činností dokládá tvrzením, že „*la parole est énoncée au moment où est conçue la pensée suivante*“.

„Il [l'interprète] entend la phrase suivante alors qu'il énonce encore l'idée précédente, mais il n'écoute pas cette phrase ; ce qu'il écoute c'est la phrase qu'il est en train de prononcer lui-même. Par contre, il entend le sens de la phrase de l'orateur et c'est ce sens qu'il retient pour l'énoncer immédiatement après. Donc, comme lorsqu'il parle spontanément, les mots qu'il écoute sont ceux qu'il prononce mais la pensée à laquelle il prête attention est celle qui donnera naissance à la parole suivante. La différence est qu'ici la pensée qu'il va énoncer vient d'un apport extérieur.“ (Seleskovitch 1968: 72)

2.2. Model úsilí

Vzhledem k tomu, že se v empirické části naší práce budeme pokoušet klást na simultánní tlumočníky nestejnoměrné nároky na poslech výchozích projevů spojené s nerovnoměrnou délkou a distribucí pauz v těchto projevech, a následně se pokusíme zjistit, zda a případně jakým způsobem má toto rozložení pauz vliv na jejich výkon, a tedy produkci cílového projevu, tak si v této části nejprve stručně představíme model úsilí Daniela Gila v simultánním tlumočení, který s touto problematikou úzce souvisí, a budeme přitom vycházet z jeho článku *Le modèle d'efforts et l'équilibre d'interprétation en interprétation simultanée* z roku 1985 (Gile 1985: 44–46). Tento model se věnuje rozdělení pracovní kapacity simultánního tlumočníka mezi poslech a analýzu výchozího projevu, produkční úsilí potřebné k formulaci cílového projevu a paměťové úsilí nezbytné k udržení vyslechnuté informace v paměti před jejím reprodukováním v cílovém jazyce.

Autor konstatuje, že dokonce i u těch nejlepších tlumočnicků dochází během simultánního tlumočení k více či méně častým informačním ztrátám. Týká se to zejména rychlých, informačně hutných a čtených projevů, problémy tlumočnickům také činí vlastní jména, odborné termíny, neobvyklá slova, číselné údaje či výčty. Ze strany řečníka může tlumočnickům působit potíže jeho výrazný přízvuk či nedokonalá znalost výchozího jazyka.

Gilův model je založen na třech typech úsilí, která tlumočnick současně vyvíjí při simultánním tlumočení:

1. **úsilí poslechu a analýzy** (*l'effort d'écoute et d'analyse*) – je vyvinuto na poslech výchozího projevu a jeho porozumění. Toto úsilí se stupňuje s rostoucí informační hustotou či odborností projevu, při ztížených podmínkách na poslech či v případech, kdy se jazyk řečníka nějakým způsobem odchyluje od normy;
2. **produkční úsilí** (*l'effort de production*) – toto úsilí tlumočnick potřebuje na jazykové vyjádření získaných informací. Zvyšuje se zejména při taktických hezitačních pauzách sloužících k tomu, aby tlumočnick zvolil vhodná slova a vhodnou strukturu věty, a naopak klesá u jazykových automatismů;
3. **paměťové úsilí** (*l'effort de mémoire*) – toto úsilí je spojeno s taktickými či jazykovými důvody a slouží k uchování vyslechnuté informace v paměti tlumočnicka

před jejím reprodukováním. Tlumočník si nejprve počká na to, až vyslechnuté informaci dobře porozumí, a až poté ji reprodukuje.

Každý tlumočník disponuje určitou maximální kapacitou (energií), která je rozložena mezi tři výše zmíněná úsilí. Součet těchto tří úsilí tedy nesmí v zájmu zachování rovnováhy tlumočení tuto maximální kapacitu překročit. Proto pokud dojde k nárůstu některého z těchto úsilí, je tomu tak na úkor jednoho nebo obou zbývajících. Tlumočnickova maximální kapacita rovněž není neměnná, podléhá různým faktorům, jako jsou například únava či motivace. Zároveň je nezbytná určitá minimální energie pro každé jednotlivé úsilí, neboť není-li tohoto minima dosaženo, dochází k nerovnováze, která se následně může negativně odrazit na výsledku tlumočení. K nejčastějším případům takového selhání se řadí:

- potíže najít vhodné jazykové vyjádření řečnickovy myšlenky, v jejichž důsledku se tlumočník příliš soustředí na její přetlumočení a tím mu unikne další část řečnickova projevu, kterou tudíž nemůže reprodukovat;
- situace, kdy tlumočník nemůže okamžitě přetlumočit určitou pasáž řečnickova projevu a musí ji uchovat v paměti, což vede k tomu, že se sníží úsilí na poslech a tlumočník přeslechne následující řečnickova slova;
- zvýšené úsilí na poslech složitějšího úseku, kvůli němuž se tlumočník dostane do skluzu za řečníkem, což vede k nárůstu paměťového a/nebo produkčního úsilí, které má za následek pokles úsilí na poslech, a dochází tak opět ke ztrátě informací při poslechu řečnickova projevu.

Rovnováhu mezi všemi třemi úsilími si částečně stanoví tlumočník sám, částečně podléhá jeho taktickým rozhodnutím či vnějším vlivům (např. změnám tempa ze strany řečníka).

2.3. Prozodie

Termínem **prozodie** (nebo také **prozodické rysy** neboli **suprasegmentální rysy**) jsou myšleny veškeré změny základního tónu, intenzity a trvání v organizaci výpovědi na úrovni vyšší, než je rovina segmentální (Vlčková-Mejvaldová 2006: 19). Prozodie je nedílnou součástí mluveného jazyka a na její výsledné podobě se mimo jiné podílí i řada fyziologických faktorů.

Celek prozodických vlastností promluvy je tedy definován jako souhrn intonace, přízvuku, rytmu, sylabizace a distribuce pauz a může být rozdělen do dvou velkých skupin: intonace a rytmus, přičemž pojem intonace zahrnuje změny ve frekvenci základního tónu, vnímané jako změny výšky hlasu, a rytmické změny pokrývají distribuci, sílu a pravidelnost přízvuků, rozsáhlost přízvučných skupin, tempo a jeho změny a variace intenzity (Vlčková-Mejvaldová 2006: 19-20).

2.3.1. Funkce prozodie

Prozodie přispívá ke správné interpretaci slovního sdělení a k rozpoznání komunikačního záměru mluvčího, proto je její správné používání velmi důležité. Chybné užití prozodie totiž může vést k nesprávnému pochopení předávaných informací či dokonce k informačním ztrátám. Vlčková-Mejvaldová (2006: 25) rozděluje funkce prozodie na funkce jazykové a nejazykové (mimojazykové).

Nejazykové funkce prozodie je možno dále rozčlenit na funkce paralingvistické a extralingvistické, avšak hranice mezi nimi není příliš zřetelná. Jak již částečně vyplývá z jejich názvu, nejazykové funkce poskytují informace o mimojazykových skutečnostech, a to jak takové, které mluvčí poskytuje vědomě (postoje), tak i nevědomě (informace o jeho věku, pohlaví, aktuálním fyzickém a psychickém stavu či socioregionální příslušnosti).

V této souvislosti uvádí León (Vlčková-Mejvaldová 2006: 26) další dvě nejazykové, fonostylistické funkce prozodie, a sice funkci identifikační, díky které lze získat informace o mimojazykových vlastnostech mluvčího, a funkci impresivní, pomocí níž jsou sdělovány postoje a záměr mluvčího. Obě tyto funkce zajišťují prozodickou expresivitu promluvy.

Sémantická funkce prozodie, která spadá do skupiny funkcí jazykových, slouží k rozlišení deklarativních a interogativních vět. Proto ji Martinet označuje jako distinktivní (Martinet 1965, in Vlčková-Mejvaldová 2006: 25) a Fónagy jako modální (Fónagy 1979, in Vlčková-Mejvaldová 2006: 25).

Prozodie hraje rovněž organizační roli na úrovni syntaxe, neboť segmentuje řečové kontinuum na drobnější celky, a přispívá tak ke zvukové a významové hierarchizaci promluvy. Tato její funkce je označována jako demarkativní (Di Cristo 1998, in Vlčková-Mejvaldová 2006: 26). Podobně vnímá tuto úlohu prozodie i Ahrensová (Ahrens 2005: 1), která prozodickým jevům přisuzuje dvě základní funkce: slouží zaprvé ke strukturování proudu řeči do smysluplných jednotek a zadruhé ke zdůraznění těch částí mluveného projevu, které mluvčí považuje za důležité.

2.3.2. Prozodie v simultánním tlumočení

V simultánním tlumočení zastává prozodie zcela nepochybně velmi důležitou úlohu. Posluchači totiž tlumočnický sedící v kabině mnohdy ani nevidí a pro správné pochopení informací jsou tudíž odkázáni pouze na výstup, který slyší ze sluchátek, proto by tlumočnick, jakožto svého druhu profesionální řečník, měl umět práci s prozodií dobře zvládat. Stejně jako je pro posluchače k úspěšnému pochopení informací důležité správné nakládání s prozodií ze strany tlumočnicka, tak i tlumočnickovi může pomoci náležitě použitá prozodie ke správnému pochopení projevu řečníka se všemi jeho nuancemi tak, aby mohl projev následně co nejlépe přetlumočit.

Ne vždy však tlumočnicki prozodie používají správným způsobem, což může mít dle Jonese několik příčin (Jones 1998: 128-129): v první řadě mohou nedostatky pramenit z izolace v kabině, kvůli níž tlumočnick částečně ztrácí kontakt s řečníkem. Dalším důvodem jsou obavy z toho, že pokud se tlumočnick na delší dobu odmlčí, sníží to jeho důvěryhodnost u posluchačů. Značné problémy tlumočnickům také činí skutečnost, že dopředu nevědí, jak bude řečník pokračovat, což se promítá především do intonace a tlumočnick neklesá hlasem.

Přestože se většina autorů, kteří se prozodií v simultánním tlumočení zabývali (Déjean Le Féal, Kirchhoff, Willett, in Ahrens 2005: 2), domnívala, že způsob tlumočnickova

nakládání s prozodií je stejný jako u spontánního projevu, někteří další naopak zastávají opačný názor. Barik (Barik 1975, in Ahrens 2005: 2) popisuje způsob mluvy simultánního tlumočníka jako „*less smooth than natural speech*“. Stejně tak Shlesingerová (Shlesinger 1994, in Ahrens 2005: 2) ohledně používání intonace uvádí, že „*the intonational system used in simultaneous interpretation appears to be marked by a set of salient features not found in any other language use*“.

Navzdory důležitosti prozodie v simultánním tlumočení byla tato oblast výzkumu po dlouhou dobu poněkud přehlížena z důvodu poměrně vysoké, a to jak časové, tak i technické, náročnosti na získávání a zpracovávání výzkumného materiálu.

2.3.3. Jednotlivé suprasegmentální prostředky

2.3.3.1. Intonace

Intonace je jedním z nejdůležitějších prozodických jevů, který se významnou měrou podílí na produkci a percepci promluvy. Tento pojem může být chápán ve dvou významech – v užším slova smyslu se váže k melodii, a tedy ke změnám výšky hlasu, v širším slova smyslu zahrnuje i změny v dynamickém průběhu promluvy, a v takovém případě je pojem intonace synonymní s pojmem prozodie (Vlčková-Mejvaldová 2006: 19).

Intonační změny jsou vyvolány změnou základního tónu (F0) a vnímáme je jako změny výšky hlasu. Aby mohl posluchač tuto změnu zaznamenat, musí být dostatečně velká. Frekvence základního tónu se u člověka v průměru pohybuje v rozmezí od 80 do 450 Hz, přičemž tyto hodnoty se liší v závislosti na věku, pohlaví, individuálních fyziologických vlastnostech a citovém stavu mluvčího. (Vlčková-Mejvaldová 2006: 21).

V promluvě zastává intonace mnohé funkce, Čeňková (1988) je popisuje následovně:

„Nejdůležitějším zvukovým prostředkem a nositelem adicónální informace je intonace. Napomáhá vydělování hlavních významových opěrných bodů (dominant), podává bezprostřední informaci o zakončení segmentů, jejich modálních odstínech a celkovém expresivním tónu sdělení.“ (Čeňková 1988: 96)

Kromě toho může mít intonace i sociální funkci, která závisí na společenském postavení mluvčího a jeho profesi (Ahrens 2005: 1).

Jak v češtině, tak ve francouzštině slouží změny intonace k rozlišení modalit výpovědi, její ukončenosti či neukončenosti a expresivity. Ve francouzštině rozlišuje Delattre (1966) deset základních intonačních průběhů, které dělí do tří kategorií označovaných jako intonémy, a to intonémy klesavé, intonémy stoupavé a intonémy s rovnou melodií. Tyto intonémy souvisejí s funkcí výpovědi a její modalitou.

2.3.3.1.1. Intonace v simultánním tlumočení

S ohledem na různé funkce, které v promluvě zastává, hraje intonace také významnou roli v simultánním tlumočení a její správné používání řečníkem může tlumočnickovi značnou měrou usnadnit orientaci ve výchozím projevu, v jeho struktuře a organizaci, umožnit mu lépe sledovat jednotlivé významové celky, zdůraznit klíčová slova či myšlenky, odlišovat věty tázací od oznamovacích a naznačovat, zda bude řečník v projevu pokračovat či nikoliv. Intonace v mluveném projevu tedy do jisté míry zastává stejnou úlohu, jakou mají v psaném projevu interpunkční znaménka. Na druhou stranu ale naopak intonace, která porušuje intonační pravidla, může tlumočnickovi ztěžovat porozumění textu namísto toho, aby mu pomáhala. To se děje zejména v případě čtených projevů, v nichž řečník správně nezdůrazňuje jejich opěrné body, projev čte víceméně automaticky a tím přestává kontrolovat sled svých myšlenek. Naproti tomu ve spontánních projevech řečník většinou intonaci používá náležitým způsobem.

Tlumočnick by měl umět s intonací správně pracovat, neboť vhodně volená intonace mu může být prospěšná i v tom smyslu, že mu může pomoci zakrýt některé formální nedostatky jeho projevu. Dle Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC (2005: 7) by měl tlumočnick v ideálním případě volit stejnou intonaci jako řečník, avšak s ohledem na skutečnost, že tlumočnick dopředu neví, jak bude řečník ve svém projevu pokračovat, může jeho intonace doznat určitých změn ve srovnání s řečníkem. Nejtypičtějším případem je tlumočnickova stoupavá intonace vyvolaná neustálou nejistotou, jak bude projev řečníka pokračovat. Pokud však tlumočnick používá tuto stoupavou intonaci automaticky, může to posluchači zkomplikovat, či dokonce znemožnit, vnímání začátku a konců vět či rozlišování jejich jednotlivých druhů, zejména vět oznamovacích od vět tázacích. Monotónní intonace se

také může negativně podepsat na hodnocení výkonu tlumočnicka ze strany posluchačů (Collados Aís 2002: 335).

2.3.3.2. Přízvuk

Dalším prozodickým prvkem, který se podílí na výsledné podobě promluvy, je přízvuk neboli akcent. Odlišujeme přízvuk slovní a přízvuk větný. Krčmová (2007) definuje slovní přízvuk jako prominenci slabiky v rámci úseku řeči, který odpovídá slovu v běžném slova smyslu. Palková (Palková 1994, in Vlčková-Mejvaldová 2006: 33) zdůrazňuje, že percepční prominence přízvuku je daná kontrastem s nepřízvučnými slabikami, Vlčková-Mejvaldová (2006: 33) k tomu dodává, že percepční platnost přízvuku v neutrální promluvě závisí na změnách tří prozodických složek: intenzity, základní frekvence a tempa. Intenzita a základní frekvence jsou v porovnání s okolními nepřízvučnými slabikami vyšší, tempo je naopak zpomalené a jednotlivé hlásky jsou delšího trvání.

V češtině je stálý přízvuk na první slabice rytmického celku a má funkci delimitativní, neboť hranice tohoto celku vymezuje. Z hlediska charakteru je přízvuk dynamický, což se projevuje tím, že přízvučné slabiky jsou realizovány s větší silou než slabiky nepřízvučné. Přízvuk v češtině postrádá fonologickou platnost, a tudíž nemá schopnost odlišovat význam slov. Větný přízvuk v češtině leží na přízvučné slabice poslední rytmické skupiny (Vlčková-Mejvaldová 2006: 33).

Přízvuk ve francouzštině se od přízvuku v češtině dosti liší. Jak popisuje Vlčková-Mejvaldová (2006: 50), přízvuk ve francouzštině je definován jako výdechové a artikulační zdůraznění doprovázené zároveň změnou základního tónu, z hlediska percepce je přízvučná slabika vnímána jako výraznější oproti slabice sousední. Francouzština rozlišuje přízvuk pravidelný, který je určený lexikálními vlastnostmi promluvy, váže se na poslední slabiku rytmického celku a má demarkativní a organizační funkci, a přízvuk nepravidelný, podmíněný pragmatickým a rytmickým kontextem a vyjadřujícím citovou (*accent affectif*) nebo intelektuální (*accent intellectuel*) příznakovost. Rytmický celek je skupina slabik, z nichž poslední nese pravidelný přízvuk. Ve francouzštině je rytmický celek často rozsáhlejší než v češtině, kde se do velké míry kryje s grafickým slovem, a spojuje tak několik grafických slov do jedné zvukové jednotky.

2.3.3.3. Tempo

Řečové tempo rovněž patří k jevům, které se podílejí na vnímání rytmu promluvy. Jak uvádí Krčmová (2007), tempo je dáno rychlostí artikulační práce a určuje se počtem slabik za jednotku času. Průměrné tempo se různí v závislosti na jednotlivých jazycích a jednotlivých mluvčích. K rychlým jazykům z hlediska tempa se řadí například italština, ruština je zase rychlejší než čeština. Každý mluvčí má také své individuální tempo, tedy rychlost řeči, která je mu vlastní. Stejně tak se tempo mění s expresivitou promluvy. Výrazným rysem expresivní promluvy jsou právě změny tempa, jeho nepravidelnosti a prodlužování jednotlivých segmentů. Pomalejší tempo volíme, pokud chceme některé úseky promluvy zdůraznit či pokud předpokládáme menší chápavost u posluchačů. Dá se tedy říci, že řečové tempo je relativně různorodé a nestabilní.

V simultánním tlumočení má tempo řečníka nepochybně značný vliv na tlumočnickův výkon, tlumočnickovi může činit potíže jak příliš pomalý, tak i příliš rychlý projev řečníka. Výmluvně to vysvětluje Čeňková (1988):

„Při velmi pomalém tempu má tlumočnick sice možnost dosáhnout maximální úplnosti převodu, ale vzhledem k tomu, že mezi výchozím a cílovým jazykem nikdy neexistuje stoprocentní syntaktický paralelismus, je pomalým tempem ztíženo vnímání logické návaznosti myšlenek v projevu a je značně namáhána tlumočnickova krátkodobá paměť. Tlumočnick si navíc musí nechat poměrně velký odstup od řečníka, což vyvolává dojem váhavého, přerušovaného tlumočení. Při příliš velkém tempu může naopak dojít k velkému opoždění za řečníkem, které může vést ke ztrátě orientace v obsahu projevu. Tempo tlumočnickova převodu je překotné, tlumočnick se musí uchýlovat ke zkracování i k vynechávání.“ (Čeňková 1988: 100-101)

Na druhou stranu stanovit optimální tempo promluvy je rovněž obtížné. Krušina se vzhledem k tomu, že je průměrná délka slov v jednotlivých jazycích odlišná, domnívá, že jedinou souměřitelnou jednotkou pro různé jazyky jsou slabiky (Čeňková 1988: 101). Počet slabik připadajících průměrně na jedno slovo se v jednotlivých jazycích různí, v češtině se pohybuje v závislosti na funkčních stylech od 2,05 slabik na slovo (spontánní projevy na odborné téma) do 2,5 slabik na slovo (texty běžného publicistického stylu) (Janovcová 1980: 319). Za horní hranici, při které ještě lze podat kvalitní tlumočnický výkon, je pokládáno

100–120 slov za minutu, tj. rychlost menší než 300 slabik za minutu (Čeňková 1988: 102). Tato hodnota je poněkud v nesouladu s hodnotou uváděnou Mezinárodní asociací konferenčních tlumočnicků AIIC. Tato asociace zmiňuje jako horní mez pro podání kvalitního tlumočnického výkonu hodnotu 150–200 slov za minutu a tempo 120 slov za minutu označuje jako mírné (Čeňková 2008: 64). Důvodem tohoto rozporu může být skutečnost, že AIIC neuvádí, pro který jazyk uvedené hodnoty platí. Příliš rychlé tempo blížící se hranici srozumitelnosti se také negativně odráží na zřetelnosti mluvy řečníka: „*Zřetelnost mluvy přestává při 400–500 slabikách i u sebevýřečnějších jedinců být stoprocentně bezvadnou [...]*“ (Matula 1958, in Janovcová 1980: 318). Při přehnaně vysokém tempu dochází ke zkreslení výslovnosti, a tím může být zároveň narušen komunikativní efekt řečnickova projevu.

Tempo řečníka také závisí na tom, zda projev přednáší spatra či ho má předem připravený a pouze ho čte. U předem připravených a čtených projevů bývá tempo přednesu většinou vyšší, Janovcová (1980: 318) uvádí, že konferenční čtení je přibližně o pětinu rychlejší než spontánní projev a dále také konstatuje, že konferenční praxe vykazuje trend neustále se zvyšujícího tempa projevů. U čtených projevů je navíc rovněž mnohdy vyšší informační hustota než v případě projevů spontánních. Řečníci jsou někdy k vysokému tempu nuceni organizátory akcí, kteří jim přidělí přesně vymezený čas, a zvýšená rychlost řečníků tedy může pramenit z jejich snahy tuto řečnickou lhůtu dodržet. Rychlost může dále souviset i s temperamentem řečníka. Jak podotýká Novotná (1984: 26), tempo je spolu s délkou a rozmístěním pauz spolehlivým ukazatelem osobnosti mluvčího. Tempo také ovlivňuje všechny prvky zvukové stránky promluvy, nejvíce však pauzy. Z logiky věci vyplývá, že při rychlém tempu má řečník na pauzy mnohem méně času než při tempu mírném či dokonce pomalém.

2.4. Pauza

Jsme si samozřejmě vědomi skutečnosti, že pauza je nepochybně dalším ze suprasegmentálních prostředků, avšak vzhledem k tomu, že naše práce se soustředí právě na pauzy a jejich úlohu v procesu simultánního tlumočení, rozhodli jsme se jí věnovat samostatnou kapitolu. Proto se tedy pauza v našem členění ze skupiny suprasegmentálních prostředků jakoby vyčleňuje, nicméně bezpochyby představuje její nedílnou součást.

2.4.1. Vymezení pauzy

Pauzy se spolu s intonací řadí k nejdůležitějším prostředkům segmentace promluvy a jsou vzájemně provázané s dalšími prozodickými jevy, jako jsou zejména tempo, které se odvíjí od délky a frekvence pauz, a právě také intonace. Nejjednodušeji lze pauzu definovat jako přerušení proudu řeči mluvčího identifikovatelné posluchačem, avšak samotné vymezení pauzy je poměrně nelehký úkol, jelikož jako pauzu nehodnotíme pouze přerušení mluvní aktivity, ale do této kategorie řadíme rovněž tzv. pauzový efekt, který může vznikat několika způsoby (podrobněji se o něm zmíníme dále). Pauzy také představují značnou část z celkové délky projevu. Dle Čeňkové (1988: 97) mohou pauzy tvořit až 40–50 % z celkové délky promluvy, Goldman-Eislerová (1968, in Müllerová, Nekvapil 1986: 106) dokonce hovoří až o 65 procentech trvání celého komunikátu. Pokud jde o samotnou definici pauzy, Kowal – O'Connel (1980, in Müllerová, Nekvapil 1986: 106) považují pauzu za přestávku v řeči trvající minimálně 270 milisekund, podobně Hargrove a McGarr (1994, in Cecot 2001: 65) uvádí, že pauzy „*are physically represented as a period of time in which no acoustic signal occurs for at least 200-270 msec*“.

Stejně jako je tomu v případě intonace, i pauzy jsou do určité míry připodobňovány k interpunkčním znaménkům v psaných projevech, a to zejména k čárkám a tečkám. Avšak pauzy vyjadřují víc než jen gramatické vztahy ve větě. Politi (1999, in Cecot 2001: 63) je považuje za jakýsi druh „ústní interpunkce“, která nese další informaci a upoutává pozornost posluchače.

2.4.2. Vnímání pauzy

Aby mohl příjemce pauzu vůbec vnímat, musejí být splněny některé fyzikální, akustické podmínky a pauza musí mít určitou délku trvání tak, aby si mohl příjemce projevu jednak uvědomit, že došlo k přerušení promluvy, a jednak si toto přerušení spojit s významem (Novotná 1984: 20). Délka pauz je navíc odvislá od předcházejících kombinací hlásek. Pauza je součástí zcela specifického komunikativního systému, z čehož vyplývají i její akustické zvláštnosti, a to má vliv i na její vnímání:

„Pro vnímání pauzy tedy není důležité jen její trvání, její fyzikální vlastnosti, ale především její schopnost nést smyslový náboj v rámci komunikativního systému.“
(Novotná 1984: 21)

I v případech, kdy příjemce pauzu vnímá jako takovou, podléhá toto vnímání určitým, mimo jiné i individuálním, odlišnostem. Z provedených fyzikálních měření a percepčních testů vyplývá, že stejně dlouhé pauzy vnímají posluchači rozdílně uvnitř věty a na jejím konci, přičemž uvnitř věty jsou jimi hodnoceny jako delší. Nutno podotknout, že vnímání dolní hranice trvání pauzy je individuální záležitostí, a proto se u jednotlivých posluchačů různí. Co se týče horní hranice trvání pauzy, i ta je nepochybně do jisté míry každým posluchačem vnímána odlišně, přesto můžeme ve shodě s Müllerovou a Nekvapilem (1986: 107) konstatovat, že tuto hranici bude pravděpodobně představovat únosnost trvání pauzy, která se bude lišit v závislosti na celkovém tempu projevu, celkové frekvenci pauz a jejich průměrné délce.

2.4.3. Pauzový efekt

Jak zmiňuje Čeňková (1988: 97), k pauzovému efektu může docházet několika způsoby. Nejprve může tento efekt nastat v případě, kdy dojde k úplnému přerušení mluvní aktivity na relativně krátkou dobu. Takováto pauza bývá často vyplněna nejrozličnějšími parazitními zvuky, pokašláváním apod. Zadruhé je možné pauzový efekt vyvolat výraznou změnou v intonaci, intenzitě a tempu řeči a konečně ve třetím případě se může pauzový efekt objevit na hranici dvou významově samostatných segmentů. Vidíme tedy, že aby došlo k pauzovému efektu, nemusí být nutně přerušena mluvní aktivita řečníka, neboť příjemce může za pauzu považovat i některé úseky projevu řečníka vyplněné různými zvukovými

prostředky nebo se nechat ovlivnit smyslem výpovědi do té míry, že nabude dojmu, že řečník učinil pauzu, a to proto, že ji od něj jednoduše očekává. Ve skutečnosti však k realizaci takovýchto pauz vůbec nedochází.

2.4.4. Funkce pauzy

Pauzy mají v mluveném projevu celou řadu funkcí. Různé pauzy mají odlišné funkce a jedna pauza může mít dokonce několik funkcí zároveň. Dle Ahrensové (Ahrens 2007: 3-4) se jedná o funkce následující:

- a) v první řadě jsou pauzy nezbytné pro to, aby se řečník mohl během svého projevu nadechnout;
- b) zadruhé mohou pauzy vydělovat jednotlivé segmenty řeči, mají tedy delimitativní funkci, která zjevně souvisí se strukturou projevu. Na rozhraní intonačních jednotek jsou pauzy úzce propojeny s tempem projevu – řečník má tendenci před pauzou zvolnit tempo, což má za následek prodloužení trvání realizace vokálu v poslední slabice před pauzou. K tomuto prodlužování hlásek dochází ve všech jazycích;
- c) dále mají pauzy komunikativní funkci. Pokud totiž řečník udělá před důležitými částmi či segmenty svého projevu pauzu, zvětší se tím komunikativní efekt;
- d) začtvrté mohou pauzy souviset s plánováním projevu, a tedy i s kognitivními procesy;
- e) a konečně mohou pauzy také prozrazovat citové rozpoložení či znepokojení řečníka a v tomto případě tak bránit ve správném porozumění na straně posluchače.

Rovněž Duezová (Duez 1982: 12) je toho názoru, že není možné pauzám přiřknout pouze jednu jedinou funkci. Domnívá se, že pauza může mít funkci fyziologickou (slouží k tomu, aby se řečník mohl nadechnout), gramatickou či být projevem váhání řečníka. K realizaci pauzy může docházet několika způsoby: například váhání se může projevovat tichými či zaplněnými pauzami, falešnými začátky, opakováním, prodlužováním slabik, případně i kombinací těchto projevů. Dále mohou mít pauzy stylistickou funkci, a sloužit tak ke zdůraznění určitého tvrzení či k přitáhnutí posluchačovy pozornosti k tomu, co se řečník chystá vyřknout. Pomocí pauz pak může řečník také působit na své publikum, což je hojně využíváno zejména v politických projevech.

2.4.5. Klasifikace pauz

Klasifikace čili dělení pauz je bezesporu dosti komplikovanou a spornou záležitostí, na níž se názory jednotlivých teoretiků značně různí. Při této klasifikaci je nezbytné vzít v úvahu všechny fonetické a sémantické aspekty projevu (Čeňková 1988: 98). Vzhledem k tomu, že se v empirické části naší práce nebudeme přímo zabývat jednotlivými druhy pauz, nebudeme se pokoušet o vytvoření nějaké vlastní klasifikace, spíše si představíme pohledy několika autorů na tuto komplexní problematiku.

Vůbec prvními, kdo představili nějakou klasifikaci pauz, byli **Maclay a Osgood** (1959, in Cecot 2001: 68). Rozlišovali mezi pauzami **zaplněnými** (*filled*) a **nezaplněnými** (*unfilled*). Zaplněné pauzy zahrnovaly opakování (*repetition*), falešné začátky (*false starts*) a prodlužování vokálů (*vowel lengthening*). Z této jejich klasifikace následně vycházela celá řada dalších autorů.

Magno Caldognetto, De Zordi a Corrà (1982, in Cecot 2001: 68–69) kladou důraz na to, že pauzy jsou nezbytné pro porozumění a produkci spontánního projevu, neboť přispívají k pochopení makrostruktury a mikrostruktury projevu. Makrostruktura projevu souvisí se sémantickým a syntaktickým uspořádáním promluvy a mikrostruktura se vztahuje k výběru lexikálních prostředků. Autoři se rovněž zmiňují o tzv. pauzách pro řečníka, které mu mají umožnit se nadechnout. Podotýkají, že v ideálním případě by se tyto pauzy měly vyskytovat na hranicích syntaktických celků a že jsou nedílnou součástí spontánních projevů. Ve spontánních projevech se však kromě těchto pauz objevují i tzv. *non-fluencies*, které zasahují do plynulosti promluvy. Tyto jevy autoři rozdělují do následujících skupin:

1. nezaplněné pauzy nebo počáteční prodleva – u tlumočnicků počáteční prodleva odpovídá posunu (*décalage*) vůči výchozímu projevu;
2. nezaplněné pauzy uvnitř promluvy či tzv. „hraniční“ pauzy – tyto pauzy se vyskytují na rozhraní syntaktických celků a jsou prospěšné jak pro řečníka, který jich může zároveň využít k nádechu, tak pro posluchače, kterému slouží k pochopení syntaktického uspořádání promluvy;
3. nezaplněné pauzy uvnitř jednotlivých vět promluvy – jejich příčinou mohou být kognitivní či sociolingvistické faktory, případně poruchy řeči na straně řečníka. Jedná se především o takové pauzy, které nerespektují hranice syntaktických celků;

4. zaplněné pauzy, váhání – sem spadají veškeré hezitační zvuky typu *eeh*, hlasité dýchání;
5. parentetické věty (vsuvky), opravy;
6. přerušování promluvy – do této skupiny autoři řadí:
 - a) opakování slov či vět, ke kterému obyčejně dochází po pauze;
 - b) přestylizování – věta je přerušena a po pauze pozměněna, aniž by došlo ke změně smyslu výpovědi;
 - c) neúplné věty či falešné začátky – dojde k přerušení věty, která tak zůstane nedokončená, jelikož v následující větě nastává změna významu.

Naproti tomu **McNeill** (1979, in Cecot 2001: 69) definuje zaplněné pauzy, přerušování promluvy a parentetické věty (vsuvky) jako *disfluencies* vyskytující se ve spontánní řeči.

Další autorkou, která se zabývala pauzami, je **Duezová** (Duez 1982: 13–14). Tato autorka se soustředila na stylistickou funkci pauz v politických a neformálních rozhovorech a v politických projevech a představila následující klasifikaci zaplněných a nezaplněných pauz:

- a) tiché pauzy;
- b) pauzy zaplněné hezitačními zvuky;
- c) falešné začátky – nedorečený segment promluvy je přerušen a nahrazen jiným, úplným;
- d) nezamýšlené opakování;
- e) prodlužování slabik.

Hieke (1981, in Cecot 2001: 70) představil nový přístup k hezitačním pauzám (o hezitačních pauzách se podrobněji zmíníme později), které považuje za strategie, pomocí nichž může řečník získat čas či poopravit již pronesenou výpověď. Z toho usuzuje, že projevy váhání (hezitace) značí ochotu mluvčího kontrolovat kvalitu své řečové produkce.

Svoji kategorizaci pauz sestavila také **Cecotová** (Cecot 2001: 70), která se inspirovala všemi výše uvedenými klasifikacemi:

Non-fluencies		
Unfilled or silent pauses		Disfluencies
Communicative pauses	Non-communicative pauses	Filled pauses, glottal clicks, audible breaths, vowel and consonant lengthening
Initial décalage	Hesitation pauses (non-grammatical pauses)	Parenthetical sentences
Segmentation pauses		
Rhetorical pauses (grammatical and non-grammatical pauses)		Utterance interruptions: a. repeat b. restructuring c. false start

Cecotová konstatuje, že pauzy uvnitř vět jsou kratší než pauzy na jejich koncích. Do své klasifikace začleňuje i **rétorické** pauzy, které Magno Caldognetto, De Zordi a Corrà ve svém dělení neuvádějí. Rétorické pauzy se mohou vyskytovat jak na hranicích syntaktických jednotek, tak i mimo ně, například uvnitř věty či mezi členem a substantivem (v jazycích, které mají kategorii členů). Tyto rétorické prvky nemohou být považovány za *disfluencies*, jelikož kladou důraz na slovo bezprostředně následující, a zastávají tak komunikativní úlohu.

Drommel (1980, in Müllerová, Nekvapil 1986: 105) vychází ve své klasifikaci pauz z toho, zda se pauzy vyskytují uvnitř věty, nebo na jejím konci, a dále pokud se nacházejí uvnitř věty, zda vyznačují předěl mezi syntaktickými frázemi, nebo zda syntaktickou frázi přerušují. Podle toho dělí pauzy na **syntaktické** a **nesyntaktické** (tj. ty, které se nacházejí uvnitř verbálních a nominálních frází), syntaktické následně dělí na **koncové** (tj. delimitující větu) a **nekoncové**, nekoncové pak dále dělí na **nedistinktivní** a **distinktivní** (tj. ty, které mohou naznačovat různý syntaktický vztah, a tudíž i různý význam). Napříč touto klasifikací pak rozlišuje pauzy **transinformační**, jejichž realizací mluvčí „zamýšlí“ sdělit posluchači nějakou instrukci, a pauzy **hezitační**, které jsou mluvčím „nezamýšlené“ (jedná se především o pauzy nesyntaktické, ovšem i syntaktická pauza může být hezitační). Transinformační pauzy by mohly být rozděleny na pauzy **gramatické** a **rétorické**, jak uvádí Deese (1980, in Müllerová, Nekvapil 1986: 106).

Müllerová a Nekvapil (1986: 108–111) zkoumali pauzy v improvizovaných vysokoškolských přednáškách a při jejich klasifikaci brali v potaz příčiny a důvody či motivy jejich vzniku. Konstatují, že základním důvodem je potřeba mluvčího nadechnout se, a proto mohou být všechny pauzy nádechové bez ohledu na jejich ostatní příčiny a funkce, avšak ne všechny pauzy samozřejmě slouží k nadechnutí. Mluvčí má tendenci nadechovat se v určitém rytmu a mezitím může dělat pauzy vyvolané i jinými příčinami než jen zmíněnou fyziologickou potřebou. Na základě tohoto tvrzení tedy rozlišují zaprvé pauzy **syntaktické**, nacházející se mezi jednotlivými syntaktickými jednotkami a vznikající za účelem delimitace těchto jednotek. Dále zmiňují pauzy **formulační**, které považují za typické pro spontánní mluvený projev. Motivem vzniku těchto pauz je úsilí mluvčího o adekvátní sdělení zamýšleného obsahu, patří sem i pauzy při opravách tvrzení mluvčího. Ve srovnání s ostatními druhy pauz jsou formulační pauzy relativně nejčastěji vyplněné různými hezitačními zvuky. Třetí skupinu představují pauzy **důrazové**, což jsou pauzy, které poměrně pravidelně doprovázejí zvukové zdůraznění určitých, zejména z hlediska obsahového klíčových, slov v textu. Toto zdůraznění může být signalizováno pauzou buď před daným slovem, nebo za ním. Konečně poslední skupinu tvoří pauzy **kontaktové** vyskytující se po přídatných výrazech typu *že ano* a po otázkách a sloužící k navazování kontaktu mezi mluvčím a posluchači či k jeho udržování.

Mimo to také uvádějí, že pauzy jsou často rozlišovány na **zaplněné** a **nezaplněné**. Jako zaplněné pauzy jsou chápány přestávky v proudu řeči vyplněné parajazykovými zvuky. Častější jsou pauzy nezaplněné, ovšem takové, které jsou těmito zvuky rovněž doprovázené. K jejich realizaci dochází tím způsobem, že mluvčí udělá přestávku v proudu řeči a následuje některý z parajazykových zvuků (Müllerová, Nekvapil 1986: 107).

Dle **Vlčkové-Mejvaldové** (2006: 24) lze pauzy rozčlenit do několika skupin podle jejich vlastností a distribuce. Uvádí, že obecně se rozlišují pauzy **tiché** a pauzy **vyplněné** různými zvuky (například hezitačními), které se realizují prodloužením slabiky. Při klasifikaci pauz podle ní hrají roli tři kritéria: artikulační, akustické a percepční. Na základě těchto tří kritérií je možné popsat tiché pauzy následovně: podle artikulačního kritéria se vyznačují absencí fonační aktivity, podle kritéria akustického absencí akustických podnětů a z percepčního hlediska jsou vnímány jako lingvisticky a sémanticky relevantní přerušení výpovědi, které označuje gramatickou nebo stylistickou hranici.

Zřejmě nejkomplexněji podává problematiku klasifikace pauz **Novotná** (1984), která při ní vychází z dělení Ceplitise a v souladu s ním dělí pauzy na asémantické a sémantické. Novotná (1984: 22) konstatuje, že se objevuje poměrně časté dělení pauz na dvě základní skupiny, a to na pauzy fyziologické (dechové) a funkční, které se dále dělí na pauzy logické (související se smyslovou a gramatickou stavbou jazyka) a emfatické neboli emocionální (vyjadřující citový vztah mluvčího). Dle autorky je však dělení na pauzy fyziologické a funkční neopodstatněné, neboť příjemce jednak každou pauzu vnímá jako funkční a jednak i fyziologické pauzy mají svoji funkci – slouží k obnovení mluvní aktivity.

Jak jsme již uvedli výše, Novotná tedy rozděluje pauzy do dvou velkých skupin na asémantické a sémantické, přičemž obě tyto skupiny následně ještě dále dělí. Tuto klasifikaci si nyní blíže představíme (Novotná 1984: 24–34).

První velkou skupinu **asémantických pauz** autorka dále dělí na pauzy konstitutivní, situační, individuální a fyziologické:

1. **konstitutivní pauzy** – tyto pauzy představují neoddělitelnou součást akustické výstavby mluvního signálu. Mohou být rytmické (podílejí se na vytváření řečového rytmu), artikulační (vyskytují se při výslovnosti některých hlásek) a zesilující (slouží k zintenzivnění logického přízvuku);
2. **situační pauzy** – objevují se při záměrném zpomalování promluvy často způsobeném špatnými akustickými podmínkami a jejich smyslem je snaha usnadnit příjemci vnímání projevu. Do této skupiny se rovněž řadí pauzy při diktování textu a pauzy umožňující mimoslovní reakci na nějaký apel ze strany mluvčího. Situační pauzy úzce souvisí s pauzami emocionálními (spadajícími spíše do skupiny pauz sémantických);
3. **individuální pauzy** – liší se u jednotlivých mluvčích podle jejich výslovnostních zvyků, spadají sem jak pauzy nezávažné, tak některé pauzy závažné (dané obligatorními předěly) ukazující na individualitu mluvčího. Někteří mluvčí například kladou pauzu téměř za každé slovo a ztěžují tak příjemci pochopení smyslu promluvy;
4. **fyziologické pauzy** – jsou vyvolány buď nedostatkem vzduchu v plicích a potřebou řečníka se nadechnout, nebo momentálním zablokováním v procesech centrální nervové soustavy, v tomto případě tyto pauzy úzce souvisí s psychickým rozpoložením mluvčího a jeho emocionálním stavem. Z hlediska umístění by se měly nádechové pauzy shodovat s pauzami logickými, což by z fyziologického hlediska neměl být u zdravého člověka díky dostatečné zásobě vzduchu v plicích problém, a

tudíž je důležité, aby řečník uměl s dechem správně pracovat a osvojil si tak náležitou řečovou kulturu.

Sémantické pauzy pomáhají vymezovat hranice skupin slov nebo poukazují na emocionální stav (či záměr) mluvčího a jsou rozděleny na pauzy intelektuální (logické) a emocionální (psychologické):

1. **intelektuální (logické) pauzy** – tyto pauzy vyčleňují relativně samostatné skupiny slov, (významově ucelené jednotky) a úzce souvisejí s celkovou výstavbou promluvy. Slouží nejenom k oddělení určité skupiny slov, ale na druhé straně také ke sjednocení skupiny slov do jednoho celku;
2. **emocionální (psychologické) pauzy** – Ceplitis do tohoto oddílu řadí pouze pauzy vznikající na základě citového stavu mluvčího (např. určitá pauza před slovem může značit ironii mluvčího), naproti tomu Novotná má za to, že se v psychologických pauzách prolínají jak stránky sémantické, tak i asémantické, proto sem zařazuje i pauzy sloužící k upoutání pozornosti posluchače, jako je tzv. řečnická „začáteční pauza“ vyskytující se těsně před započetím mluveného projevu. Tato pauza může u zkušených mluvčích dosahovat délky přibližně 5–10 vteřin a plní řadu funkcí, mimo jiné umožňuje posluchačům seznámit se s mluvčím, mluvčímu zase naopak pomáhá překonat trému a soustředit se na svůj projev. K psychologickým pauzám se rovněž řadí „významové pauzy“, které mají soustředit posluchačovu pozornost na nějaký závažný úsek promluvy, případně obnovit jeho pozornost vůbec. V této souvislosti se někdy hovoří o tzv. „dramatické přestávce“, která se od „významové pauzy“ odlišuje tím, že zatímco tato posledně zmíněná poukazuje na něco závažného, co bude v projevu teprve následovat, „dramatická přestávka“ obrací pozornost posluchače na to, co již bylo vysloveno a poukazuje na závažnost vyřčeného tvrzení. Obě tyto pauzy však mohou být jen tak dlouhé, aby si posluchač nestihl uvědomit řečnickovo mlčení, v opačném případě by totiž posluchač mohl nabýt dojmu, že řečník neví, jak dál pokračovat. Podobná pauza vzniká i po tzv. řečnické otázce a má funkci upozorňovací. K psychologickým pauzám se řadí i pauzy hezitační, které si však podrobněji představíme v dalším výkladu.

2.4.6. Hezitační pauzy

Hezitační pauzy (lat. *hesitare* znamená váhat) úzce souvisejí s psychickým rozpoložením řečníka, proto jsou řazeny mezi pauzy psychologické. Na jejich vzniku se nicméně podílí celá řada dalších faktorů, jako jsou stavba jazyka, v němž je projev pronášen, to, zda se jedná o řečnickovu mateřštinu či jazyk cizí, a zároveň i stupeň osvojení tohoto jazyka řečníkem. Dalšími faktory jsou připravenost či nepřipravenost (spontánnost) projevu, osobnost řečníka, komunikační situace, obsah a cíl projevu, případně věkové a sociální složení posluchačů.

Na hezitační pauzy má rovněž vliv situační a jazykový kontext. V případě situačního kontextu se jedná o již zmíněné zaměření (tedy cíl) projevu a o prostředí, ve kterém řečník projev pronáší. Jazykový kontext pak zahrnuje bezprostředně předcházející a bezprostředně následující kontext promluvy (Novotná 1984: 38).

Chafe (1980, in Müllerová, Nekvapil 1986: 105) uvádí, že se hezitační pauzy vyskytují zejména v těch místech textu, kde mluvčí přechází od jednoho obsahového bloku ke druhému. Jelikož je produkce řeči kreativní činnost, slouží hezitační pauzy k tomu, aby si mluvčí naplánoval, jak bude ve svém projevu dále pokračovat. Na základě toho je možné rozdělit hezitační pauzy do dvou základních kategorií. V prvním případě mluvčí tyto pauzy produkuje tehdy, když váhá nad tím, co má říci, a ve druhém, když váhá nad tím, jak to má říci. Výskyt hezitačních pauz tedy souvisí i se syntaktickým a lexikálním plánováním promluvy. Na tento moment tvůrčí činnosti mluvčího spojený s výskytem hezitačních pauz poukazuje i Novotná (1984: 36), podle které tyto pauzy naznačují myšlenkové úsilí vyvíjené mluvčím za účelem plánování a organizování dalšího průběhu jeho projevu. Rovněž podotýká, že hezitační pauzy jsou mnohem delší než ostatní druhy pauz.

Během realizace mluveného projevu dochází k pravidelnému střídání plynulých úseků s úseky relativního váhání, což vytváří určitý rytmický model promluvy. Podle Goldman-Eislerové (1967, in Novotná 1984: 35–36) je tento rytmický model plynulosti a hezitace příznačnou strukturou jak pro projevy nepřipravené, spontánní, tak i pro projevy připravené a čtené, a dokonce je charakteristický i pro projev tlumočníka v procesu simultánního tlumočení. Čím déle řečník váhá během hezitační fáze, tím více času mu poté zabere řečová

aktivita v následující plynulé fázi. Novotná (1984) to popisuje následovně a zároveň varuje před přehnanou délkou hezitačních pauz a jejich negativním dopadem na vnímání řečnickovy promluvy posluchačem:

„Celková délka trvání hezitačních úseků je přímo úměrná celkové délce trvání plynulých úseků. Hezitační pauzy však nesmějí být příliš dlouhé, i zde existuje hranice. Přesáhne-li se, pauzy nabývají negativního efektu a značně snižují vnímání a porozumění promluvy. Stírá se totiž ohraničení sémantických významů slov a velký pauzový interval (interval časový) umožňuje vznik vedlejších asociací ve vědomí posluchače. Vedlejší asociace porušují normální průběh vnímání.“ (Novotná 1984: 38–39)

Simone (1990, in Cecot 2001: 65) považuje hezitační pauzy za třetí druh pauz vedle pauz individuálních a funkčních. Přitom rozlišuje mezi hezitačními pauzami zaplněnými a nezaplněnými. Zaplněné hezitační pauzy, které se projevují prodlužováním samohlásek či výskytem tzv. výplňkových slůvek typu *eeh*, na posluchače působí rušivým dojmem. Rozdíl hezitačních pauz oproti pauzám gramatickým spočívá dle Pichlera (1995, in Cecot 2001: 65) v tom, že hezitační pauzy klade mluvčí spontánně, nepodléhají tedy žádným distribučním pravidlům a závisí na tom, jak mluvčí průběžně plánuje pokračování promluvy, na lexikálních obtížích apod. K pravidelné distribuci pauz může docházet pouze u čtených, předem připravených projevů.

2.4.7. Pauzy v simultánním tlumočení

Pauza je dalším z prozodických prvků, který v simultánním tlumočení hraje zcela nepochybně velmi významnou roli. Správně umístěné pauzy v řečnickově projevu tlumočnickovi značí hranice syntaktických a významových celků a také konce vět a spolu s náležitou intonací tak jsou hlavními prozodickými jevy, které mu pomáhají orientovat se v projevu řečníka a přispívají ke správnému pochopení jeho komunikačního záměru.

Také tlumočnick může ve svém tlumočení dělat pauzy, díky kterým získává více času na to, aby si urovnal myšlenky a mohl tak jednotlivé segmenty řečnickova projevu lépe přetlumočit. Takovéto pauzy však někdy mohou paradoxně být tlumočnickovi na škodu a snížit jeho důvěru či dokonce vyvolat nedůvěru na straně posluchače, který pod vlivem tlumočnickovy delší odmlky nabude dojmu, že si tlumočnick neví rady a že z projevu řečníka

nejspíše některý úsek vynechal. Někteří tlumočníci tedy mohou volit spíše tu strategii, že se budou snažit zachovat za každou cenu pokud možno nepřetržitý (respektive jen minimálně a nezbytně přerušovaný) proud řeči tak, aby nepokoušeli posluchačovu trpělivost, a to i přesto, že se to může negativně podepsat na jejich tlumočnickém výkonu.

Tlumočníka kromě pauz velkou měrou ovlivňuje i tempo řečníka, které je s pauzami do jisté míry vzájemně provázáno, jelikož čím rychlejší tempo svého projevu řečník zvolí, tím méně času může věnovat pauzám a naopak. Zároveň platí, že čím rychleji hovoří řečník, tím vyšší tempo musí nasadit i tlumočník, což se může rovněž promítnout do množství a délky pauz, které tlumočník do svého projevu začlení. Na rozdíl od výchozího projevu, ve kterém si distribuci a délku pauz tlumočník volit nemůže, má možnost s pauzami pracovat ve svém převodu.

Otázka pauz v simultánním tlumočení rovněž souvisí s problematikou souběžného průběhu poslechu a mluvení u tlumočníka. O možnosti či nemožnosti tohoto souběhu se, jak uvádí Čeňková (1988: 11), po dlouhou dobu vedly spory mezi jednotlivými badateli. Kočkinová například implicitně zpochybňuje existenci souběžnosti těchto činností v procesu simultánního tlumočení, když tvrdí, že tlumočník musí co nejlépe využívat pauz v projevu řečníka pro svůj vlastní převod. Naproti tomu jiní teoretikové jako Černov, Širjajev či Seleskovitchová zastávají odlišný názor a mají za to, že tlumočník vnímá podstatnou část projevu řečníka na pozadí svého vlastního hlasu a převodu.

Z experimentálních měření vyplývá, že souběžnost činností v simultánním tlumočení je úzce spjata s tempem, kterým řečník projev proslovuje, a množstvím a délkou pauz, které v promluvě dělá. Čím rychleji a s čím kratšími pauzami řečník svůj projev pronáší, tím větší část tlumočnickova převodu je realizována souběžně s mluvením řečníka (Čeňková 1988: 53).

Jak uvádí Čeňková (1988: 54-56) a jak už jsme také stručně nastínili v úvodu této kapitoly, problematiku pauz v simultánním tlumočení lze rozdělit na dvě samostatné otázky, a to jednak na způsob, jakým tlumočník využívá pauz v projevu řečníka, a jednak na způsob segmentace vlastního simultánního převodu v cílovém jazyce. Co se týče využívání pauz ve vystoupení řečníka, někteří autoři (např. Širjajev) poukazují na náročnost souběžného poslechu a mluvení, což je pro ně důvodem k tomu, aby se domnívali, že by se tlumočník měl v nejvyšší možné míře snažit využívat pauz řečníka pro své přetlumočení a zkrátit tak dobu,

po kterou zároveň poslouchá a hovoří. Tuto myšlenku zastávají mimo jiné Goldman-Eislerová, Barik či Kočkinová. Jejich tvrzení však implicitně zpochybňuje souběžnou existenci zmíněných dvou činností v procesu simultánního tlumočení. Stejně tak se různí názory teoretiků i na druhou uvedenou otázku, a sice úlohu pauz v převodu tlumočnicka a způsob segmentace jeho sdělení. Mnoho badatelů je toho názoru, že pouze během těchto pauz může tlumočnick skutečně aktivně poslouchat řečníka. Čeňková (1988: 56) na základě svého experimentálního měření dospívá v této otázce k závěru, že při simultánním tlumočení opravdu nastává souběžnost poslechu a mluvení a podává k tomu následující komentář:

„[...] v procesu simultánního tlumočení vnímá tlumočnick značnou část mluvení řečníka na pozadí svého vlastního hlasu a převodu [...]. Zbývající část řečnickova vystoupení, kterou tlumočnick slyší ve svých pauzách, neodpovídá podmínce rovnoměrného rozdělení pauz na informačně nejdůležitější dominanty v segmentech výchozího sdělení. Proto lze konstatovat, že při simultánním tlumočení dochází k souběžnosti jednotlivých činností.“ (Čeňková 1988: 56)

Specifickým druhem pauz v procesu simultánního tlumočení jsou tzv. **mikropauzy**, o kterých hovoří Širjajev (1979, in Čeňková 1988: 61-62). Někteří tlumočnicki mluví mnohem pomaleji a mnohem déle než řečník. Dosahují toho prodlužováním slabik, to znamená protahováním délky vokálů ve slovech (artikulační orgány tak vykazují mluvní aktivitu) a ve skutečnosti tlumočnick realizuje jakousi zaplněnou mikropauzu, při níž se plně soustředí na poslech nového segmentu výchozího projevu a zcela automaticky přitom pronáší protaženou slabiku. Toto protažení také slouží k zaplnění posuvu během čekání na další úsek řečnickova sdělení, lze pomoci něj rovněž dosáhnout větší plynulosti tlumočení, pokud tlumočnick předem neví, jak bude řečník ve svém vystoupení pokračovat. Tato strategie zaplněných mikropauz je však u jednotlivých tlumočnicků velice individuální a navíc ji tlumočnick může úspěšně uplatnit pouze v tom případě, kdy řečník pronáší svůj projev pomalým či mírným tempem.

2.4.7.1. Dosavadní stav zkoumané problematiky

Jak jsme se již zmínili výše, vzhledem ke značné technické a časové náročnosti na získávání a zpracování materiálu k výzkumu, bylo bádání v oblasti prozodie, a tudíž i v oblasti zkoumání úlohy pauz v simultánním tlumočení, po dlouhou dobu poněkud upozaděno. Přesto však, zejména v nedávné době, bylo vypracováno několik studií, které se této problematice věnují.

Již v 70. letech 20. století se této problematice nepřímo dotkla Goldman-Eislerová (Goldman-Eisler 1972), která se zabývala segmentací výchozího projevu při tlumočnickově převodu v simultánním tlumočení. Výskyt a využívání pauz v projevu řečníka zde zmiňuje v souvislosti s tempem výchozího projevu. Tato autorka se věnovala také otázce hezitačních pauz v procesu simultánního tlumočení (Goldman-Eisler 1967, in Novotná 1984: 35-36).

V 80. letech 20. století dále Duezová (Duez 1982) zkoumala frekvenci, trvání a rozložení pauz ve třech odlišných druzích projevů (konkrétně se jednalo o politické projevy, politické rozhovory a neformální rozhovory) a také eventuální stylistickou funkci těchto pauz. Ačkoliv se autorka přímo nezabývala pauzami v simultánním tlumočení, považujeme za užitečné tuto studii zmínit, neboť především politické projevy bývají velmi často předmětem právě tohoto druhu tlumočení.

V našem prostředí se významem pauz v simultánním tlumočení koncem 80. let 20. století zabývala Čeňková, která se v této souvislosti věnovala zejména možnosti souběžnosti poslechu a mluvení v tomto druhu převodu a následně tomu, zda a jak tlumočnick využívá pauz v řečnickově projevu (Čeňková 1988, 1989).

K novějším studiím zaměřeným na úlohu pauz v procesu simultánního tlumočení se řadí práce Tissiové (Tissi 2000), která zkoumala mimo jiné to, zda a do jaké míry má přítomnost pauz ve výchozím projevu řečníka vliv na porozumění a poté i na samotný projev tlumočnicka, a to na německém výchozím materiálu simultánně tlumočeném do italštiny deseti studenty tlumočnictví (jednalo se o italské rodilé mluvčí). Jako další se otázkou pauz v simultánním převodu zabývala Cecotová (Cecot 2001), jež se ve své studii soustředila na to, který druh *non-fluencies* (kam řadí i nejružnější druhy pauz, viz str. 26 této práce) je pro tlumočnickův projev charakteristický. Jejího výzkumu se zúčastnilo 11 profesionálních tlumočnicků, kteří simultánně tlumočili z angličtiny do italštiny. V neposlední řadě se této problematice věnovala i Ahrensová (Ahrens 2007), která zkoumala strukturu pauz ve výchozím projevu v angličtině a v jeho simultánně přetlumočených verzích do němčiny, dále se zaměřila rovněž na funkce těchto pauz a jejich vzájemnou provázanost s dalšími prozodickými jevy.

Otázkou pauz a příčinami jejich vzniku tentokrátě však nikoli v simultánním tlumočení, nýbrž v tlumočení konsekutivním, a to mezi angličtinou a italštinou, se zabýval Mead (2002).

2.5. Pracovní hypotéza

V našem experimentu se zaměříme na úlohu pauz při simultánním tlumočení, konkrétně na to, zda může mít jejich nepřírozená délka a nepřírozené umístění ve výchozím projevu řečníka nějakým způsobem vliv na výkon simultánního tlumočníka a následně i na hodnocení tohoto tlumočnického výkonu ze strany samotných posluchačů, kterým je tlumočení primárně určeno a jejich hodnocení je tím pádem tím nejdůležitějším. Při experimentu budeme pracovat se dvěma skupinami tlumočnicků, a sice studentů tlumočnictví na jedné straně a profesionálních tlumočnicků na straně druhé.

Na základě poznatků o významu pauz v simultánním tlumočení představených v teoretické části této práce jsme si stanovili následující pracovní hypotézu: *nepřírozeně dlouhé a nepřírozeně umístěné pauzy v projevu řečníka mohou negativně ovlivnit kvalitu výkonu simultánního tlumočníka a tím i následné hodnocení jeho výkonu ze strany posluchačů tohoto tlumočení. Pauzy přirozené délky a na přirozených místech mohou naopak ovlivnit posluchače do té míry, že nepostřehnou sémantické nedostatky a obsahové vynechávky ve výkonu simultánního tlumočníka. Výkony obou skupin tlumočnicků (studentů a profesionálů) a jejich následné hodnocení samotnými posluchači se budou lišit, a to ve prospěch profesionálních tlumočnicků, kteří si díky většímu množství zkušeností dokážou lépe poradit s nejrůznějšími nesrovnalostmi v přednesu řečníka.*

Tuto pracovní hypotézu se tedy pokusíme ověřit za pomoci experimentu popsaneho v empirické části této práce.

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3.1. Popis experimentu

3.1.1. Metoda výzkumu

Výzkum v empirické části naší práce sestával z několika částí. Prvním stupněm bylo získání veškerého materiálu ke zkoumání, tedy nejprve textů výchozích projevů, následně nahrávek výchozích projevů v několika variantách francouzským rodilým mluvčím a konečně nahrávek přetlumočených projevů do češtiny tlumočníky studenty a tlumočníky profesionály.

Nahrávky výchozích projevů ve francouzštině jsme nejprve podrobili subjektivní poslechové analýze s použitím retrospektivních dotazníků. Tuto analýzu prováděli jednak francouzští rodilí mluvčí, jednak i jednotliví tlumočníci po přetlumočení těchto projevů. Původně jsme rovněž měli v úmyslu analyzovat výchozí projevy pomocí objektivní počítačové analýzy a zkoumat tak délku pauz. Od této analýzy jsme nicméně následně upustili z toho důvodu, že se domníváme, že zkoumat délku pauz u pauz nepřírozeně umístěných nemá pro náš výzkum žádnou výpovědní hodnotu a nezískali bychom tak žádná srovnatelná a použitelná data.

Nakonec jsme ještě jednou provedli subjektivní poslechovou analýzu tentokrát již do češtiny přetlumočených projevů českými posluchači, a to opět za pomoci retrospektivních dotazníků.

3.1.2. Texty výchozích projevů

Pro účely našeho experimentu jsme použili tři originální texty francouzských politických projevů francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho, které jsme převzali z oficiálních internetových stránek francouzské prezidentské kanceláře www.elysee.fr. Konkrétně se jednalo o tyto projevy: 1. projev před francouzskou komunitou žijící ve Španělsku pronesený v Madridu 27. dubna 2009 (*Allocution devant la communauté française espagnole*), 2. projev na 13. mezinárodním ekonomickém fóru v Petrohradě z 19. června 2010 (*13ème Forum économique international de Saint-Petersbourg*), 3. projev o násilí ve školách

pronesený v Elysejském paláci 5. května 2010 (*Discours sur les violences scolaires*). Snažili jsme se volit takové projevy, které by nebyly terminologicky ani stylisticky nadměru komplikované a byly tedy vhodné pro distribuci pauz. Všechny tři projevy jsme podle potřeby zkrátali, případně nepatrně upravili tak, aby jejich délka při přednesu nepřesahovala dobu přibližně osmi minut (což se nám kromě variant s nepřírozeně dlouhými pauzami podařilo). Záměrně jsme v zájmu konzistentnosti zvolili projevy od stejného řečníka, které se vyznačují poměrně vysokou řečnickou kvalitou, nemají kolísavou úroveň a navzdory rozličnosti témat se pohybují na obecné úrovni a nezasahují do přílišných detailů a podrobností. Přepisy všech tří projevů jsou uvedeny v části Přílohy (přílohy I., II., III.)

3.1.3. Nahrávky výchozích projevů

Každý ze tří výše představených projevů jsme pro náš experiment potřebovali nechat namluvit rodilým mluvčím francouzštiny ve třech odlišných variantách z hlediska umístění a délky pauz na základě našich předem zadaných instrukcí. Z tohoto důvodu jsme tedy nemohli použít autentické projevy pronesené v reálném čase a za reálných podmínek, ale museli jsme se spokojit s projevy kvaziautentickými. Dohromady jsme tedy pracovali s devíti kvaziautentickými výchozími projevy.

První varianta každého projevu byla namluvena řečníkem vždy s přirozeně dlouhými a zároveň přirozeně umístěnými pauzami, druhá s pauzami pokud možno přirozeně umístěnými, avšak nepřírozeně dlouhými, a třetí s pauzami nepřírozeně umístěnými na místech, na nichž dochází k porušení hranic logických a syntaktických celků. Nutno podotknout, že jak nepřírozeně dlouhé, tak nepřírozeně umístěné pauzy jsme do projevů nezačleňovali v celé jejich délce. Řečníka jsme instruovali tak, aby v úvodu a v závěru všech projevů ponechal přirozené pauzy z hlediska délky i umístění, a to za prvé proto, abychom tlumočnickům během tlumočení poskytli nějaký čas na „rozjezd“, a za druhé, aby tlumočníci okamžitě nepoznali, co je předmětem našeho zkoumání. První varianta nám tak sloužila jako jakýsi kontrolní text a účelem druhé a třetí varianty projevů bylo pokusit se vyzkoumat, zda může nevhodné umístění a nevhodná délka pauz nějakým (pravděpodobně negativním) způsobem ovlivnit tlumočnickův výkon a poté i jeho hodnocení posluchači.

Souhrnná tabulka výchozích projevů

<u>text</u>	<u>varianta rozložení pauz</u>	<u>délka</u>	<u>označení projevu</u>
Allocution devant la communauté française espagnole	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	00:06:25	1A
Allocution devant la communauté française espagnole	nepřirozeně dlouhé	00:08:09	1B
Allocution devant la communauté française espagnole	nepřirozeně umístěné	00:07:05	1C
13ème Forum économique international de Saint-Petersbourg	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	00:06:13	2A
13ème Forum économique international de Saint-Petersbourg	nepřirozeně dlouhé	00:08:50	2B
13ème Forum économique international de Saint-Petersbourg	nepřirozeně umístěné	00:07:59	2C
Discours sur les violences scolaires	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	00:06:11	3A
Discours sur les violences scolaires	nepřirozeně dlouhé	00:08:14	3B
Discours sur les violences scolaires	nepřirozeně umístěné	00:07:50	3C

Z tabulky je patrné, že délka jednotlivých variant projevů se poněkud liší v závislosti na jednotlivých variantách rozložení a délky pauz. Průměrná délka všech výchozích projevů se pohybuje v rozmezí sedmi až osmi minut a u všech textů je vždy nejdelší varianta s nepřirozeně dlouhými pauzami. To je zcela opodstatněné vzhledem ke skutečnosti, že obsah každého projevu od stejného výchozího textu byl vždy zcela identický. Toto označení výchozích projevů budeme používat v další části naší práce při vyhodnocování experimentu.

Veškeré nahrávky výchozích projevů, jakož i všechna tlumočení, jsou k dispozici na přiloženém CD (příloha VII.).

3.1.4. Řečník

Jak jsme již uvedli výše, vzhledem k tomu, že bylo potřeba namluvit výchozí projevy na základě našich instrukcí, nebylo možné použít pro náš experiment již existující originální projevy francouzského prezidenta, ale museli jsme za tímto účelem o jejich nahrání požádat

rodilého mluvčího. Všechny devět kvaziautentických výchozích projevů jsme záměrně nechali namluvit pouze jedním rodilým mluvčím, abychom do experimentu nevnášeli další proměnnou.

Naším řečníkem byl tedy rodilý mluvčí francouzštiny, muž ve věku okolo třiceti let, mající vysokoškolské pedagogické vzdělání a zvyklý hovořit před publikem. Projev tohoto řečníka není poznamenán žádnými rušivými jevy, jako jsou neobvyklý přízvuk či nejrůznější vady řeči, tedy faktory, které by se mohly negativně promítnout do výkonů simultánních tlumočnicků a nežádoucím způsobem tak ovlivnit náš experiment.

3.1.5. Tlumočníci

Do našeho experimentu jsme zapojili dvě stejně početné skupiny tlumočnicků, kteří měli za úkol simultánně přetlumočit nahrávky výchozích projevů z francouzštiny do češtiny. První skupinu tvořili studenti ÚTRL FF UK oboru překladatelství-tlumočnictví francouzština, specializace tlumočnická, kteří již absolvovali alespoň jeden rok simultánního tlumočení a mají tak již zvládnutou jeho techniku, avšak zatím s tímto druhem tlumočení nemají mnoho praktických zkušeností. Druhá skupina pak sestávala z profesionálních konferenčních tlumočnicků, kteří mají alespoň desetiletou praxi v oboru a běžně v něm pracují. Mají tedy o poznání více praktických zkušeností se simultánním tlumočením než studenti tlumočnictví. Tyto dvě odlišné skupiny tlumočnicků jsme zvolili proto, abychom mohli porovnat, zda s rostoucí praxí tlumočnicků dochází k odlišnému přístupu ke zvládnutí nepřirozené práce s pauzami na straně řečníka a zda se to nějakým způsobem odrazí i na hodnocení jejich tlumočnického výkonu samotnými posluchači.

Každá skupina sestávala ze šesti tlumočnicků. Každý z tlumočnicků tlumočil vždy tři z devíti výchozích projevů tak, aby každý tlumočnický tým tlumočil všechny tři texty, ale každý z nich v jiné variantě rozložení pauz, tedy vždy jeden projev s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, jeden s pauzami nepřirozeně dlouhými a konečně jeden s pauzami nepřirozeně umístěnými. U skupiny studentů jsme nicméně po nahrání tlumočení zjistili, že v případě jednoho studenta se na nahrávkách vyskytovalo neúnosné množství šumů a jeho tlumočení bylo tím pádem téměř nesrozumitelné. S ohledem na to, že by nám hodnocení těchto nahrávek zcela nepochybně zkreslilo výsledky našeho výzkumu, jsme se rozhodli

tlumočení provést ještě s jedním studentem a poškozené nahrávky takto nahradit. Tím jsme získali po třech nahrávkách od každého jednotlivého tlumočnicka a měli jsme tak k dispozici 36 nahrávek přetlumočených projevů. Zároveň jsme tím od každého jednotlivého výchozího projevu získali jeho čtyři přetlumočené verze, vždy dvě od studentů tlumočení a dvě od profesionálních tlumočnicků, což nám později při vyhodnocování experimentu s ohledem na identický výchozí materiál k přetlumočení sloužilo jako východisko při porovnávání výkonů těchto dvou zkoumaných skupin tlumočnicků.

3.1.6. Podmínky a průběh experimentu

3.1.6.1. Příprava a realizace

Příprava a realizace našeho experimentu probíhaly v období od března do července 2011. Jak již bylo uvedeno výše, vzhledem k nutnosti získat tři odlišné verze každého ze tří originálních projevů, nebylo možné použít pro náš experiment již existující autentické projevy pronesené za reálných podmínek, ale bylo nezbytné vytvořit vždy tři kvaziautentické verze každého jednotlivého originálního projevu namluvené rodilým mluvčím francouzštiny. Z tohoto důvodu výchozí projevy na jedné straně sice postrádají určitou autentičnost, na straně druhé s ohledem na skutečnost, že projevy byly naším řečníkem namluveny a nahrány předem (nikoli tedy pronášeny opakovaně), jsme dosáhli toho, že všichni tlumočníci měli k přetlumočení vždy stejnou verzi jednoho a téhož projevu, čímž se nám podařilo zajistit alespoň identičnost nahrávek výchozích textů, když už nebylo možné zaručit jejich úplnou autenticitu.

Dále také s ohledem na omezené (zejména technické) možnosti realizace našeho experimentu nebylo možné zabezpečit, aby tlumočníci pracovali ve zcela reálných podmínkách před početným publikem, kde by byl také více přítomen faktor stresu. Tlumočníci byli nicméně před samotným tlumočením informováni o tom, že je jejich tlumočení nahráváno a nahrávky budou následně poslouchat a hodnotit čeští respondenti, a proto tedy vliv stresu nemůžeme zcela vyloučit, i když se domníváme, že jeho úloha je menší, než by tomu bylo ve zcela autentických podmínkách.

Přestože tedy byly nahrávky výchozích projevů i nahrávky tlumočení pořízeny za kvaziautentických podmínek, snažili jsme se o to, abychom tyto podmínky v co největší možné míře přiblížili podmínkám reálným.

3.1.6.2. Záznamová technika

Jelikož jsme potřebovali získat nahrávky výchozích projevů a následně i nahrávky tlumočení v elektronické verzi, potřebovali jsme k tomu použít i odpovídající záznamovou techniku. Proto jsme tedy výchozí projevy s řečníkem nahráli s využitím počítačového programu Audacity 1.3 Beta (Unicode) a pro účely tlumočení a hodnocení francouzskými posluchači jsme pracovali s projevy ve formátu mp3. Jednotlivá tlumočení poté byla nahrávána na přenosná záznamová zařízení. Přestože jsme se snažili pořídit co nejvyšší možnou kvalitu záznamu tlumočení, ojediněle se na některých nahrávkách vyskytují rušivé prvky či šumy, které by však neměly mít vliv na následné hodnocení výkonu tlumočnicků českými posluchači, které jsme instruovali tak, aby při svém hodnocení na případná rušivá místa v nahrávkách nebrali ohled.

3.1.6.3. Pilotní experiment

Před samotným experimentem se dvěma různými skupinami tlumočnicků jsme ještě provedli pilotní experiment s jedním pilotním tlumočnickem, kterým byla studentka posledního ročníku oboru PTF, specializace tlumočnick. Cílem tohoto pilotního experimentu bylo zjistit, zda jsou všechny nahrávky všech projevů použitelné pro náš hlavní výzkum, proto tedy bylo úkolem pilotního tlumočnicka zaměřit se zejména na kvalitu a rychlost výchozích projevů a posoudit, zda mají nahrávky potřebnou zvukovou kvalitu, zda nejsou příliš rychlé nebo jinak nevhodné pro účely našeho experimentu. Rovněž jsme tak měli možnost si uvědomit, co vlastně tlumočnick vnímá jako pauzu. Po provedení tohoto pilotního experimentu jsme usoudili, že je skutečně možné všechny nahrávky všech projevů pro náš hlavní experiment použít.

3.1.6.4. Nahrávky tlumočení

Nahrávky tlumočení výchozích projevů byly pořízeny v tlumočnické laboratoři ÚTRL FF UK, popřípadě na jiných vhodných místech, která jsme museli volit v závislosti na místní dostupnosti a zejména časových možnostech tlumočnicků. Veškeré nahrávky tlumočení byly zaznamenány na přenosná nahrávací zařízení, a to v elektronické podobě.

Úkolem každého tlumočnicka bylo přetlumočit dohromady vždy tři výchozí projevy, které byly voleny tak, aby každý tlumočnick převáděl všechny tři texty, ale každý z nich v jiné variantě rozložení pauz. Jednalo se tedy vždy o jeden projev s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, jeden s pauzami nepřirozeně dlouhými a jeden s nepřirozeně umístěnými. Všichni tlumočnicki dostali tak řečeno „na rozjezd“ jako první variantu projev s pauzami přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými, u dalších dvou variant jsme poté u jednotlivých tlumočnicků pořadí prohazovali. Všechny tři projevy v dané trojici každý tlumočnick převáděl v krátkých intervalech za sebou, tlumočení každé trojice projevů tedy vždy probíhalo ve stejný den a stejnou denní dobu, což nám do značné míry umožnilo eliminovat faktor různícího se výkonu tlumočnicků odvíjející se od jejich momentálního fyzického a psychického rozpoložení, jelikož význam tohoto faktoru může narůstat právě s delšími časovými úseky mezi tlumočením jednotlivých projevů. Zároveň by se také do výkonu simultánních tlumočnicků neměl významnou měrou promítat faktor únavy, a to vzhledem k délce jednotlivých výchozích projevů, která se v průměru pohybovala v rozmezí sedmi až osmi minut, a rovněž s ohledem na skutečnost, že tlumočnicki měli možnost si mezi tlumočením jednotlivých projevů krátce vydechnout a znovu nabrat síly.

Před samotným tlumočením jsme tlumočnicky uvedli do kontextu jednotlivých výchozích projevů a zároveň jsme jim dali k dispozici obtížnější slovní zásobu, která se v textech vyskytovala, což se týkalo zejména odborné terminologie a dále vlastních jmen a názvů. Přepisy výchozích projevů tlumočnicki před svým výkonem sice nedostali, nicméně jsme jim tuto transkripci poskytli po přetlumočení všech tří výchozích projevů, aby si tak eventuálně mohli jednotlivé projevy připomenout při vyplňování retrospektivních dotazníků, v nichž jsme se soustředili zejména na to, zda tlumočnicki zaznamenali rozdílné rozložení či rozdílnou délku pauz v jednotlivých projevech a následně také na to, zda a jak pod vlivem výchozích projevů pracovali s pauzami ve svém vlastním tlumočení. Tyto dotazníky jsme tlumočnickům záměrně rozdali až po přetlumočení všech tří projevů a nikoli po každém

přetlumočeném projevu zvlášť. V opačném případě by totiž tlumočníci ihned věděli, na jaký jev jsou projevy zaměřeny, čehož jsme se chtěli vyvarovat, neboť by to mohlo nežádoucím způsobem zkreslit výsledky našeho zkoumání. Tlumočníci samozřejmě dopředu věděli, že jsou předmětem výzkumu, a tudíž se mohli oprávněně domnívat, že se v projevech budou záměrně vyskytovat nějaké nestandardní prvky, o jejich konkrétní podobě však před zahájením tlumočení neměli žádnou bližší představu.

3.1.7. Hodnotitelé

Jak již bylo zmíněno výše, našeho experimentu se zúčastnily tři odlišné skupiny hodnotitelů – respondentů, a to jednak francouzští respondenti, dále samotní tlumočníci a nakonec čeští posluchači. Úkolem respondentů bylo ohodnotit buď výchozí projevy ve francouzštině, nebo přetlumočené projevy v češtině, a to na základě subjektivní poslechové analýzy za použití retrospektivních dotazníků. Francouzští respondenti hodnotili nahrávky výchozích projevů ve francouzštině z pohledu posluchačů, tlumočníci hodnotili tytéž nahrávky avšak z pohledu tlumočnicků a konečně čeští respondenti hodnotili nahrávky tlumočení z pohledu posluchačů, a tedy finálních klientů procesu tlumočení.

3.1.7.1. Francouzští respondenti

Skupina francouzských respondentů sestávala z 15 vysokoškolsky vzdělaných rodilých mluvčích francouzštiny, pěti žen a deseti mužů, jejichž průměrný věk činil 31 let.

Každý respondent z této skupiny měl za úkol ohodnotit vždy tři nahrávky výchozích projevů, přičemž v každé takovéto trojici byly vždy zastoupeny všechny texty a všechny varianty rozložení a délky pauz. Nahrávky ve formátu mp3 byly uloženy na internetových stránkách www.uschovna.cz a odkaz na ně byl spolu s dotazníky (viz příloha IV.) respondentům zaslán elektronickou formou. Každý respondent zároveň dostal přesné instrukce, jak má při poslechu nahrávek a vyplňování dotazníků postupovat. Elektronickou formu rozesílání nahrávek a dotazníků jsme zvolili z toho důvodu, že seznáení vždy několika respondentů na předem určené místo v našem případě nebylo uskutečnitelné vzhledem k omezené jak časové, tak ale zejména i místní dostupnosti respondentů (i s ohledem na

skutečnost, že velká část respondentů v době realizace našeho experimentu pobývala mimo území České republiky).

Úkolem každého francouzského respondenta tedy bylo vyslechnout si tři nahrávky výchozích projevů ve francouzštině v námi předem přesně určeném pořadí. Při rozesílání nahrávek jednotlivým respondentům jsme se vždy snažili pořadí projevů při hodnocení prohazovat, abychom tak předešli možnému zkreslení výsledků způsobenému rozdílnou mírou koncentrace respondentů na poslech jednotlivých projevů (je pravděpodobné, že koncentrace hodnotitelů bude s postupným průběhem poslechu klesat). Samozřejmě vzhledem ke skutečnosti, že každou trojici projevů hodnotilo pět respondentů, jsme nemohli využít všech šesti potenciálních kombinací pořadí projevů, nicméně jsme se snažili o maximum možného. Respondenty jsme dále instruovali tak, aby po poslechu každé jednotlivé nahrávky vyplnili příslušný dotazník. Záměrně jsme nechtěli, aby hodnotitelé přistoupili k vyplňování dotazníků až po vyslechnutí všech tří nahrávek, jelikož se domníváme, že by jim tak jednotlivé nahrávky mohly s větším časovým odstupem splývat a jejich hodnocení by tak nebylo zcela relevantní.

Každý dotazník obsahoval nejprve hlavičku, pomocí níž jsme zjišťovali věk, pohlaví a stupeň vzdělání jednotlivých respondentů, a dále pak tři otázky týkající se právě vyslechnuté nahrávky výchozího projevu. Účelem tohoto hodnocení bylo zjistit, zda si rodilí mluvčí všímají odlišného rozložení pauz v projevech řečníka a zda a jak se toto jeho nakládání s pauzami odráží na srozumitelnosti výchozího projevu. Odpovědi těchto respondentů nám při vyhodnocování experimentu sloužily jako východisko pro konstatování, jaké rozložení a jakou délku pauz v jednotlivých projevech řečníka posluchači skutečně vnímají a s jakou variantou tedy tlumočníci pracují.

3.1.7.2. Tlumočníci

Druhou skupinu respondentů tvořili samotní tlumočníci, konkrétně 6 studentů posledních dvou ročníků oboru PTF na ÚTRL FF UK a 6 profesionálních tlumočnicků. Hlavní rozdíl mezi skupinami studentů a profesionálních tlumočnicků spočívá v délce jejich praxe – zatímco u studentů žádnou rozsáhlejší praxi na poli simultánního tlumočení nepředpokládáme, tlumočníci profesionálové mají za sebou alespoň deset let zkušeností v tomto oboru. Tyto dvě odlišné skupiny jsme tedy zvolili záměrně proto, abychom jejich

výsledky mohli rovněž porovnat mezi sebou a pokusili se tak zjistit, zda se rozsáhlejší praxe profesionálních tlumočnicků nějak výrazněji promítá do vnímání různého rozložení pauz v řečnickově projevu a poté i do práce s těmito pauzami v jejich vlastním převodu.

Za tímto účelem jsme i tlumočnický poté, co přetlumočili příslušné tři projevy (opět byly v této trojici vždy zastoupeny všechny tři texty a všechny tři varianty), požádali o vyplnění retrospektivních dotazníků (viz příloha V.). V jejich případě jsme však na rozdíl od francouzských respondentů zvolili variantu vyplňování všech tří dotazníků až po přetlumočení všech tří nahrávek výchozích projevů, neboť jsme nechtěli, aby tlumočníci dopředu věděli, na co je náš experiment zaměřen. Pokud bychom jim totiž dávali dotazníky k vyplnění po každém jednotlivém přetlumočeném projevu, mohli by se vědomě více soustředit na práci s pauzami během simultánního převodu (jelikož by se ujistili v tom, že právě pauzy jsou předmětem našeho zkoumání), čemuž jsme chtěli zamezit, neboť by to opět mohlo nežádoucím způsobem ovlivnit náš experiment. Abychom však předešli tomu, že tlumočnickům budou po přetlumočení všech tří projevů jednotlivé projevy splývat, rozhodli jsme se poskytnout jim během vyplňování dotazníků k ruce přepis všech tří výchozích projevů, aby si tak snáze mohli jednotlivé projevy připomenout.

Dotazník pro skupinu tlumočnicků (jak studentů, tak profesionálů) sestával opět nejprve z obecné části obsažené v hlavičce, v níž nás zajímalo to, zda je dotyčný tlumočnick student, či profesionál, a dále délka jeho praxe vyjádřená v letech. Jádrem dotazníku pro tlumočnický tvořilo pět otázek vztahujících se vždy ke konkrétní přetlumočené nahrávce výchozího projevu. Smyslem těchto otázek bylo dozvědět se, zda tlumočníci vůbec zaznamenali v jednotlivých projevech odlišné umístění pauz ze strany řečníka, zda toto rozložení pauz mělo nějaký vliv na srozumitelnost výchozího projevu a konečně, zda tlumočníci vědomě volili nějaké strategie při práci s pauzami ve svém vlastním převodu.

3.1.7.3. Čeští posluchači

Poslední skupinu respondentů představovali čeští posluchači, jejichž úkolem bylo hodnotit vyslechnuté nahrávky tlumočení. Tuto skupinu tvořilo 36 českých rodilých mluvčích, 24 žen a 12 mužů, o průměrném věku 26 let, disponující vysokoškolským vzděláním (ať už ukončeným nebo ještě stále probíhajícím). Naprostá většina těchto respondentů se relativně často setkává se simultánním tlumočením, ať už ve

vlastním profesním životě (jakožto samotní tlumočníci), či na nejrozličnějších konferencích, v televizních a radiových přenosech, na filmových festivalech a podobně.

Každý posluchač měl hodnotit opět pokaždé tři nahrávky, a to vždy od stejného tlumočníka, abychom předešli situaci, že by se nám do hodnocení posluchačů promítaly další faktory, jako jsou například subjektivní vnímání odlišných hlasů různých tlumočnicků či ze strany tlumočnicků odlišná práce s výchozím projevem. Zároveň byly všechny tři přetlumočené projevy každého jednotlivého tlumočníka hodnoceny vždy třemi českými posluchači. Stejně jako v případě francouzských respondentů jsme i v případě českých hodnotitelů zvolili způsob rozesílání nahrávek a dotazníků prostřednictvím elektronické formy komunikace. Pro tento způsob jsme se rozhodli především z důvodu časové vytíženosti respondentů, pro něž by varianta seznání vždy určité skupiny respondentů na předem určené místo za účelem poslechu nahrávek a vyplnění dotazníků byla jen velmi obtížně schůdná, ne-li nemožná, a také skutečnosti, že vzhledem k množství nahrávek bychom beztak mohli seznat najednou maximálně tři hodnotitele, což by nám situaci nijak významně neusnadnilo.

Jelikož výchozí materiál pro hodnocení českými posluchači tvořila vždy trojice nahrávek dohromady od dvanácti tlumočnicků (celkem se tedy jednalo o 36 odlišných přetlumočených projevů) a hodnocení každé této trojice přetlumočených projevů bylo potřeba zajistit od tří českých respondentů, rozhodli jsme se všechny posluchače oslovovat individuálně s velice přesnými instrukcemi. Veškeré nahrávky tlumočení jsme po jednotlivých trojicích uložili na internetové stránky www.uschovna.cz. Každý posluchač od nás následně obdržel odkaz na příslušné tři nahrávky a zároveň i dotazníky pro zaznamenání svého hodnocení. Všichni posluchači byli přesně instruováni, jak mají při svém hodnocení postupovat, důrazně jsme je vždy požádali o poslech nahrávek v přesně stanoveném pořadí. Opět ani zde nebylo možné uplatnit všech šest možných kombinací pořadí nahrávek, i přesto jsme však každého hodnotitele z příslušné trojice vždy požádali o poslech nahrávek v jiném pořadí, abychom tak i tentokrát zabránili možnému nežádoucímu zkreslení hodnocení posluchačů způsobenému vlivem rostoucí únavy a snižující se koncentrace u poslechu druhého a zejména třetího přetlumočeného projevu. Posluchači z této skupiny hodnotitelů (stejně jako tomu bylo v případě francouzských respondentů) vyplňovali příslušný dotazník vždy po vyslechnutí každé jednotlivé nahrávky tlumočení. Vedly nás k tomu stejné důvody jako v případě francouzských respondentů, tedy obavy z toho, že pokud by posluchači vyplňovali dotazníky až po vyslechnutí všech tří nahrávek, mohly by jim vyslechnuté

přetlumočené projevy nechtěným způsobem splývat, a to by se pak mohlo negativně odrazit i na jejich hodnocení.

Dotazník pro české posluchače (viz příloha VI.) opět obsahoval nejprve hlavičku zaměřující se na obecné informace o konkrétním respondentovi – jeho věk, pohlaví a vzdělání. Dále byla v dotazníku uvedena zjednodušená definice simultánního tlumočení (určená především těm respondentům, kteří se s tímto druhem tlumočení běžně nesetkávají), a konečně hlavní část dotazníku obsahovala sedm otázek, z nichž první dvě se zaměřovaly na to, zda a při jakých příležitostech se daný respondent setkává se simultánním tlumočením, a zbylých pět se již týkalo samotného právě vyslechnutého tlumočení. Zaměřili jsme se zejména na to, zda si posluchač všimal umísťování pauz v projevu tlumočnicka a případného vlivu těchto pauz na srozumitelnost tlumočení. Zajímal nás také celkový dojem hodnotitele z právě vyslechnutého tlumočnického výkonu, neboť právě čeští posluchači jsou v tomto procesu tlumočení finálním článkem komunikačního řetězce, kterému je tlumočení určeno. Jsou tedy adresáty tohoto tlumočeného sdělení, a proto má jejich hodnocení značnou důležitost.

Přestože se domníváme, že by hodnocení nahrávek tlumočení českými posluchači pro náš experiment mělo o něco větší vypovídací hodnotu v tom případě, kdy by každý český respondent hodnotil šest (či dokonce dvanáct) nahrávek tlumočení, a to vždy trojici nahrávek od jednoho, respektive dvou tlumočnicků ze skupiny studentů a trojici nahrávek od jednoho, respektive dvou tlumočnicků profesionálů (vždy na základě tlumočení stejných výchozích projevů), jelikož by tak každý posluchač mohl i přímo srovnávat výkon tlumočnicků studentů s tlumočnickými profesionály, musíme s politováním konstatovat, že vzhledem k omezenému rozsahu našeho experimentu nebylo bohužel v našich silách získat dostatečně velký počet dobrovolných respondentů, kteří by byli ochotni vyslechnout si a následně ohodnotit šest, respektive dvanáct přetlumočených projevů. Pro řadu našich respondentů bylo hodnocení tří nahrávek tlumočení již maximem toho, co jsme po nich mohli požadovat, a hodnocení šesti či dokonce ještě více nahrávek by už pro ně bylo neúnosně časově náročné a jejich ochota vůbec se našeho experimentu zúčastnit by se tím rapidně snížila. Z těchto důvodů jsme tedy zvolili variantu hodnocení pouze jedné trojice nahrávek tlumočení každým jednotlivým respondentem. Jsme si však vědomi toho, že skutečnost, že každý posluchač hodnotí přetlumočené projevy vždy pouze od jednoho tlumočnicka, má za následek omezenou

objektivitu některých srovnání, která představíme v části věnující se vyhodnocení našeho experimentu.

3.2. Zpracování a vyhodnocení dat

3.2.1. Definice jednotlivých variant výchozích projevů

Přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy

Tato varianta měla pro účely našeho experimentu u všech tří textů sloužit jako jakýsi kontrolní text. V rámci ní se řečník snažil dělat ve svých projevech pauzy pokud možno přirozené délky, tj. ani příliš krátké ani příliš dlouhé, a na přirozených místech, tedy na hranicích logických a syntaktických celků tak, jak mu to dovolovaly fyziologické faktory (práce s dechem) a charakter výchozích projevů (ve všech případech se jednalo o politické projevy). V této variantě byly řečníkem namluveny výchozí projevy označené jako 1A, 2A, 3A.

Nepřirozeně dlouhé pauzy

Na základě našich instrukcí se řečník v této variantě sice snažil respektovat hranice logických a syntaktických celků v jednotlivých projevech, ale zároveň na těchto předělech dělal pauzy o nepřirozené délce, konkrétně pauzy příliš dlouhé (v délce trvání několika sekund) tak, aby měl posluchač možnost tyto pauzy nejen zaznamenat, ale aby na něj současně působily rušivým dojmem a znesnadňovaly mu tak porozumění obsahu projevu. Do této varianty spadají výchozí projevy 1B, 2B, 3B.

Nepřirozeně umístěné pauzy

Ve variantě s nepřirozeně umístěnými pauzami řečník usiloval o dodržování přirozené délky trvání pauz, avšak při kladení pauz záměrně narušoval hranice logických a syntaktických celků. Smyslem této varianty bylo pokusit se zjistit, zda nerespektování těchto rozhraní posluchačům ztěžuje, či dokonce znemožňuje, orientaci v logickém sledu informací v projevu obsažených, a ten se tak pro posluchače stává obtížně srozumitelným, ne-li přímo nesrozumitelným. Tato varianta se vztahuje na výchozí projevy 1C, 2C, 3C.

3.2.2. Analýza výchozích projevů francouzskými posluchači pomocí retrospektivních dotazníků

Jak jsme již uvedli v předcházející části naší práce, všechny nahrávky výchozích projevů ve francouzštině jsme nejprve podrobili subjektivní poslechové analýze francouzských rodilých mluvčích pomocí retrospektivních dotazníků. Cílem této analýzy bylo ověřit, popřípadě vyvrátit, zda rodilí mluvčí francouzštiny vnímají z hlediska posluchačů rozložení a délku pauz ve výchozích projevech francouzského řečníka skutečně tak, jak bylo naším záměrem. Za tímto účelem jsme tedy nechali ohodnotit každou nahrávku výchozích projevů pěti rodilými mluvčími francouzštiny. Úkolem každého respondenta bylo poslechnout si nahrávky tří projevů v předem stanoveném pořadí (blíže viz část 3.1.7.1.) a po poslechu každé z nahrávek vyplnit dotazník vztahující se k dané nahrávce a obsahující tři otázky. Otázky se týkaly srozumitelnosti výchozího projevu obecně, dále řečnickova nakládání s pauzami a případného vlivu této práce řečníka s pauzami na srozumitelnost projevu.

Naším původním záměrem bylo provést i objektivní počítačovou analýzu nahrávek výchozích projevů zaměřenou na délku pauz a následné porovnání výsledků této objektivní analýzy se subjektivním hodnocením francouzských respondentů, nicméně s ohledem na skutečnost, že délku pauz u pauz nepřírozeně umístěných považujeme pro náš výzkum za irelevantní a tato analýza by nám tak neposkytla žádná srovnatelná data pro všechny tři varianty výchozích projevů, jsme se nakonec rozhodli od této objektivní analýzy upustit a vycházet pouze ze subjektivního hodnocení francouzských posluchačů.

Za účelem přehlednosti se u analýzy jednotlivých výchozích projevů budeme snažit dodržovat jednotnou formu zpracování výsledků hodnocení.

3.2.2.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

Výchozí projev 1A

Pauzy v tomto projevu považovalo 80 % respondentů za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, pouze 20 % vnímalo tyto pauzy jako příliš dlouhé. Toto druhé hodnocení však může být dáno charakterem projevu, neboť jeden z respondentů, který pauzy hodnotil jako

přirozené, zároveň uvedl, že na některých místech tyto pauzy sice přesahovaly přirozenou délku, nicméně vzhledem k charakteru projevu a jeho účelu je tato délka naprosto odpovídající.

Z hlediska srozumitelnosti pokládalo 80 % respondentů tento projev za jasný a zcela srozumitelný, k čemuž přispěla i vhodně volená délka a umístění pauz. Zbýlých 20 % tento projev hodnotilo jako obtížně srozumitelný, a to nejenom kvůli přílišné délce pauz, ale zejména z důvodu samotného obsahu projevu (a zejména jeho úvodu), který hodnotitel vnímal jako nic neříkající.

Na základě získaných hodnocení budeme považovat **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače za **spíše přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné** a samotný **projev** za **spíše jasný a zcela srozumitelný**.

Výchozí projev 2A

U tohoto projevu se všichni respondenti shodli na tom, že řečník dělal přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy.

Většina respondentů (80 %) považovala tento projev za jasný a zcela srozumitelný, a to i díky přirozeně umístěným a přirozeně dlouhým pauzám. V případě 20 % respondentů byl projev vnímán jako poměrně srozumitelný bez bližšího uvedení důvodu. Pauzy však na tuto srozumitelnost vliv neměly.

Vzhledem k těmto zjištěním budeme považovat **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače za **přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné** a samotný **projev** za **spíše jasný a zcela srozumitelný**.

Výchozí projev 3A

Také v případě tohoto projevu všichni oslovení respondenti hodnotili řečnickovy pauzy jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné.

Naprostá shoda mezi hodnotiteli panovala rovněž v otázce srozumitelnosti projevu, jelikož všem respondentům se projev zdál jasný a zcela srozumitelný. Pouze u jednoho hodnotitele řečnickovy pauzy upoutávaly jeho pozornost, což se však nijak negativně neodrazilo na srozumitelnosti projevu.

S ohledem na získané odpovědi respondentů budeme považovat **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače za **přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné** a samotný **projev** za **jasný a zcela srozumitelný**.

Souhrnné tabulky pro výchozí projevy 1A, 2A, 3A

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	93 %
nepřirozeně dlouhé	7 %
nepřirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	87 %
poměrně srozumitelný	7 %
obtížně srozumitelný	7 %
nesrozumitelný	0 % ¹

Z tabulek je patrné, že naprostá většina respondentů (93 %) považovala pauzy v těchto projevech za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, pouze 7 % je vnímalo jako nepřirozeně dlouhé. Srozumitelnost projevů nečinila posluchačům žádné větší potíže – 87 % hodnotilo projevy jako jasné a zcela srozumitelné. 7 % respondentů se zdály být projevy poměrně srozumitelné a dalším 7 % obtížně srozumitelné.

Na základě subjektivního hodnocení francouzských respondentů budeme považovat **pauzy** u této skupiny projevů za **přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné** a samotné **projevy** za **jasné a zcela srozumitelné**.

¹ Vzhledem k tomu, že jsme se rozhodli zaokrouhlovat procentuální údaje ve všech tabulkách na celé jednotky, dochází k tomu, že v případě některých tabulek nedosahuje vlivem tohoto zaokrouhlení výsledná suma všech procentuálních údajů v nich obsažených hodnoty 100 %.

3.2.2.2. Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami

Výchozí projev 1B

U tohoto projevu se názory respondentů na rozložení a délku pauz už lišily o něco více – 60 % respondentů vnímalo pauzy jako příliš dlouhé, 40 % považovalo pauzy v tomto projevu za příliš dlouhé, ale zároveň i nepřirozeně umístěné.

Co se týče srozumitelnosti tohoto projevu, 80 % hodnotitelů projev považovalo za poměrně srozumitelný a 20 % za obtížně srozumitelný. Všichni respondenti označili pauzy v řečnickově přednesu za příčinu obtíží při porozumění projevu.

Na základě odpovědí francouzských respondentů budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **spíše nepřirozeně dlouhé** a samotný **projev** za **spíše poměrně srozumitelný**.

Výchozí projev 2B

U hodnocení tohoto projevu byly názory respondentů ohledně délky a umístění pauz již o poznání jednotnější. V 80 % považovali posluchači pauzy v řečnickově přednesu za příliš dlouhé a ve 20 % jak za příliš dlouhé, tak i za nepřirozeně umístěné.

Ohledně srozumitelnosti projevu 60 % respondentů uvedlo, že projev pro ně byl poměrně srozumitelný a 40 % ho označilo za obtížně srozumitelný. Srozumitelnost projevu poměrně značně ovlivnily pauzy ze strany řečníka, neboť 40 % hodnotitelů sice uvedlo, že pauzy upoutávaly jejich pozornost, avšak nijak jim nebránily v porozumění, ale dalších 40 % označilo pauzy za faktor, který jim porozumění výchozího projevu komplikoval, a 20 % dokonce uvedlo, že jim pauzy kladené řečníkem zcela zabránily v dobrém porozumění tomuto projevu.

Vzhledem k hodnocení respondentů budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **nepřirozeně dlouhé** a samotný **projev** za **poměrně až obtížně srozumitelný**.

Výchozí projev 3B

Stejně jako v případě předchozího projevu, i zde se 80 % respondentů shodlo na tom, že pauzy v přednesu řečníka byly příliš dlouhé, a 20 % je hodnotilo jako příliš dlouhé a zároveň nepřírozně umístěné.

Pokud jde o srozumitelnost, 20 % posluchačů projev označilo za jasný a zcela srozumitelný, 40 % za poměrně srozumitelný a 40 % za obtížně srozumitelný. 60 % respondentů uvedlo, že si pauzy řečníka sice všímali, ale ty jim nijak nebránily v porozumění, u 20 % hodnotitelů pauzy ztěžovaly porozumění obsahu projevu a u dalších 20 % již pauzy zcela znemožňovaly řečníkům projev dobře pochopit.

Vzhledem k získaným odpovědím od našich respondentů budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **nepřírozně dlouhé** a samotný **projev** za **spíše poměrně až obtížně srozumitelný**.

Souhrnné tabulky pro výchozí projevy 1B, 2B, 3B

pauzy	
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	0 %
nepřírozně dlouhé	73 %
nepřírozně umístěné	0 %
nepřírozně dlouhé a nepřírozně umístěné	27 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	7 %
poměrně srozumitelný	60 %
obtížně srozumitelný	33 %
nesrozumitelný	0 %

Z tabulek je zjevné převažující hodnocení pauz posluchači v těchto projevech jako nepřírozně dlouhých (73 %). Také zbývajících 27 % respondentů označilo pauzy za nepřírozně dlouhé, avšak zároveň i za nepřírozně umístěné. Z hlediska srozumitelnosti posluchači vnímali projevy většinou jako poměrně srozumitelné (60 %), často však také jako obtížně srozumitelné (33 %). Pouze 7 % respondentů uvedlo, že se jim projevy zdají být jasné a zcela srozumitelné.

Na základě subjektivního hodnocení francouzských respondentů budeme považovat **pauzy** u této skupiny projevů za **nepřirozeně dlouhé** a samotné **projevy** za **poměrně srozumitelné**.

3.2.2.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami

Výchozí projev 1C

Řečnickovy pauzy v tomto projevu všichni respondenti jednomyslně označili jako nepřirozeně umístěné.

Nadpoloviční většina respondentů (60 %) vnímala projev jako obtížně srozumitelný. Za poměrně srozumitelný považovalo tento projev 20 % respondentů a zbylých 20 % hodnotitelů uvedlo, že se jim projev zdál jasný a zcela srozumitelný. Pauzy se ukázaly být velkou překážkou v porozumění obsahu projevu, jelikož přitahovaly pozornost všech hodnotitelů, avšak pouze 20 % z nich uvedlo, že pauzy řečníka se do srozumitelnosti projevu nijak nepromítly. Většina (80 %) nám naopak sdělila, že pauzy jim porozumění samotného obsahu projevu skutečně ztěžovaly.

S ohledem na získané odpovědi respondentů budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **nepřirozeně umístěné** a samotný **projev** za **spíše obtížně srozumitelný**.

Výchozí projev 2C

Pauzy v tomto projevu považovalo 80 % respondentů za nepřirozeně umístěné, zbylých 20 % bylo však toho názoru, že pauzy řečníka jsou přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné.

Z hlediska srozumitelnosti hodnotilo 80 % respondentů tento projev jako poměrně srozumitelný a zbylých 20 % jako jasný a zcela srozumitelný. Všichni respondenti uvedli, že řečnickovy pauzy upoutávaly jejich pozornost, nicméně u 60 % hodnotitelů to na porozumění projevu nemělo vliv, u 40 % naopak ano.

Vzhledem k získaným datům budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **spíše nepřírozně umístěné** a samotný **projev** za **spíše poměrně srozumitelný**.

Výchozí projev 3C

V případě tohoto výchozího projevu se opět všichni respondenti shodli na tom, že v něm řečník dělal pauzy na nepřírodných místech.

Srozumitelnost tohoto projevu byla dle hodnotitelů poměrně obtížná. Pouze 20 % posluchačů ho označilo za poměrně srozumitelný, 60 % za obtížně srozumitelný a 20 % dokonce přímo za nesrozumitelný. Z odpovědí respondentů vyplývá, že k tomuto obtížnému porozumění značnou měrou přispěly pauzy řečníka. U 60 % respondentů pauzy upoutávaly jejich pozornost a ztěžovaly jim porozumění, u zbylých 40 % pauzy posluchačům dokonce zcela znemožnily řečníkův projev dobře pochopit.

Na základě hodnocení respondentů tedy budeme **pauzy** v tomto projevu z hlediska posluchače považovat za **nepřírozně umístěné** a samotný **projev** za **spíše obtížně srozumitelný**.

Souhrnné tabulky pro výchozí projevy 1C, 2C, 3C

pauzy	
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	7 %
nepřírozně dlouhé	0 %
nepřírozně umístěné	93 %
nepřírozně dlouhé a nepřírozně umístěné	0 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	13 %
poměrně srozumitelný	40 %
obtížně srozumitelný	40 %
nesrozumitelný	7 %

Z tabulek je patrné, že se většina posluchačů shodla na hodnocení pauz v těchto projevech jako nepřírozně umístěných (93 %). Pouze 7 % respondentů považovalo pauzy za

přirozeně umístěné a přirozeně dlouhé. Názory posluchačů na srozumitelnost těchto projevů se poněkud lišily – 40 % respondentů se zdály projevy poměrně srozumitelné, dalším 40 % už však obtížně srozumitelné. 7 % posluchačů hodnotilo projevy dokonce jako nesrozumitelné, 13 % naopak jako jasné a zcela srozumitelné.

Na základě subjektivního hodnocení francouzských respondentů budeme považovat **pauzy** u této skupiny projevů za **nepřirozeně umístěné** a samotné **projevy** za **poměrně až obtížně srozumitelné**.

Tabulka – klasifikace jednotlivých výchozích projevů

projev	zamýšlená varianta pauz	varianta pauz na základě odpovědí fr. respondentů	srozumitelnost projevu
1A	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	spíše přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	spíše jasný a zcela srozumitelný
2A	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	spíše jasný a zcela srozumitelný
3A	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	jasný a zcela srozumitelný
1B	nepřirozeně dlouhé	spíše nepřirozeně dlouhé	spíše poměrně srozumitelný
2B	nepřirozeně dlouhé	nepřirozeně dlouhé	poměrně až obtížně srozumitelný
3B	nepřirozeně dlouhé	nepřirozeně dlouhé	spíše poměrně až obtížně srozumitelný
1C	nepřirozeně umístěné	nepřirozeně umístěné	spíše obtížně srozumitelný
2C	nepřirozeně umístěné	spíše nepřirozeně umístěné	spíše poměrně srozumitelný
3C	nepřirozeně umístěné	nepřirozeně umístěné	spíše obtížně srozumitelný

V tabulce souhrnně představujeme klasifikaci jednotlivých nahrávek výchozích projevů z hlediska rozložení a délky pauz, a to na základě srovnání námi zamýšlených variant s hodnocením francouzských respondentů. Ze srovnání je patrné, že definice variant si u většiny projevů víceméně odpovídala, pouze u projevů v námi zamýšlené variantě s nepřirozeně dlouhými pauzami (a to zejména u projevu 1B) nám analýza odpovědí francouzských respondentů odhalila, že tyto pauzy většina posluchačů sice skutečně vnímala jako nepřirozeně dlouhé, nicméně kromě nepřirozené délky zde posluchači pozorovali zároveň i nepřirozené umístění pauz. Je možné, že větší délka pauz v tomto projevu u

posluchačů narušila vnímání logických a syntaktických vztahů, aniž by toto porušení bylo původním záměrem řečníka.

Co se týče srozumitelnosti projevů, z odpovědí našich respondentů je zjevné, že z hlediska posluchačů bylo porozumění samotnému obsahu projevů v případě nahrávek s variantami nepřirozené délky pauz, a ještě výrazněji jejich nepřirozeného umístění, obtížnější. Na tuto srozumitelnost nemohla mít významnější vliv témata jednotlivých textů, neboť u nahrávek všech tří textů ve variantě přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz neměli posluchači s porozuměním projevu po obsahové stránce větší problémy.

Samozřejmě je dobré mít na paměti, že hodnocení posluchači a vnímání umístění a délky pauz v jednotlivých projevech je do určité míry subjektivní, záleží tedy na individuálních schopnostech, vlastnostech, ale i znalostech jednotlivých respondentů, a dále také na jejich momentálním fyzickém a psychickém rozpoložení. V neposlední řadě na výše uvedené hodnocení může mít vliv i omezeně velký vzorek respondentů.

3.2.3. Hodnocení výchozích projevů a analýza dat získaných z dotazníků tlumočnicků

V další části našeho experimentu jsme nechali nahrávky výchozích projevů ve francouzštině přetlumočit do češtiny celkem dvanácti tlumočníky (šesti studenty a šesti profesionály), jejichž úkolem bylo kromě samotného tlumočení rovněž vyplnění dotazníků týkajících se výchozích projevů a jejich případného vlivu na obtížnost tlumočení.

Účelem otázek obsažených v dotazníku pro tlumočníky bylo dozvědět se, zda tlumočníci vůbec zaznamenali odlišnou délku a odlišné umístění pauz v jednotlivých výchozích projevech a zda to mělo vliv na jejich porozumění výchozím projevům, a tím i na jejich práci při vlastním simultánním převodu.

V následujícím rozboru budeme postupně hodnotit jednotlivé skupiny výchozích projevů (každá skupina bude sestávat ze tří projevů ve stejné variantě rozložení a délky pauz), a to nejprve každou skupinou tlumočnicků (studentů a profesionálů) zvlášť. Následně pak obě skupiny mezi sebou porovnáme, abychom se pokusili zjistit, zda se do tohoto hodnocení nějakým způsobem promítá rozsáhlejší praxe profesionálních tlumočnicků.

Z důvodů přehlednosti se budeme snažit dodržovat jednotnou úpravu zpracování výsledků hodnocení. U každé skupiny projevů budeme výsledky prezentovat v tabulkách, které opatříme dodatečným komentářem.

3.2.3.1. Skupina tlumočnicků – studentů

Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

Studenti simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva studenti, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny studentů v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných studenty pro všechny tři výchozí projevy s variantou přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz.

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	50 %
nepřirozeně dlouhé	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %
jiné	50 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	50 %	50 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	33 %	67 %
vědomá práce s vlastními pauzami	33 %	67 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	17 %
poměrně srozumitelný	83 %
obtížně srozumitelný	0 %
nesrozumitelný	0 %

V případě skupiny projevů s pauzami, které jsme považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, se na tomto hodnocení studenti shodli pouze z poloviny (50 %). Nikdo ze studentů neoznačil pauzy v těchto projevech za nepřirozeně dlouhé či nepřirozeně umístěné, nicméně 50 % studentů hodnotilo tyto pauzy jako jiné, tj. buď tyto pauzy vůbec nesledovali, nebo se jim pauzy zdály tak krátké, že nabyli dojmu, že řečník v projevu vůbec žádné pauzy nedělal. Stejně tak se lišily i názory respondentů na vliv pauz na porozumění projevu – polovina z nich popřela, že by pauzy nějakým způsobem ovlivnily jejich porozumění, druhá polovina naopak měla s pauzami řečníka ve výchozím projevu problémy související však zejména s dojmem rychlosti projevu (a minimem pauz) a tím i se ztíženým porozuměním logickým návazností. Studenti se přesto ve většině (67 %) shodli na tom, že jim pauzy řečníka nikterak neztěžovaly jejich vlastní převod, pouze 33 % studentů se domnívalo, že tyto pauzy negativně ovlivnily kvalitu jejich tlumočení. Rovněž tak většina studentů (67 %) nepovažovala za nutné pracovat s vlastními pauzami, pouze u 33 % byla zaznamenána snaha dělat pauzy při hledání a formulaci myšlenek a při filtrování méně podstatných informací. Převážná část studentů (83 %) celkově hodnotila tyto projevy jako poměrně srozumitelné, 17 % je označilo za jasné a zcela srozumitelné.

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů studentů můžeme konstatovat, že studenti v případě výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně

umístěnými pauzami ne zcela vnímali pauzy v těchto projevech skutečně jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, značnou překážkou se zde ukázala být rychlost projevů (někteří studenti označili projevy za příliš rychlé). Studenti však neměli s celkovým porozuměním projevům větší potíže, pauzy jako takové jejich porozumění ovlivňovaly pouze částečně a neukázaly se být významným faktorem ztěžujícím tlumočení. Většina studentů ve svých převodech kladla pauzy spíše automaticky a nijak vědomě s nimi nepracovala.

Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami

Studenti simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s nepřirozeně dlouhými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva studenti, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny studentů v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných studenty pro všechny tři výchozí projevy s variantou nepřirozeně dlouhých pauz.

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé	33 %
nepřirozeně umístěné	17 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	50 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	83 %	17 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	100 %	0 %
vědomá práce s vlastními pauzami	33 %	67 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	17 %
poměrně srozumitelný	67 %
obtížně srozumitelný	17 %
nesrozumitelný	0 %

Skupinu projevů, v nichž jsme pauzy považovali za nepřirozeně dlouhé, tak vnímalo pouze 33 % studentů, avšak dalších 50 % se domnívalo, že pauzy v projevech řečníka byly zároveň nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné. Pouze 17 % považovalo pauzy jen za nepřirozeně umístěné a žádný respondent tyto pauzy neoznačil za přirozeně dlouhé a

přirozeně umístěné. Samotný projev většina studentů (67 %) považovala za poměrně srozumitelný, 17 % ho dokonce označilo jako obtížně srozumitelný, nicméně dalším 17 % se projev zdál jasný a zcela srozumitelný. Všichni studenti se jednoznačně shodli na tom, že jim pauzy ztěžovaly tlumočení, neboť většině z nich (83 %) tyto pauzy bránily v dobrém porozumění výchozímu projevu řečníka. Ani v případě této skupiny projevů však většina studentů (67 %) nijak vědomě nepracovala s pauzami při svém vlastním převodu.

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů studentů můžeme říci, že studenti v případě výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami tyto pauzy nejčastěji vnímali jako nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné. Tyto pauzy studentům významně komplikovaly jejich vlastní porozumění výchozím projevům, neboť museli čekat na konec pauz a na to, až řečník svoji myšlenku rozvede, aby ji mohli dobře pochopit. Mnohdy z důvodu této dlouhé časové prodlevy zapomínali obsah předcházejících segmentů a postrádali tak smysl jednotlivých vět. Tyto pauzy také kladly větší nároky na tlumočení, konkrétně na krátkodobou paměť studentů, kteří se současně museli více soustředit na poslech výchozího projevu a více si hlídat i svůj vlastní projev. Na druhou stranu pauzy v řečnickově projevu v ojedinělých případech místy přispívaly k lepšímu promyšlení a formulaci vlastních myšlenek během tlumočení. Ti studenti, kteří pracovali s vlastními pauzami, se snažili celkově o plynulejší projev, než byl projev řečníka, k čemuž jim mimo jiné napomáhal delší časový odstup za řečníkem, aby tak neprodukovali stejné pauzy jako on.

Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami

Studenti simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s nepřirozeně umístěnými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva studenti, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny studentů v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných studenty pro všechny tři výchozí projevy s variantou nepřirozeně umístěných pauz.

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	33 %
nepřirozeně dlouhé	0 %
nepřirozeně umístěné	33 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	33 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	67 %	33 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	67 %	33 %
vědomá práce s vlastními pauzami	50 %	50 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	0 %
poměrně srozumitelný	50 %
obtížně srozumitelný	33 %
nesrozumitelný	17 %

U skupiny projevů s pauzami, které jsme považovali za nepřirozeně umístěné, se názory respondentů poměrně lišily. Jako nepřirozeně umístěné pauzy vnímalo 33 % studentů, dalších 33 % mělo dojem, že pauzy byly sice nepřirozeně umístěné, ale zároveň i nepřirozeně dlouhé, a konečně posledních 33 % pauzy naopak považovalo za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Srozumitelnost projevů byla o poznání horší než v případě předchozích dvou skupin projevů – polovina studentů projevy hodnotila jako poměrně srozumitelné, 33 % jako obtížně srozumitelné a 17 % dokonce jako nesrozumitelné. Dle 67 % studentů se na tomto obtížnějším porozumění podílely řečnickovy pauzy. Stejně procento studentů (67 %) uvedlo, že jim pauzy znesnadňovaly tlumočení. Ve srovnání se dvěma předešlými skupinami projevů, byla tentokrát vědomá práce s vlastními pauzami ze strany studentů o něco vyšší (50 %).

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů studentů můžeme konstatovat, že studenti v případě výchozích projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami tyto pauzy sice ve většině vnímali jako nepřirozeně umístěné, avšak v polovině těchto případů uváděli, že se jim pauzy zdají být i nepřirozeně dlouhé. Někteří studenti však zcela v rozporu s tímto hodnocením považovali pauzy za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Srozumitelnost výchozích projevů byla poměrně značně ztížená, a to z velké části vlivem řečnickových pauz, které studentům i dosti ztěžovaly tlumočení. Ně kterým studentům se tyto pauzy zdály naprosto nelogické a v jejich důsledku docházelo ke značným informačním ztrátám. Studenti tak například nezachytili v řečnickově projevu některá slova, která by jinak byla odvoditelná z kontextu celého projevu. Tyto pauzy opět vyžadovaly zvýšené úsilí tlumočníka na poslech výchozího projevu. Studenti si někdy také museli více hlídat vlastní projev a obtížněji se jim dokončovaly již začaté věty. Pokud studenti pracovali s pauzami ve svém projevu, snažili se respektovat jednotlivé logické celky a vyvarovat se toho, aby dělali pauzy příliš dlouhé.

Shrnutí všech tří skupin projevů

V případě skupiny studentů je u všech tří skupin projevů (tedy u projevů s pauzami přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými, s pauzami nepřirozeně dlouhými a s pauzami nepřirozeně umístěnými) na základě jejich hodnocení patrný vliv řečnickových pauz na srozumitelnost výchozích projevů. Tento vliv je přitom nejznatelnější u projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami.

Dle subjektivního hodnocení respondentů činily studentům nejmenší potíže podle očekávání projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami. I v případě těchto projevů však někteří studenti pociťovali pauzy (respektive jejich údajnou absenci) za faktor ztěžující jim tlumočení. Příčinou těchto nesnází však mohla být rychlost projevu (některými studenty hodnocená jako vysoká) spíše než řečnickovy pauzy. Argumentace některých studentů, že řečník ve svém projevu žádné pauzy nedělal, může být poměrně snadno vyvrácena faktem, že řečník je přinejmenším z fyziologického hlediska nucen svůj proud řeči během promluvy přerušovat. Je proto pravděpodobné, že tito studenti pod vlivem rychlosti projevu a dalších faktorů (např. stresu) nestíhali řečnickovy pauzy vnímat.

U projevů s nepřirozeně dlouhými a částečně i nepřirozeně umístěnými pauzami se relativně často vyskytovalo hodnocení kombinace těchto pauz, studenti se tedy domnívali, že řečník zároveň dělá ve výchozích projevech jak nepřirozeně dlouhé, tak i nepřirozeně umístěné pauzy. Toto zjištění je v případě projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami částečně podpořeno i hodnocením výchozích projevů francouzskými respondenty. Domníváme se, že příčinou tohoto hodnocení může být mimo jiné skutečnost, že studenti kvůli nestandardním řečnickovým pauzám obtížně hledají návaznost jednotlivých logických a syntaktických celků v projevu, aniž by si jednoznačně uvědomovali, zda je na vině spíše nepřirozené umístění či spíše nepřirozená délka pauz. Určitou roli zde může opět hrát i faktor stresu při tlumočení.

Z odpovědí studentů dále vyplývá, že se většinou příliš nesnažili vědomě pracovat s pauzami při vlastním převodu. Procento kladných odpovědí se navíc nijak významně neliší ani u jednotlivých variant projevů. Je možné, že studenti, kteří mají přeci jen omezené množství zkušeností se simultánním tlumočením, museli vyvíjet větší úsilí na poslech výchozích projevů a pochopení řečnickových myšlenek, a vlastní vědomé distribuci pauz již nepřikládali takový význam.

3.2.3.2. Skupina profesionálních tlumočnicků

Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

Profesionální tlumočníci také simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva tlumočníci, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny profesionálních tlumočnicků v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných profesionálními tlumočníky pro všechny tři výchozí projevy s variantou přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz.

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	67 %
nepřirozeně dlouhé	0 %
nepřirozeně umístěné	33 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	17 %	83 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	17 %	83 %
vědomá práce s vlastními pauzami	0 %	100 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	50 %
poměrně srozumitelný	33 %
obtížně srozumitelný	17 %
nesrozumitelný	0 %

V případě skupiny projevů s pauzami, které jsme považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, se na tomto hodnocení shodla i většina profesionálních tlumočnicků (67 %). Zbylých 33 % však tyto pauzy považovalo za nepřirozeně umístěné. Žádný tlumočník nehodnotil pauzy v této variantě jako nepřirozeně dlouhé. Polovina tlumočnicků neměla se srozumitelností samotných projevů sebemenší problémy, 33 % respondentů klasifikovalo tyto projevy jako poměrně srozumitelné a 17 % se zdálo být obtížně srozumitelné. Vliv pauz na porozumění projevu a na tlumočení byl minimální, pouze 17 % respondentů uvedlo, že pauzy ovlivnily srozumitelnost projevů a ztěžovaly jim jejich vlastní simultánní převod. Nikdo

z profesionálních tlumočnicků při tlumočení této skupiny projevů vědomě nepracoval s vlastními pauzami.

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů profesionálních tlumočnicků můžeme říci, že většina těchto tlumočnicků v případě výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami tyto pauzy skutečně jako takové vnímala, nicméně někteří tlumočníci tyto pauzy naopak označili za nepřirozeně umístěné. Srozumitelnost výchozích projevů byla obecně vnímána jako velmi dobrá a vliv pauz na výkon tlumočnicků byl téměř zanedbatelný. Tlumočníci ve většině řečnickovy pauzy nijak negativně nevnímali, a neměli tudíž žádný důvod záměrně se soustředit na práci s vlastními pauzami během tlumočení. Můžeme tedy konstatovat, že přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy ve výchozích projevech řečníka neměly na práci a výkon profesionálních tlumočnicků téměř žádný vliv. Spíše než pauz si tlumočníci v některých případech povšimli vyšší rychlosti projevů, ojediněle i značné informační nasycenosti.

Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami

Profesionální tlumočníci také simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s nepřirozeně dlouhými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva tlumočníci, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny profesionálních tlumočnicků v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných profesionálními tlumočníky pro všechny tři výchozí projevy s variantou nepřirozeně dlouhých pauz.

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé	50 %
nepřirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	50 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	83 %	17 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	100 %	0 %
vědomá práce s vlastními pauzami	83 %	17 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	0 %
poměrně srozumitelný	100 %
obtížně srozumitelný	0 %
nesrozumitelný	0 %

U skupiny projevů, v nichž jsme pauzy považovali za nepřirozeně dlouhé, tyto pauzy vnímalo 50 % profesionálních tlumočnicků jako nepřirozeně dlouhé, zbylých 50 % je považovalo za nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné zároveň. Žádný tlumočnick se nedomníval, že pauzy byly přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Srozumitelnost projevů byla všemi tlumočníky jednomyslně hodnocena jako poměrně dobrá, přesto však 83 % respondentů uvedlo, že pauzy byly příčinou toho, že tyto projevy nemohli označit za zcela srozumitelné. Profesionální tlumočníci byli rovněž svorní v názoru, že pauzy kladené řečníkem jim znepríjemňovaly tlumočení a naprostá většina z nich (83 %) uvedla, že při převodu těchto výchozích projevů vědomě pracovali s vlastními pauzami.

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů profesionálních tlumočnicků můžeme říci, že všichni tito tlumočníci v případě výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami tuto nepřirozenou délku zaznamenali, polovina z nich však navíc měla pocit, že řečnickovy pauzy byly současně i nepřirozeně umístěné. Přestože tyto pauzy tlumočnickům nijak zásadně nebránily v porozumění výchozím řečnickovým projevům, jednoznačně se toto rozložení pauz promítlo do jejich vlastního simultánního převodu, neboť kvůli příliš dlouhým pauzám museli tlumočníci déle čekat na dokončení řečnickovy myšlenky, eventuálně se zamyslet nad tím, zda mají řečnickovy pauzy v jeho přednesu nějaký význam (např. zdůraznění). Profesionální tlumočníci se ve většině shodli na tom, že si museli zvyknout na nepravidelný rytmus (dojem zrychlování a zpomalování) a neplynulý projev řečníka. Tlumočníci se obecně snažili strategicky vyčkávat a hovořit plynuleji než řečník, volili pomalejší tempo řeči, nechávali si větší časový odstup za řečníkem, aby měli případně dlouhé pauzy čím vyplnit. U některých tlumočnicků se snaha dělat přirozeně dlouhé pauzy negativně podepsala na poslechu řečnickova projevu, neboť se mohlo stát, že tlumočníci kvůli nepravidelnému rytmu přeslechli následující úsek projevu. Někteří tlumočníci zároveň přiznávají, že přes veškerou snahu vyhnout se nepřirozeně dlouhým pauzám ve vlastním převodu to ne vždy bylo možné, v některých případech si tlumočníci také tzv. „naběhli“ na příliš dlouhé pauzy a následně byli nuceni opakovat, případně negovat své předcházející

tvrzení. V ojedinělých případech tlumočníci uvádějí, že měli také potíže se změnou rytmu (a absencí nepřírozeně dlouhých pauz) v závěru projevů.

Projevy s nepřírozeně umístěnými pauzami

Profesionální tlumočníci také simultánně převáděli tři výchozí projevy ve variantě s nepřírozeně umístěnými pauzami. Každý projev tlumočili nezávisle na sobě dva tlumočníci, což nám umožnilo získat celkem šest přetlumočených verzí projevů od skupiny profesionálních tlumočnicků v této variantě. V následujících tabulkách představujeme souhrnné procentuální vyjádření dat získaných z analýzy dotazníků vyplněných profesionálními tlumočníky pro všechny tři výchozí projevy s variantou nepřírozeně umístěných pauz.

pauzy	
přírozeně dlouhé a přírozeně umístěné	17 %
nepřírozeně dlouhé	0 %
nepřírozeně umístěné	83 %
nepřírozeně dlouhé a nepřírozeně umístěné	0 %

	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	83 %	17 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	83 %	17 %
vědomá práce s vlastními pauzami	50 %	50 %

srozumitelnost projevu	
jasný a zcela srozumitelný	0 %
poměrně srozumitelný	50 %
obtížně srozumitelný	50 %
nesrozumitelný	0 %

Názory profesionálních tlumočnicků na charakter pauz u skupiny projevů, ve kterých jsme pauzy považovali za nepřírozeně umístěné, byly poměrně jednotné. Jako nepřírozeně umístěné tyto pauzy označilo 83 % respondentů, pouze 17 % se naopak domnívalo, že tyto pauzy byly přírozeně dlouhé a přírozeně umístěné. Toto nepřírozené rozmístění pauz ve výchozích projevech už se výraznější měrou negativně promítlo do srozumitelnosti samotných projevů, neboť polovina profesionálních tlumočnicků tyto projevy hodnotila jako poměrně srozumitelné, druhá polovina však už dokonce jako obtížně srozumitelné. Dle

názorů většiny respondentů (83 %) byly právě pauzy příčinou snížené srozumitelnosti projevů řečníka. Stejný podíl tlumočnicků (83 %) také uvedl, že jim řečnickovy pauzy ztěžovaly tlumočení, nicméně pouze polovina všech profesionálních tlumočnicků připustila, že vědomě pracovala s pauzami ve vlastním simultánním převodu.

Na základě výše uvedených údajů a doplňujících komentářů profesionálních tlumočnicků můžeme konstatovat, že tlumočníci v případě výchozích projevů s nepřírozně umístěnými pauzami tyto pauzy skutečně ve většině vnímali jako nepřírozně umístěné, pouze v jednom případě byly tyto pauzy naopak hodnoceny jako přírozně dlouhé a přírozně umístěné. Celková srozumitelnost samotných projevů byla poměrně značně narušena, profesionální tlumočníci vnímali řečnickovy nepřírozně umístěné pauzy jako dosti nepříjemné a rušivé. Tlumočnickům tyto pauzy činily potíže proto, že od sebe oddělovaly slova vytvářející jeden logický celek, čímž byla logické návaznost obsahu jednotlivých projevů obtížněji vysledovatelná, a tlumočení tak bylo pro profesionální tlumočnický náročnější. Jak sami uvádějí, bylo nutné si počkat na vyslechnutí delších úseků řečnickova projevu a zpětně se mezi nimi pokusit vysledovat logickou souvislost, tedy pokusit se pochopit a určit, co k čemu patří. Ta polovina profesionálních tlumočnicků, která se snažila nějakým způsobem pracovat i s pauzami ve vlastním převodu, se snažila nekopírovat pauzy řečníka, ale dělat je tam, kde by logicky měly být. Někteří tlumočníci se u významových nejasností v nejzazším případě uchýlovali k vynechávkám.

Shrnutí všech tří skupin projevů

V případě skupiny profesionálních tlumočnicků byl na základě jejich hodnocení u skupin projevů s nepřírozně dlouhými a nepřírozně umístěnými pauzami, na rozdíl od skupiny projevů s pauzami přírozně dlouhými a přírozně umístěnými, patrný značný vliv řečnickových pauz na srozumitelnost výchozích projevů.

Dle subjektivního hodnocení respondentů činily profesionálním tlumočnickům nejmenší potíže podle očekávání projevy s přírozně dlouhými a přírozně umístěnými pauzami, zde se tlumočníci podle svých slov museli v některých případech vypořádávat spíše s vyšší rychlostí projevu než s umístěním a délkou pauz. Naopak značné obtíže při tlumočení činily tlumočnickům projevy s nepřírozně umístěnými pauzami, a ještě více projevy s pauzami nepřírozně dlouhými. V případě nepřírozně umístěných pauz měli tlumočníci

problémy se sledováním logické návaznosti jednotlivých myšlenek v projevech řečníka, u projevů s nepřírozeně dlouhými pauzami se museli vypořádávat s nepříjemnými změnami rytmu řečnickovy promluvy.

U projevů s nepřírozeně dlouhými pauzami se u poloviny profesionálních tlumočnicků vyskytovalo hodnocení souběžné kombinace těchto pauz s pauzami nepřírozeně umístěnými, tlumočníci se tedy domnívali, že řečník zároveň dělá ve výchozích projevech jak nepřírozeně dlouhé, tak i nepřírozeně umístěné pauzy. Toto zjištění je částečně podpořeno i hodnocením výchozích projevů francouzskými respondenty. Domníváme se, že příčinou tohoto hodnocení může být mimo jiné skutečnost, že tlumočníci kvůli příliš dlouhým řečnickovým pauzám obtížněji hledají návaznost jednotlivých logických a syntaktických celků v projevu, což je vede k závěru, že řečník své pauzy dělá na nepřírodných místech. Určitou roli zde také může hrát faktor stresu při tlumočení.

Z odpovědí profesionálních tlumočnicků dále vyplývá, že se u většiny výchozích projevů s nepřírodnou délkou či nepřírodným umístěním pauz snažili vědomě pracovat s pauzami při vlastním převodu, a to i přesto, že se u těchto projevů museli více soustředit na jejich poslech. Nejpatrnější to bylo u tlumočení výchozích projevů s nepřírozeně dlouhými pauzami. Je vidět, že tlumočníci si byli vědomi toho, že pokud by reprodukovali stejné pauzy jako řečník, jejich tlumočení by působilo nepřírozeně a rušivě, což by mělo pravděpodobně negativní dopad na jejich hodnocení ze strany posluchačů tohoto tlumočení. Z tohoto důvodu tlumočníci volili nejružnější strategie při tlumočení výchozích projevů s takovými pauzami.

3.2.3.3. Porovnání studentů a profesionálních tlumočnicků

V předcházejících částech naší práce jsme představili hodnocení výchozích projevů a okomentovali data získaná z dotazníků pro obě skupiny tlumočnicků (studentů – TS a profesionálů – TP) zvlášť. V následujícím rozboru mezi sebou obě tyto skupiny stručně porovnáme, a to na základě jednotlivých variant výchozích projevů. Pokusíme se tak zjistit zda, a případně jakým způsobem, se do tohoto hodnocení promítá rozsáhlejší praxe u profesionálních tlumočnicků.

Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

pauzy	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	50 %	67 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	33 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %
jiné	50 %	0 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	50 %	50 %	17 %	83 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	33 %	67 %	17 %	83 %
vědomá práce s vlastními pauzami	33 %	67 %	0 %	100 %

srozumitelnost projevu	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	17 %	50 %
poměrně srozumitelný	83 %	33 %
obtížně srozumitelný	0 %	17 %
nesrozumitelný	0 %	0 %

Z výše uvedených údajů v tabulkách vyplývá, že skupina projevů s pauzami, které jsme považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, působila jak studentům, tak tlumočnickům profesionálům, z hlediska náročnosti tlumočení nejmenší problémy. Takto rozmístěné pauzy v případě obou skupin tlumočnickům nejméně znesnadňovaly jejich tlumočení. Se srozumitelností této skupiny projevů tlumočníci většinou neměli výraznější potíže, přesto však pauzy ztěžovaly studentům (50 %) porozumění o něco více než profesionálním tlumočnickům (17 %), což může být dáno skutečností, že se poměrně velká část studentů (50 %) domnívala, že řečnickovy pauzy nebyly přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Relativně zajímavým zjištěním je, že zatímco v případě profesionálních tlumočnicků se žádný z nich nesnažil vědomě pracovat s pauzami ve vlastním převodu, u studentů se s pauzami snažilo vědomě pracovat 33 % z nich. Domníváme se, že to může být způsobeno tím, že profesionální tlumočníci jsou zvyklí pracovat s vlastní prozodií automatictěji než studenti a tuto svoji činnost si tím pádem už ani neuvědomují. Naproti tomu studenti ještě nemají tyto procesy zcela zažité, a musí tudíž na svoji produkci stále vyvíjet přeci jen o něco větší úsilí než tlumočníci profesionálové.

Projevy s nepřírozně dlouhými pauzami

pauzy	TS	TP
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	0 %	0 %
nepřírozně dlouhé	33 %	50 %
nepřírozně umístěné	17 %	0 %
nepřírozně dlouhé a nepřírozně umístěné	50 %	50 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	83 %	17 %	83 %	17 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	100 %	0 %	100 %	0 %
vědomá práce s vlastními pauzami	33 %	67 %	83 %	17 %

srozumitelnost projevu	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	17 %	0 %
poměrně srozumitelný	67 %	100 %
obtížně srozumitelný	17 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %

V případě skupiny projevů s pauzami, které považujeme za nepřírozně dlouhé, nám data z výše uvedených tabulek ukazují, že si obě skupiny tlumočnicků této nepřírozně dlouhé délky byly vědomy, zároveň však často vnímaly tyto nepřírozně dlouhé pauzy v kombinaci s pauzami nepřírozně umístěnými (50 % tlumočnicků v případě obou dvou skupin). Obě skupiny se jednoznačně shodly na tom, že jim řečnickovy pauzy ve výchozích projevech ztěžovaly tlumočení a znesnadňovaly porozumění projevu. Nejnápadnějším rozdílem mezi oběma skupinami tlumočnicků je u této varianty projevů jejich vědomé nakládání s vlastními pauzami. Zatímco v případě studentů se s pauzami vědomě snažilo pracovat pouze 33 % z nich, v případě profesionálních tlumočnicků o to samé usilovalo 83 %. Zde se dle našeho názoru ukazuje význam praxe profesionálních tlumočnicků, neboť z jejich odpovědí vyplývá, že si byli vědomi toho, že ve svém projevu nemohou reprodukovat stejné pauzy jako řečník, jelikož by to mohlo mít nežádoucí dopad na hodnocení jejich tlumočnického výkonu. Z toho důvodu volili profesionální tlumočníci nejrozumnější strategie, jak se produkovaní nepřírozně dlouhých pauz ve svém projevu vyhnout. Studenti pravděpodobně museli většinou věnovat více úsilí na poslech a analýzu výchozích projevů, což se mohlo odrazit na tom, že už neměli dostatečnou kapacitu na práci s vlastními pauzami.

Projevy s nepřírozně umístěnými pauzami

pauzy	TS	TP
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	33 %	17 %
nepřírozně dlouhé	0 %	0 %
nepřírozně umístěné	33 %	83 %
nepřírozně dlouhé a nepřírozně umístěné	33 %	0 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
vliv pauz na porozumění	67 %	33 %	83 %	17 %
pauzy ztěžovaly tlumočení	67 %	33 %	83 %	17 %
vědomá práce s vlastními pauzami	50 %	50 %	50 %	50 %

srozumitelnost projevu	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	50 %	50 %
obtížně srozumitelný	33 %	50 %
nesrozumitelný	17 %	0 %

Podíváme-li se na údaje shromážděné v tabulkách pro skupinu projevů, ve kterých považujeme pauzy za nepřírozně umístěné, zaznamenáme, že si tohoto rozmístění pauz všimlo 83 % profesionálních tlumočnicků, zatímco u studentů tomu tak bylo pouze u 33 % (dalších 33 % studentů vnímalo toto nepřírozné umístění pauz v kombinaci s jejich nepříroznou délkou). Obě skupiny tlumočnicků měly poměrně značné obtíže s porozuměním výchozím projevům, u skupiny studentů to bylo ještě o něco málo patrnější. Naopak o něco více profesionálních tlumočnicků (83 %) než studentů (67 %) uvedlo, že jim pauzy komplikovaly tlumočení. V případě obou skupin vždy polovina tlumočnicků uvádí, že se pokoušela vědomě pracovat s pauzami při svém tlumočení. Tento rozdíl tedy není tak patrný, jako tomu bylo v případě skupiny projevů s nepříroznou délkou řečnickových pauz. Domníváme se, že varianta nepřírozného umístění pauz činila tlumočnickům potíže spíše ve fázi poslechu a porozumění řečnickovým projevům než ve fázi samotné produkce.

3.2.4. Porovnání hodnocení jednotlivých výchozích projevů francouzskými posluchači a dvěma skupinami tlumočnicků

Na tomto místě provedeme srovnání výsledků hodnocení jednotlivých výchozích projevů mezi třemi skupinami respondentů – francouzskými posluchači, studenty a profesionálními tlumočníky. Účelem tohoto srovnání je pokusit se zjistit, jak shodně, či rozdílně vnímají tyto tři skupiny každý jednotlivý projev z hlediska délky a umístění pauz a také z hlediska srozumitelnosti samotného projevu, zda je tedy jejich hodnocení v tomto směru převážně jednotné, nebo zda v něm dochází k významnějším rozdílům mezi zástupci jednotlivých skupin. Každý výchozí projev hodnotilo vždy pět francouzských posluchačů (FR), dva tlumočníci z řad studentů (TS) a dva profesionální tlumočníci (TP). Jsme si vědomi skutečnosti, že toto srovnání má vzhledem ke značně limitovanému a nestejnému počtu respondentů v jednotlivých skupinách omezenou výpovědní hodnotu, přesto však považujeme za zajímavé tato data mezi sebou porovnat.

3.2.4.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

Výchozí projev 1A

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	80 %	50 %	50 %
nepřirozeně dlouhé	20 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	50 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
jiné	0 %	50 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	80 %	50 %	50 %
poměrně srozumitelný	0 %	50 %	0 %
obtížně srozumitelný	20 %	0 %	50 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

Zatímco v tomto projevu vnímala většina francouzských posluchačů řečnickovy pauzy jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, u obou skupin tlumočnicků tomu tak bylo jen z poloviny. Druhá polovina profesionálů tyto pauzy označila za nepřirozeně umístěné a

polovina studentů uvedla, že pauzy vůbec nevnímala a soustředila se pouze na porozumění projevu.

Obdobné hodnocení jsme zaznamenali i u otázky srozumitelnosti samotného projevu – většina francouzských respondentů uvedla, že se jim projev zdál být jasný a zcela srozumitelný, zatímco v případě obou skupin tlumočnicků tento projev takto vnímala opět jen polovina z nich. Je poměrně překvapivé, že s celkovou srozumitelností tohoto projevu měli větší problémy profesionálové, neboť polovina z nich považovala projev za obtížně srozumitelný, zatímco polovina studentů uvedla, že byl projev poměrně srozumitelný.

Výchozí projev 2A

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	100 %	0 %	50 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	50 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
jiné	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	80 %	0 %	50 %
poměrně srozumitelný	20 %	100 %	50 %
obtížně srozumitelný	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

U tohoto projevu nebylo o pauzách dle názoru francouzských posluchačů pochyb – všichni je považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Profesionálové však tento projev takto hodnotili pouze z poloviny, druhá polovina se domnívala, že pauzy řečníka jsou nepřirozeně umístěné. Zcela odlišného názoru byli studenti, kteří uvedli, že řečník ve svém projevu žádné pauzy nedělal, případně, že pauzy mohly být tak krátké, že je ani nestačili zaznamenat.

Většina francouzských hodnotitelů i tento projev považovala za jasný a zcela srozumitelný, všem studentům se projev zdál poměrně srozumitelný a u skupiny profesionálů polovina z nich vnímala tento projev jako jasný a zcela srozumitelný a druhá polovina jako

poměrně srozumitelný. V tomto případě byl tedy projev naopak o něco srozumitelnější profesionálům než studentům.

Výchozí projev 3A

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	100 %	100 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	100 %	0 %	50 %
poměrně srozumitelný	0 %	100 %	50 %
obtížně srozumitelný	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

V případě tohoto projevu bylo hodnocení všech tří skupin respondentů týkající se délky a umístění pauz naprosto jednoznačné – všichni hodnotitelé tyto pauzy považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné.

V otázce srozumitelnosti samotného projevu se nicméně vyskytly drobné rozdíly mezi jednotlivými skupinami respondentů. Zatímco všichni francouzští posluchači projev označili za jasný a zcela srozumitelný, všem studentům se zdál být poměrně srozumitelný a profesionálové ho z hlediska srozumitelnosti z poloviny označili za jasný a zcela srozumitelný a z poloviny za poměrně srozumitelný. I u tohoto projevu tedy měli studenti nepatrně větší obtíže s porozuměním než profesionálové.

Souhrnné hodnocení projevů 1A, 2A, 3A

Na základě hodnocení projevů 1A, 2A a 3A respondenty ze všech tří skupin můžeme tedy konstatovat, že z hlediska délky a umístění řečnickových pauz panovala největší shoda mezi hodnotiteli u projevu 3A, u něž se všichni respondenti shodli na tom, že řečník dělal pauzy přirozené délky a na přirozených místech. U projevu 2A se nejvíce odlišovalo hodnocení studentů, kteří měli dojem, že řečník ve svém projevu žádné pauzy nedělal. To však kontrastuje s názorem francouzských posluchačů, kteří se jednomyslně shodli na tom, že

řečnickovy pauzy byly přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Proto se tedy domníváme, že hodnocení studentů může být částečně zapříčiněno vyšší rychlostí projevu a také skutečností, že pravděpodobně vyvíjeli větší úsilí na poslech samotného obsahu projevu než na vnímání toho, jaké pauzy řečník dělá. Tento názor dále podporuje i fakt, že také v případě projevu 1A polovina studentů uvedla, že řečnickovy pauzy vůbec nesledovali. Co se týče profesionálních tlumočnicků, ti u hodnocení pauz v projevech 1A a 2A v polovině případů shodně vnímali pauzy jako nepřirozeně umístěné. Rovněž zde však i z jejich komentářů vyplývá, že tlumočníci během svého převodu řečnickovým pauzám nevěnovali přílišnou pozornost a ty jim nijak výrazně neztěžovaly jejich práci.

Z hlediska srozumitelnosti byly všechny tři projevy pro většinu francouzských respondentů jasné a zcela srozumitelné (u projevu 3A byla tato shoda dokonce stoprocentní). Hodnocení studentů a profesionálů byla i přes některé rozdíly také poměrně vyrovnaná. Zatímco projev 1A připadal z celkového hlediska trochu srozumitelnější studentům, projevy 2A a 3A byly naopak o něco málo srozumitelnější profesionálům.

3.2.4.2. Projevy s nepřirozeně dlouhými pauzami

Výchozí projev 1B

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	60 %	50 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	40 %	50 %	100 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	0 %	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	80 %	100 %	100 %
obtížně srozumitelný	20 %	0 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

Pauzy v tomto projevu hodnotilo 60 % francouzských respondentů a polovina studentů jako nepřirozeně dlouhé, ostatní hodnotitelé, tj. 40 % francouzských posluchačů, druhá polovina studentů a všichni profesionální tlumočníci, se domnívali, že řečnickovy pauzy v tomto projevu byly nejen nepřirozeně dlouhé, ale zároveň i nepřirozeně umístěné.

Poměrně jednotní byli respondenti v názoru na srozumitelnost samotného projevu. Všichni profesionálové i studenti a převážná většina francouzských posluchačů projev ohodnotili jako poměrně srozumitelný, pouze 20 % francouzských respondentů tento projev označilo za obtížně srozumitelný. Dochází zde tedy k poněkud paradoxní situaci, neboť v celkovém hodnocení byl tento projev o něco srozumitelnější oběma skupinám tlumočnicků, jakožto nerodilým mluvčím francouzštiny, než francouzským posluchačům, tedy rodilým mluvčím.

Výchozí projev 2B

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	80 %	50 %	100 %
nepřirozeně umístěné	0 %	50 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	20 %	0 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	0 %	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	60 %	50 %	100 %
obtížně srozumitelný	40 %	50 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

U tohoto projevu již většina všech respondentů považovala řečnickovy pauzy pouze za nepřirozeně dlouhé, konkrétně se jednalo o všechny profesionální tlumočníky, polovinu studentů a 80 % francouzských posluchačů. Zbýlých 20 % francouzských respondentů tyto pauzy vnímalo jak jako nepřirozeně dlouhé, tak i nepřirozeně umístěné a polovina studentů tyto pauzy vyhodnotila pouze jako nepřirozeně umístěné.

S porozuměním tomuto projevu měli respondenti o trochu větší potíže než u projevu 1B, přesto ho však většina z nich označila za poměrně srozumitelný. Tento názor zastávali všichni profesionálové, polovina studentů a 60 % francouzských posluchačů. Druhá polovina studentů a zbývajících 40 % francouzských respondentů samotný projev vnímali již jako obtížně srozumitelný.

Výchozí projev 3B

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	80 %	0 %	50 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	20 %	100 %	50 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	20 %	50 %	0 %
poměrně srozumitelný	40 %	50 %	100 %
obtížně srozumitelný	40 %	0 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

Pauzy v tomto projevu označila většina francouzských posluchačů za nepřirozeně dlouhé, stejného názoru byla i polovina profesionálních tlumočnicků. 20 % francouzských respondentů se však domnívalo, že řečník dělal nejenom nepřirozeně dlouhé pauzy, ale zároveň je kladl i na nepřirozená místa. Stejným způsobem vnímali tyto pauzy také všichni studenti a druhá polovina tlumočnicků profesionálů.

Na rozdíl od předchozích dvou projevů označilo tento projev několik respondentů dokonce za zcela jasný a srozumitelný (20 % francouzských respondentů a polovina studentů), většině respondentů se však projev zdál být poměrně srozumitelný (40 % francouzských posluchačů, polovina studentů a všichni profesionálové). Také v případě tohoto projevu měli s jeho porozuměním z celkového pohledu větší potíže francouzští posluchači než tlumočníci, jelikož 40 % rodilých mluvčích francouzštiny projev považovalo již za obtížně srozumitelný.

Souhrnné hodnocení projevů 1B, 2B, 3B

Na základě hodnocení projevů 1B, 2B a 3B respondenty ze všech tří skupin můžeme tedy konstatovat, že v případě všech tří projevů někteří respondenti řečnickovy pauzy v těchto projevech hodnotili nejen jako nepřirozeně dlouhé, ale zároveň i jako nepřirozeně umístěné, přičemž toto hodnocení bylo nejčastější u projevu 1B a dále pak u projevu 3B. U projevu 2B nepřirozenou délku a souběžné nepřirozené umístění pauz vnímalo pouze 20 % francouzských posluchačů. Jak jsme již uvedli i v předcházejících analýzách, domníváme se, že větší délka

pauz v těchto projevech mohla u některých respondentů narušit vnímání logických a syntaktických vztahů, aniž by toto porušení bylo původním řečnickovým záměrem, a to se následně promítlo i do hodnocení těchto pauz ze strany některých respondentů jako nepřirozeně dlouhých a nepřirozeně umístěných zároveň.

Co se týče srozumitelnosti samotných projevů, ve všech třech případech je respondentů ze všech tří skupin nejčastěji hodnotili jako poměrně srozumitelné. Vcelku zajímavým zjištěním je skutečnost, že všechny tři tyto projevy byly pro tlumočníky z celkového pohledu o trochu srozumitelnější než pro francouzské posluchače. Skutečnou příčinu neznáme, nicméně se můžeme domnívat, že by na tuto srozumitelnost mohl mít na straně tlumočnicků pozitivní vliv fakt, že tlumočníci jsou při své práci více zvyklí poslouchat a analyzovat výchozí projev než běžní posluchači a může jim být také bližší charakter politických projevů, které jsou častým předmětem tlumočení. V neposlední řadě by se na tomto hodnocení mohlo podílet také to, že tlumočníci musí na rozdíl od posluchačů projevy nejen poslouchat, ale zároveň je i převádět, a tudíž jim řečnickovy příliš dlouhé pauzy nenarušují logickou návaznost obsahu projevu natolik jako v případě francouzských posluchačů, jelikož řečnickových pauz mohou v některých případech využít pro formulaci a přetlumočení předešlého segmentu výchozího projevu.

3.2.4.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami

Výchozí projev 1C

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %	100 %	50 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	100 %	0 %	50 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	20 %	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	20 %	50 %	100 %
obtížně srozumitelný	60 %	50 %	0 %
nesrozumitelný	0 %	0 %	0 %

Zatímco u tohoto projevu považovali všichni francouzští posluchači řečnickovy pauzy za nepřirozeně umístěné, stejného názoru byla pouze polovina profesionálních tlumočnicků. Druhá polovina tlumočnicků profesionálů a všichni studenti se naopak domnívali, že řečník dělal ve svém projevu přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy.

Z hlediska srozumitelnosti označila většina francouzských posluchačů (60 %) tento projev za obtížně srozumitelný, 20 % za poměrně srozumitelný a rovněž 20 % za jasný a zcela srozumitelný. Naproti tomu všichni profesionální tlumočníci považovali samotný projev za poměrně srozumitelný, stejný názor zastávala i polovina studentů, druhá polovina studentů projev vnímala již jako obtížně srozumitelný. Opět tedy i u tohoto projevu vidíme, že francouzští respondenti považovali jeho obsah za obtížněji srozumitelný, než tomu bylo u obou skupin tlumočnicků.

Výchozí projev 2C

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	20 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	80 %	100 %	100 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	20 %	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	80 %	50 %	50 %
obtížně srozumitelný	0 %	0 %	50 %
nesrozumitelný	0 %	50 %	0 %

V případě tohoto projevu se všichni studenti, všichni profesionálové a 80 % francouzských posluchačů shodlo na tom, že řečník v něm dělal pauzy, které byly nepřirozeně umístěné. Pouze zbývajících 20 % francouzských respondentů se domnívalo, že řečnickovy pauzy byly přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné.

Názory na srozumitelnost tohoto projevu se u jednotlivých skupin hodnotitelů značně lišily, nicméně na rozdíl od předešlých projevů byl tento celkově srozumitelnější francouzským posluchačům než tlumočnickům. Většina francouzských respondentů (80 %) ho totiž označila za poměrně srozumitelný a 20 % dokonce za jasný a zcela srozumitelný. Jako

poměrně srozumitelný ho sice rovněž označila jak polovina studentů, tak i polovina profesionálů, nicméně druhá polovina profesionálů uvedla, že pro ně byl tento projev obtížně srozumitelný, a druhá polovina studentů ho označila dokonce za přímo nesrozumitelný.

Výchozí projev 3C

pauzy	FR	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	100 %	0 %	100 %
nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost projevu	FR	TS	TP
jasný a zcela srozumitelný	0 %	0 %	0 %
poměrně srozumitelný	20 %	50 %	0 %
obtížně srozumitelný	60 %	50 %	100 %
nesrozumitelný	20 %	0 %	0 %

U tohoto projevu se na skutečnosti, že řečnickovy pauzy byly nepřirozeně umístěné, shodli všichni francouzští respondenti a také všichni profesionální tlumočníci. Ve skupině studentů se všichni respondenti domnívali, že pauzy řečníka byly nejenom nepřirozeně umístěné, ale zároveň i nepřirozeně dlouhé.

Srozumitelnost samotného projevu byla u většiny francouzských posluchačů označena jako obtížná (60 %), dalších 20 % z nich hodnotilo tento projev z hlediska porozumění jako poměrně srozumitelný a stejně tak 20 % jako přímo nesrozumitelný. Jako obtížně srozumitelný tento projev vnímali rovněž všichni profesionální tlumočníci a polovina studentů, zatímco druhá polovina studentů projev označila pouze za poměrně srozumitelný.

Souhrnné hodnocení projevů 1C, 2C, 3C

Na základě hodnocení projevů 1C, 2C a 3C respondenty ze všech tří skupin můžeme tedy konstatovat, že u projevu 1C poněkud překvapivě většina tlumočnicků z obou skupin vnímala řečnickovy pauzy jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, přestože všichni francouzští posluchači byli zajedno v tom, že tyto pauzy byly nepřirozeně umístěné. Hodnocení pauz ze strany francouzských posluchačů jako nepřirozeně umístěných bylo

poměrně jednoznačné i v případě projevů 2C a 3C, v těchto případech se však na stejném hodnocení shodla i většina tlumočnicků studentů i profesionálů (u projevu 2C dokonce všichni). Pouze obtížně se můžeme domnívat, že by tlumočníci nedokázali rozpoznat správné členění francouzských projevů na jednotlivé segmenty na základě logických a syntaktických návazností a vztahů, proto tedy máme za to, že odlišné hodnocení řečnickových pauz ze strany většiny tlumočnicků u projevu 1C bude nejspíše založeno na jejich subjektivním vnímání těchto pauz.

Z pohledu srozumitelnosti jednotlivých projevů byly tyto tři projevy s nepřírozeně umístěnými pauzami hodnoceny jako nejobtížnější. Projevy byly dokonce v ojedinělých případech označeny za nesrozumitelné, což se v případě předcházejících dvou skupin projevů (s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami a s pauzami nepřírozeně dlouhými) nestalo. Jako nejméně srozumitelný respondenti celkově označili projev 3C. V případě projevů 1C a 3C byla celková srozumitelnost opět obtížnější pro francouzské posluchače než pro obě skupiny tlumočnicků, naproti tomu u projevu 2C tomu bylo naopak. V případě tohoto projevu měla totiž největší problémy s jeho porozuměním skupina studentů. Přesto je toto zjištění poměrně překvapivé, soudili bychom totiž, že nepřírozeně umístěné pauzy budou činit větší potíže při porozumění zejména těm respondentům, jejichž mateřštinou není francouzština, tedy tlumočnickům, a nikoli francouzským rodilým mluvčím, jak tomu bylo ve většině případů.

Stále však musíme mít na paměti, že vnímání a hodnocení délky a umístění pauz v jednotlivých výchozích projevech ze strany jak francouzských posluchačů, tak tlumočnicků je do značné míry subjektivní a ovlivňují ho nejenom individuální vlastnosti, schopnosti a znalosti jednotlivých respondentů, ale i jejich momentální fyzické a duševní rozpoložení. K těmto individuálním faktorům se navíc přidává nestejný a v případě obou skupin tlumočnicků velmi nízký počet respondentů pro každý jednotlivý výchozí projev, proto je dost dobře možné, že u většího počtu respondentů by se tyto výsledky více či méně lišily. Přesto však nám toto srovnání může být alespoň částečným vodítkem k pochopení méně či více odlišného vnímání a hodnocení délky a umístění pauz ve výchozích projevech řečníka třemi odlišnými skupinami respondentů (francouzskými posluchači, pro něž je jazyk projevů jejich mateřštinou, a dále studenty a profesionálními tlumočníky, pro které nejenom, že projevy nejsou namlouveny v jejich mateřském jazyce, ale navíc mají tito tlumočníci i nestejně

rozsáhlou praxi na poli simultánního tlumočení) a případného vlivu těchto pauz na srozumitelnost samotných projevů.

3.2.5. Hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači

V této části naší práce se pokusíme analyzovat jednotlivé nahrávky simultánně přetlumočených projevů českými posluchači na základě jejich subjektivní poslechové analýzy za pomoci retrospektivních dotazníků (blíže viz oddíl 3.1.7.3.). Nejprve se podíváme na hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků zvlášť a poté se zaměříme na hodnocení výkonů tlumočnicků na základě převodu jednotlivých variant výchozích projevů podle rozložení a délky řečnickových pauz.

3.2.5.1. Hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z pohledu posluchačů

V této podkapitole se tedy zaměříme na hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z pohledu českých posluchačů, kterým je toto tlumočení primárně určeno, tedy samotných finálních klientů. Z tohoto titulu má jejich hodnocení značnou váhu. Pokusíme se zjistit, jak se jednotlivé varianty délky a rozložení pauz ve výchozích projevech řečníka promítly do výkonů simultánních tlumočnicků a jak byly tyto výkony hodnoceny českými posluchači.

U každého tlumočnicka porovnáme získaná data týkající se hodnocení všech tří příslušných přetlumočených projevů (připomínáme, že každý tlumočnick tlumočil vždy tři výchozí projevy – jeden s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, jeden s pauzami nepřirozeně dlouhými a jeden s pauzami nepřirozeně umístěnými, a že všechny tři přetlumočené projevy od každého tlumočnicka hodnotili vždy tři čeští posluchači). Všichni tlumočníci tlumočili jako první projev ve variantě přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz, pořadí zbývajících dvou variant jsme pak u jednotlivých tlumočnicků prohazovali. Každý jednotlivý výchozí projev tlumočili dohromady čtyři tlumočníci, vždy dva studenti a dva profesionálové. V následujícím přehledu hodnocení tlumočnických výkonů budeme v zájmu větší přehlednosti za sebou postupně řadit vždy příslušné čtyři tlumočnický z obou skupin, kteří tlumočili stejnou sadu výchozích projevů. Následně mezi sebou porovnáme výkony příslušných dvojic tlumočnicků studentů a profesionálů, abychom si tak přiblížili, zda a jaký může být v tomto směru případný vliv rozsáhlejší tlumočnické praxe u profesionálních tlumočnicků. Jsme si však vědomi toho, že toto srovnání je pouze ilustrativní, jelikož výkony každého tlumočnicka hodnotili pokaždé jiní čeští posluchači. Toto hodnocení sice probíhalo na základě přesně předem stanovených kritérií, nicméně ani tak nelze vyloučit možný subjektivní

přístup jednotlivých respondentů k hodnocení, jelikož nároky každého posluchače na předvedené tlumočnické výkony mohou být více či méně odlišné. Výsledky těchto srovnání tedy nemůžeme považovat za zcela objektivní a slouží nám pouze jako jakési informativní porovnání hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků na základě tlumočení identických výchozích projevů. Abychom mohli pokládat srovnání výkonů příslušných čtveřic tlumočnicků za objektivní, musel by všechny tři přetlumočené projevy od příslušných čtyř tlumočnicků hodnotit vždy stejný český posluchač. Zajistit dostatečné množství respondentů – dobrovolníků, kteří by byli ochotni poslechnout si a ohodnotit dvanáct přetlumočených projevů však bohužel nebylo v našich silách.

Získané údaje vztahující se k hodnocení každého jednotlivého tlumočnicka představíme ve srovnávacích tabulkách a doplníme příslušným slovním komentářem. Před představením samotného hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků uvádíme pro lepší přehlednost souhrnné tabulky jednotlivých tlumočnicků (studentů a profesionálů) a výchozích projevů, které každý z nich tlumočil:

varianta **A** – přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy

varianta **B** – nepřirozeně dlouhé pauzy

varianta **C** – nepřirozeně umístěné pauzy

Tlumočnick student	Tlumočené výchozí projevy		
TS1	1A	2B	3C
TS2	1A	2B	3C
TS3	3A	1B	2C
TS4	3A	1B	2C
TS5	2A	3B	1C
TS6	2A	3B	1C

Tlumočnick profesionál	Tlumočené výchozí projevy		
TP1	1A	2B	3C
TP2	1A	2B	3C
TP3	3A	1B	2C
TP4	3A	1B	2C
TP5	2A	3B	1C
TP6	2A	3B	1C

Tlumočník student TS1

pauzy	1A	2B	3C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	33 %	0 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	33 %	100 %	0 %
nepřirozeně umístěné	33 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	1A		2B		3C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	100 %	0 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	67 %	33 %	33 %	67 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	0 %	100 %	100 %	0 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	67 %	33 %	33 %	67 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	1A	2B	3C
jasné a zcela srozumitelné	33 %	0 %	33 %
poměrně srozumitelné	67 %	33 %	67 %
obtížně srozumitelné	0 %	67 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS1 tlumočil výchozí projevy 1A, 2B a 3C. Co se týče délky a umístění pauz v tlumočnickově převodu jednotlivých projevů, u nahrávky přetlumočeného projevu 1A s původně přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami se názory respondentů značně rozcházely, naproti tomu u tlumočení projevů 2B a 3C byli všichni respondenti zajedno v tom, že tlumočník v případě projevu 2B dělal nepřirozeně dlouhé pauzy, kterými tedy pravděpodobně kopíroval pauzy z výchozího projevu, a v případě projevu 3C byly tlumočnickovy pauzy přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, což je zcela v rozporu s výchozím projevem, ve kterém řečník dělal pauzy na nepřirozených místech. Je tedy vidět, že řečnickovy nepřirozeně umístěné pauzy v projevu 3C neměly na tlumočnickův výkon negativní dopad, neboť právě tento projev byl posluchači hodnocen jako nejzdařilejší. Naproti tomu jako formálně zcela nevyhovující dle názoru posluchačů se ukázal být projev 2B, ve kterém dělal tlumočník po vzoru řečníka nepřirozeně dlouhé pauzy, které posluchačům znesnadňovaly porozumění a ztěžovaly orientaci v projevu a předávaných informacích. Kvůli příliš dlouhým pauzám posluchačům unikaly návaznosti a projev jim tím pádem místy nedával smysl. Posluchači také konstatovali, že kratší pauzy by umožnily lepší porozumění předávanému sdělení.

Můžeme tedy říci, že dva projevy v náročnějších variantách se na výkonu tlumočnicka odrazily naprosto odlišným způsobem. Zatímco v případě výchozího projevu s nepřírozně dlouhými pauzami tlumočnick tuto variantu sice zaznamenal, avšak nedokázal si s ní poradit, a posluchači jeho výkon následně hodnotili vesměs negativně, u výchozího projevu s nepřírozně umístěnými pauzami došlo k úplnému opaku. Tlumočnick zaznamenal nelogické umístění pauz v řečnickově projevu, musel se více soustředit na jeho poslech, nicméně dokázal se s takto umístěnými pauzami vypořádat velmi dobře a jeho projev tak na posluchače působil zcela přirozně a získal si velmi kladné hodnocení.

Tlumočnick student TS2

pauzy	1A	2B	3C
přirozně dlouhé a přirozně umístěné	67 %	0 %	67 %
nepřirozně dlouhé	33 %	67 %	33 %
nepřirozně umístěné	0 %	33 %	0 %
nepřirozně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	1A		2B		3C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	100 %	0 %	33 %	67 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	0 %	100 %	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	67 %	33 %	0 %	100 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	67 %	33 %	0 %	100 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	1A	2B	3C
jasné a zcela srozumitelné	67 %	0 %	33 %
poměrně srozumitelné	33 %	0 %	67 %
obtížně srozumitelné	0 %	100 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS2 rovněž převáděl projevy 1A, 2B a 3C. Tento tlumočnick již dle názoru 67 % respondentů dělal přirozně dlouhé a přirozně umístěné pauzy u výchozího projevu 1A, který byl řečnickem namluven ve stejné variantě, rovněž tak u projevu 2B většina posluchačů kvalifikovala tlumočnickovy pauzy jako nepřirozně dlouhé. Naopak u tlumočení výchozího projevu 3C s původně nepřirozně umístěnými pauzami většina respondentů hodnotila pauzy jako přirozené. I v tomto případě si tedy tlumočnick evidentně dokázal lépe poradit s nepřirozně umístěnými pauzami než s pauzami nepřirozně dlouhými. Posluchači uvádějí, že přestože u tlumočení projevu 2B byla znát velká snaha, tlumočnick působil nervózně a jeho

projev byl nepřesvědčivý. Tento špatný dojem byl navíc podpořen tlumočnickovými pauzami, které byly dle názoru respondentů zbytečně dlouhé a občas i nevhodně umístěné, což se negativně podepsalo na srozumitelnosti samotného projevu.

Můžeme konstatovat, že i přes drobné nedostatky bylo hodnocení posluchačů u přetlumočených projevů 1A a 3C veskrze pozitivní a ani v tomto případě tedy neměly řečnickovy nepřirozeně umístěné pauzy negativní vliv na hodnocení tlumočení ze strany posluchačů. Důvodem je pravděpodobně skutečnost, že tlumočník tyto nestandardní pauzy ve výchozím projevu řečníka zaznamenal a soustředil své úsilí jednak na poslech řečníka a jednak i na svůj vlastní projev. Tím se mu podařilo učinit své tlumočení poměrně srozumitelným. Naproti tomu tlumočení projevu 2B se ukázalo být pro posluchače jako zcela nevyhovující a obtížně srozumitelné, přičemž na vině byly jednoznačně tlumočnickovy pauzy. Domníváme se, že to bylo zapříčiněno tím, že sám tlumočník nevyhodnotil řečnickovy pauzy jako nepřirozeně dlouhé, avšak pociťoval značné problémy během tlumočení, neboť mu často unikl smysl jednotlivých vět, což mu znesnadňovalo jeho vlastní převod. Nesnažil se však při tlumočení vědomě pracovat s vlastními pauzami, a tím zřejmě mimoděk kopíroval pauzy řečníka, což posluchači zaznamenali a jednomyslně hodnotili jako nežádoucí.

Tlumočník profesionál TP1

pauzy	1A	2B	3C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	67 %	33 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	67 %	0 %
nepřirozeně umístěné	33 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	1A		2B		3C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	33 %	67 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	1A	2B	3C
jasné a zcela srozumitelné	100 %	67 %	100 %
poměrně srozumitelné	0 %	33 %	0 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

Také TP1 převáděl projevy 1A, 2B a 3C. V případě tohoto tlumočníka byly všechny tři projevy hodnoceny velice pozitivně. Označení délky a umístění pauz si u výchozích a přetlumočených verzí projevů 1A a 2B víceméně odpovídalo, u výchozího projevu s nepřírozně umístěnými pauzami 3C ale naopak vnímali všichni posluchači pauzy v jeho přetlumočené verzi jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Přestože u projevu 2B hodnotilo 67 % respondentů tlumočnickovy pauzy jako nepřírozně dlouhé, posluchači upřesňovali, že se jednalo spíše o občasné pauzy nepřírozně délky. Tlumočení všech tří projevů bylo jak po obsahové, tak formální stránce naprosto vyhovující a tlumočnickův výkon byl posluchači vnímán jako 100% přesvědčivý a důvěryhodný.

V případě tohoto tlumočníka tedy můžeme konstatovat, že obtížnější varianty délky a rozložení pauz ve výchozích projevech se téměř vůbec nepromítly do hodnocení posluchačů, neboť tlumočník velmi dobře rozpoznal nepřírozně dlouhé či nepřírozně umístěné pauzy řečníka a byl schopen s nimi náležitě pracovat ve svém převodu tak, aby to nijak výrazně negativně neovlivnilo kvalitu jeho tlumočení, a tím i hodnocení jeho výkonu ze strany posluchačů. U tlumočení projevu 2B se tlumočník snažil, aby jeho výstup působil plynuleji než originál, držel si proto delší odstup od řečníka, mluvil celkově pomaleji a tím se částečně vyhnul reprodukování nepřírozně dlouhých pauz. V případě tlumočení projevu 3C tlumočník musel vyvíjet zvýšené úsilí na pochopení logických souvislostí mezi jednotlivými částmi projevu a ve svém převodu naopak klást pauzy na přirozená místa, což se mu jednoznačně povedlo, neboť k jeho výkonu neměli posluchači sebemenší výhrady a jeho tlumočení označili za zcela jasné a srozumitelné. Domníváme se, že na tom, jak tento tlumočník pracoval s pauzami, je jednoznačně patrný pozitivní vliv profesní praxe – tlumočnickovi nečiní potíže řečnickovy nestandardní pauzy nejen identifikovat, ale následně je i náležitě převést do svého tlumočení tak, aby posluchači případné řečnickovy nedostatky vůbec nezaznamenali.

Tlumočník profesionál TP2

pauzy	1A	2B	3C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	67 %	33 %	33 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	67 %	33 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	33 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	33 %	0 %	0 %

	1A		2B		3C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	0 %	100 %	33 %	67 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	67 %	33 %	67 %	33 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %

srozumitelnost tlumočení	1A	2B	3C
jasné a zcela srozumitelné	33 %	33 %	67 %
poměrně srozumitelné	67 %	67 %	0 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	33 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TP2 rovněž převáděl projevy 1A, 2B a 3C. Také tento tlumočník dle názoru respondentů do značné míry u projevů 1A a 2B kopíroval délku a rozložení pauz z výchozích projevů. V případě přetlumočeného projevu 3C se názory respondentů na délku a umístění pauz značně lišily, řečníkem původně nepřirozeně umístěné pauzy už posluchači tak jednoznačně nehodnotili jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, jako tomu bylo v případě hodnocení ostatních tlumočnicků stejného výchozího projevu. Přestože se jedná o profesionálního tlumočníka, jeho výkon v případě projevu 3C nebyl hodnocen všemi respondenty jako důvěryhodný a přesvědčivý a v tlumočení všech tří projevů také někteří posluchači zaznamenali několik formálních nedostatků – spíše než pauzy posluchači zmiňovali problémy s intonací (tlumočník občas neklesal hlasem) a přílišné množství hezitačních zvuků, kterých by se profesionální tlumočníci měli nepochybně vyvarovat. U projevu 3C si někteří respondenti rovněž povšimli kolísavého tempa projevu, které bylo někdy váhavé s pauzami a někdy naopak zase příliš rychlé.

Můžeme tedy říci, že v případě tohoto tlumočníka se pauzy jako takové do samotného hodnocení posluchači promítly jen částečně, větší potíže měl tlumočník dle názoru respondentů místy s dalšími prozodickými prostředky, konkrétně s intonací a tempem.

Vzhledem k provázanosti jednotlivých prozodických prostředků v promluvě je samozřejmě možné, že nevhodná intonace a změny tempa tlumočnicka mohly být někdy zapříčiněny řečnickovými pauzami ve výchozích projevech. Jak tlumočnick sám shodně uvádí u všech třech projevů, během tlumočení si pauz v řečnickových projevech příliš nevšímal (až na výjimky u projevu 3C, kde zaznamenal některé nelogické pauzy, kvůli nimž občas ztrácel návaznost jednotlivých myšlenek) a nijak se nesnažil pracovat s vlastními pauzami během svého převodu.

Srovnání hodnocení tlumočnicků TS1, TS2, TP1, TP2

Jak jsme již zmínili v úvodu této podkapitoly, vzhledem k tomu, že výkony jednotlivých tlumočnicků nehodnotili vždy stejní čeští posluchači, je následující srovnání hodnocení příslušné čtveřice tlumočnicků na základě tlumočení stejných výchozích projevů pouze ilustrativní a nelze zaručit jeho naprostou objektivitu.

Porovnáme-li hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z této čtveřice, zjistíme, že všichni tlumočnicki si vcelku zdařile poradili s přetlumočením projevu 1A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami. Tlumočnickům studentům TS1 a TS2 činil největší potíže převod projevu 2B s nepřirozeně dlouhými pauzami. Jeho přetlumočené verze v případě obou těchto tlumočnicků posluchači vyhodnotili jako nejhorší a nejméně srozumitelné. Oba tito tlumočnicki si naopak velmi zdařile poradili s převodem projevu 3C s nepřirozeně umístěnými pauzami, které v jejich přetlumočených verzích posluchači vesměs považovali za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Jednoznačně nejlepšího hodnocení všech tří přetlumočených projevů dosáhl profesionální tlumočnick TP1, který si dokázal velmi dobře poradit jak s nepřirozeně dlouhými, tak i s nepřirozeně umístěnými pauzami ve výchozích projevech řečníka. Nepřirozenou délku pauz v projevu 2B ve svém převodu snížil na minimum a během tlumočení projevu 3C dělal přirozeně dlouhé pauzy na přirozených místech. Profesionální tlumočnick TP2 již však tak úspěšný nebyl, a to zejména u převodu projevu 3C, kde posluchači kromě pauz zaznamenali také obtíže s používáním dalších prozodických prostředků (zejména intonace a tempa) a ve větší míře rovněž výskyt hezitačních zvuků.

U této skupiny tlumočnicků se nám tedy pozitivní vliv rozsáhlejší tlumočnické praxe na předvedený výkon a jeho následné hodnocení posluchači projevil pouze částečně, a to u

tlumočníka TP1, který si díky svým zkušenostem dokázal velmi dobře poradit s nepřirozeně dlouhými i nepřirozeně umístěnými pauzami v řečnickových projevech. U druhého profesionálního tlumočníka TP2 však posluchači zaznamenali určité problémy s prozodií v jeho projevu, a v tomto případě se nám tedy pozitivní vliv profesní praxe tak jednoznačně nepotvrdil. Srovnáme-li to navíc s výkonem studentů TS1 a TS2, kteří velmi zdařile převedli projev s nepřirozeně umístěnými pauzami, můžeme konstatovat, že přestože je profesní praxe nepochybně nezanedbatelnou výhodou, velkou roli zde rovněž hraje individualita a schopnosti každého tlumočníka.

Tlumočník student TS3

pauzy	3A	1B	2C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	33 %	0 %	67 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	33 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	67 %	67 %	33 %

	3A		1B		2C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	0 %	100 %	33 %	67 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	67 %	33 %	33 %	67 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	67 %	33 %	33 %	67 %	67 %	33 %

srozumitelnost tlumočení	3A	1B	2C
jasné a zcela srozumitelné	33 %	0 %	33 %
poměrně srozumitelné	67 %	100 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	33 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS3 tlumočil projevy 3A, 1B a 2C. U tlumočení projevu s původně přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami 3A zaznamenala většina posluchačů příliš dlouhé a nepřirozeně umístěné pauzy, které byly pravděpodobně zapříčiněny občasným váháním tlumočníka. Příčinou může být také fakt, že tento projev tlumočník převáděl jako první a nebyl ještě dostatečně „rozcvičený“. U projevu 1B hrály však již patrně větší úlohu řečnickovy pauzy, neboť většina respondentů vnímala tlumočnickovy pauzy v tomto projevu jako nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné a tlumočení tohoto projevu se posluchačům zdálo nejméně přesvědčivé a důvěryhodné. Na druhou stranu je zajímavé

povšimnout si toho, že tlumočnickovy pauzy posluchačům nijak významněji nebránily v porozumění projevu, všichni hodnotitelé se shodli na tom, že byl tento projev poměrně srozumitelný. Co se týče projevu s nepřírozně umístěnými pauzami 2C, v jeho případě mělo 67 % respondentů dojem, že tlumočník dělal přirozně dlouhé pauzy na přirozených místech.

Můžeme konstatovat, že hodnocení všech tří přetlumočených projevů tohoto tlumočníka posluchači byla poměrně vyrovnaná, pouze o něco hůře byl hodnocen tlumočnickův výkon u převodu projevu s nepřírozně dlouhými pauzami, avšak spíše po formální stránce, nikoliv z hlediska srozumitelnosti. Toto rozporné hodnocení může být zapříčiněno tím, že tlumočník tyto pauzy v projevu řečníka zaznamenal a ty mu na jednu stranu znesnadňovaly porozumění, avšak na stranu druhou díky nim také získával čas na promyšlení a lepší formulaci vyslechnutého. Vysloveně negativní vliv řečnickových nepřírozně umístěných pauz v projevu 2C na hodnocení posluchači se zde nepotvrdil, neboť tlumočník i přes obtíže při poslechu projevu a při hledání logické návaznosti v řečnickových myšlenkách dokázal tento projev dle soudu posluchačů přetlumočit poměrně zdařile.

Tlumočník student TS4

pauzy	3A	1B	2C
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	67 %	0 %	0 %
nepřírozně dlouhé	0 %	67 %	100 %
nepřírozně umístěné	33 %	33 %	0 %
nepřírozně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	3A		1B		2C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	33 %	67 %	33 %	67 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %

srozumitelnost tlumočení	3A	1B	2C
jasné a zcela srozumitelné	100 %	0 %	33 %
poměrně srozumitelné	0 %	100 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	33 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS4 rovněž tlumočil projevy 3A, 1B a 2C. V jeho případě posluchači nejlépe hodnotili přetlumočený projev 3A s původně přirozenými pauzami z hlediska délky i umístění. Přestože se v tomto převodu objevovala jistá drobná zaváhání, posluchačům se tlumočení zdálo jasné a zcela srozumitelné a dobře pochopitelné. U projevu 1B posluchači v 67 % uváděli, že tlumočnickovy pauzy byly příliš dlouhé, což by ukazovalo na vliv řečníka. Na jednom místě byly tyto pauzy tak dlouhé, že posluchači zcela oprávněně nabyli dojmu, že tlumočnick část projevu nepřetlumočil. Asi nejzajímavější je zde převod výchozího projevu 2C s nepřirozeně umístěnými pauzami, ve kterém všichni respondenti zaznamenali pauzy nepřirozeně dlouhé. Tomuto tlumočnickovi se tedy nepodařilo zamezit negativnímu dopadu řečnickových pauz ve výchozím projevu na svůj převod a jeho hodnocení posluchači. Dlouhé pauzy opět vyvolávaly dojem, že tlumočnick velké úseky řečnickova projevu během tlumočení vypustil, nepřetlumočil je, a to se následně odrazilo i na obtížnější srozumitelnosti celého projevu.

Můžeme tedy říci, že tento tlumočnick se nechal do značné míry ovlivnit původními pauzami řečníka, a to poměrně negativním způsobem. Přestože to na celkovém hodnocení posluchači není až tak patrné (většina respondentů měla k výkonu tlumočnicka určité výhrady, které však nebyly natolik závažné, aby tlumočení bylo hodnoceno jako nevyhovující), tlumočnick měl s řečnickovými pauzami v projevech 1B a 2C velké problémy. I když se podle svých slov u projevu 1B snažil o delší odstup od řečníka, aby tak neprodukoval stejné pauzy jako on, příliš se mu to nezdařilo, neboť většině respondentů se tlumočnickovy pauzy zdály příliš dlouhé. Nepřirozená délka pauz u převodu projevu 2C je zase dána tím, že tlumočnickovi činilo velké potíže orientovat se v řečnickově projevu s nelogickými pauzami a měl tak velké problémy se samotným porozuměním, navíc se ani nesnažil o to nějak své pauzy korigovat.

Tlumočnick profesionál TP3

pauzy	3A	1B	2C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	67 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	67 %	67 %
nepřirozeně umístěné	33 %	33 %	33 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	3A		1B		2C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	67 %	33 %	33 %	67 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	33 %	67 %	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	33 %	67 %	33 %	67 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	33 %	67 %	67 %	33 %

srozumitelnost tlumočení	3A	1B	2C
jasné a zcela srozumitelné	67 %	33 %	0 %
poměrně srozumitelné	33 %	0 %	100 %
obtížně srozumitelné	0 %	67 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TP3 také převáděl projevy 3A, 1B a 2C. Podle názoru 67 % posluchačů i tento tlumočník u projevu 2C s původně nepřírozně umístěnými pauzami dělal pauzy nepřírozně délky, což tito posluchači hodnotili jako formálně nevyhovující. Jako nejlepší vyhodnotili respondenti přetlumočení projevu 3A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, naopak poměrně negativně vnímali převod projevu 1B, ve kterém tlumočník do značné míry kopíroval nepřírozně dlouhé pauzy řečníka, kvůli čemuž byl tento projev pro většinu posluchačů obtížně srozumitelný a pauzy také vzbuzovaly u posluchačů nedůvěru a vyvolávaly pochybnosti o tlumočnickově porozumění výchozímu projevu a věrohodnosti jeho převodu.

Můžeme konstatovat, že i tento tlumočník měl značné potíže s převodem řečnickových projevů s nepřírozně dlouhými či nepřírozně umístěnými pauzami, a to i přesto, že se jedná o profesionála. Nepřírozně umístěné pauzy v projevu 2C nutily tlumočníka mnohem více se soustředit na poslech výchozího projevu a třebaže se snažil s pauzami ve svém převodu vědomě pracovat, počkat si na ucelenou myšlenku, případně něco vynechat, aby tak projev dával po obsahové stránce smysl, nepodařilo se mu učinit ho pro posluchače formálně vyhovujícím. Podobné obtíže tlumočník zmiňuje i v případě projevu 1B, nepřírozně dlouhé pauzy mu ztěžovaly koncentraci na řečnickův projev. Tlumočník se sice opět snažil vyčkat si na delší úsek projevu, mluvit celkově pomaleji a dělat pauzy na přirozených místech, avšak posluchači tuto jeho snahu hodnotili stále spíše jako nedostačující, neboť tlumočnickovy pauzy na ně působily rušivým dojmem a většinou jim ztěžovaly porozumění samotnému projevu.

Tlumočník profesionál TP4

pauzy	3A	1B	2C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	100 %	33 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	67 %	0 %

	3A		1B		2C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	67 %	33 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	3A	1B	2C
jasné a zcela srozumitelné	67 %	33 %	67 %
poměrně srozumitelné	33 %	33 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	33 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TP4 rovněž převáděl projevy 3A, 1B a 2C. V tomto případě bylo hodnocení jeho výkonů posluchači vesměs převážně pozitivní, i když u jednotlivých projevů se přeci jen vyskytovaly drobné rozdíly. S převodem řečnickova projevu s přirozenými pauzami 3A neměl tlumočník sebemenší problémy a jeho pauzy na posluchače rovněž působily přirozeným dojmem. Tlumočené informace navíc předával jasně a srozumitelně a jeho přednes byl dynamický. Stejně tak dobře si tlumočník dokázal poradit i s projevem 2C s původně nepřirozeně umístěnými pauzami, které v jeho převodu všichni respondenti označili za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Posluchači také sdělili, že v kombinaci s vhodně volenou intonací a rázností tlumočnickův projev dobře korespondoval s dynamikou politických projevů. Pokud jde o projev 1B, většina respondentů uvedla, že se jim tlumočnickovy pauzy zdály nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné, a pouze u tohoto projevu byl zmíněn nežádoucí vliv pauz na porozumění samotnému projevu, který tak byl celkově o něco hůře srozumitelnější než zbylé dva. Ani v tomto případě tedy tlumočník nedokázal z nepřirozeně dlouhých pauz udělat ve svém převodu takové pauzy, které by většina respondentů vnímala jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Tlumočnickovy výkony však i navzdory některým formálním nedostatkům na posluchače působily vždy přesvědčivě a důvěryhodně.

V případě tohoto tlumočníka můžeme tedy říci, že si velmi dobře poradil s tlumočením projevu, ve kterém řečník záměrně kladl pauzy na nepřirozená místa. Stojí za povšimnutí, že tlumočník si byl těchto nepřirozeně umístěných řečnickových pauz velmi dobře vědom, ztěžovaly mu vnímání logické návaznosti jednotlivých segmentů projevu, avšak nijak vědomě nepracoval s vlastními pauzami během tlumočení. Přesto však tyto pauzy na posluchače působily zcela přirozeným dojmem. Naproti tomu převod druhé obtížnější varianty s nepřirozeně dlouhými pauzami tlumočník dle hodnocení posluchačů zvládl o něco málo hůře, přestože v tomto případě se naopak snažil se svými pauzami vědomě pracovat a vyčkávat si na ucelenější myšlenku. Je možné, že během tohoto čekání tlumočník dělal nevědomky pauzy, které posluchači vyhodnotili jako příliš dlouhé a nepřirozeně umístěné, a které na ně tím pádem působily rušivě.

Srovnání hodnocení tlumočnicků TS3, TS4, TP3, TP4

Jak jsme již uvedli v úvodu této podkapitoly, vzhledem k tomu, že výkony jednotlivých tlumočnicků nehodnotili vždy stejní čeští posluchači, je následující srovnání hodnocení příslušné čtveřice tlumočnicků na základě tlumočení stejných výchozích projevů pouze ilustrativní a nelze zaručit jeho naprostou objektivitu.

Porovnáme-li hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z této čtveřice, zjistíme, že všichni tlumočníci měli značné problémy s převodem projevu 1B s nepřirozeně dlouhými pauzami, které do značné míry (a někteří i s nepřirozeným umístěním) kopírovali do svých převodů. Zřejmě nejlépe se s přetlumočením tohoto projevu podle názoru respondentů vypořádal profesionální tlumočník TP4, i když ani jeho převod nebyl bezchybný. Rovněž v přetlumočení projevu s původně nepřirozeně umístěnými pauzami 2C nejlépe uspěl TP4, který z původních řečnickových pauz ve svém převodu dokázal udělat pauzy přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, poměrně zdařile si v případě tohoto projevu vedl i tlumočník student TS3. Naopak tlumočník profesionál TP3 a ještě ve větší míře tlumočník student TS4 ve svých převodech projevu 2C produkovali pauzy v nepřirozené délce. S projevem 3A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami si většina tlumočnicků poradila vcelku zdařile, pouze u hodnocení tlumočníka TS3 někteří posluchači zmiňovali přílišnou délku pauz na nepřirozených místech v jeho převodu.

Také u této skupiny tlumočnicků se nám pozitivní vliv rozsáhlejší tlumočnické praxe na předvedený výkon a jeho následné hodnocení posluchači projevil pouze částečně, a sice zejména u tlumočnicka TP4, který velmi zdařile převedl řečníkův projev s nepřirozeně umístěnými pauzami, avšak u projevu s nepřirozeně dlouhými pauzami ani on již zcela úspěšný nebyl. V případě druhého profesionálního tlumočnicka TP3 posluchači hodnotili převody projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami a ještě znatelněji s pauzami nepřirozeně dlouhými jako nepříliš zdařilé. Na druhou stranu však posluchači u této skupiny tlumočnicků měli značné výhrady i k výkonu obou studentů, ani těm se tedy převod projevů s nestandardně dlouhými a umístěnými pauzami řečníka nikterak nezdařil. Na základě těchto hodnocení tedy můžeme říci, že i přesto, že se na výkonu jednotlivých tlumočnicků značnou měrou opět podílejí jejich individuální schopnosti, profesní praxe se jeví jako pozitivní faktor, nicméně sám o sobě je pro úspěšné převedení výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými či umístěnými pauzami nedostačující.

Tlumočnick student TS5

pauzy	2A	3B	1C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	100 %	33 %	33 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	67 %	67 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	2A		3B		1C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	33 %	67 %	67 %	33 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	2A	3B	1C
jasné a zcela srozumitelné	67 %	33 %	0 %
poměrně srozumitelné	33 %	67 %	100 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS5 převáděl projevy 2A, 3B a 1C. V případě projevu 2A s původně přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami vnímali posluchači tytéž pauzy i v tlumočnickově převodu a jeho výkon byl jimi hodnocen jako naprosto vyhovující a přesvědčivý. Oproti tomu

u projevu 3B, ve kterém dělal řečník nepřirozeně dlouhé pauzy, se tato délka také promítla i do tlumočení, jelikož 67 % respondentů vnímalo tlumočnickovy pauzy jako nepřirozeně dlouhé. Stejný poměr respondentů hodnotil jako nepřirozeně dlouhé i tlumočnickovy pauzy v převodu projevu 1C, které řečník umísťoval nepřirozeně. Pauzy tlumočnicka se však nijak významně nepromítly do srozumitelnosti jednotlivých projevů. Přestože v případě projevu 1C dvě třetiny respondentů uvedly, že tlumočnickovy pauzy se negativně odrazily na jejich porozumění projevu, celkově byl tento projev hodnocen jako poměrně srozumitelný. Respondenti neměli výraznější potíže ani se srozumitelností zbývajících dvou projevů. Co se týče přesvědčivosti a důvěryhodnosti tlumočnicka, ta byla u tlumočení všech projevů hodnocena vysoce pozitivně.

Můžeme tedy konstatovat, že tento tlumočník se s převodem všech tří projevů vypořádal poměrně zdařile, a to i přesto, že se jednalo o studenta a nikoli profesionálního tlumočnicka. Pauzy v projevech 3B a 1C sice posluchače rušily o něco více než u projevu 2A, tento vliv se však promítl pouze do částečně sníženého hodnocení formální stránky převodu těchto dvou projevů, na celkovém dojmu z tlumočení se ovšem nijak negativně neodrazil. Je poněkud překvapivé, že tlumočník u projevu 1C považoval řečnickovy nelogické pauzy za zcela přirozené a popíral jakýkoliv jejich vliv na své porozumění výchozímu projevu. Jako možné vysvětlení bychom mohli uvést to, že tlumočník nelogičnost těchto pauz v zápalu boje během svého převodu nevnímal a snažil se o co nejlepší přetlumočení. Pod dojmem přirozených řečnickových pauz také tlumočník necítil potřebu nijak záměrně nakládat s vlastními pauzami, což ostatně nečinil ani během tlumočení projevu 3B, nicméně v tomto případě si byl nestandardních nepřirozeně dlouhých pauz řečníka velmi dobře vědom a tyto pauzy zvyšovaly nároky na jeho krátkodobou paměť.

Tlumočník student TS6

pauzy	2A	3B	1C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	33 %	0 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně umístěné	0 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	67 %	100 %	0 %

	2A		3B		1C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	67 %	33 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	100 %	0 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	67 %	33 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	2A	3B	1C
jasné a zcela srozumitelné	67 %	67 %	67 %
poměrně srozumitelné	33 %	33 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TS6 rovněž tlumočil projevy 2A, 3B a 1C. V případě tohoto tlumočníka došlo u vnímání pauz posluchači v jednotlivých projevech k poněkud paradoxní situaci, jelikož pouze u tlumočení projevu 1C, ve kterém dělal původně řečník pauzy na nepřirozených místech, vnímali všichni respondenti tlumočnickovy pauzy jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Naopak u projevu 2A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami považovala většina respondentů tlumočnickovy pauzy za místy nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné, a u projevu 3B se všichni respondenti shodli na tom, že tlumočník dělal nejenom nepřirozeně dlouhé pauzy, ale zároveň je kladl i na nepřirozená místa. Tyto pauzy se však jen dle názoru 33 % respondentů negativně promítly do hodnocení tlumočnickova výkonu z hlediska přesvědčivosti. Také vliv pauz na srozumitelnost samotných projevů byl většinou minimální či žádný (pouze u projevu 3B negativní vliv pauz na porozumění zmínilo 67 % respondentů), přesto však byly všechny tři přetlumočené projevy z hlediska srozumitelnosti shodně hodnoceny 67 % posluchačů jako zcela srozumitelné a 33 % jako poměrně srozumitelné.

Můžeme tedy říci, že přestože posluchači vnímali tlumočnickovy pauzy v jednotlivých projevech dosti různorodě, nepřirozená délka ani nepřirozené umístění pauz se nikterak výrazně neodrazily na celkovém hodnocení tlumočnickových výkonů. Tlumočení bylo většinou hodnoceno jako obsahově i formálně vyhovující a výkon tlumočníka byl posluchači považován za dosti důvěryhodný. Tlumočník se při tlumočení všech tří projevů snažil vědomě pracovat se svými pauzami tak, aby byl jeho projev plynulejší (a to zejména u projevu 3B) a vyvaroval se příliš dlouhých pauz. Stojí za povšimnutí, že přestože i tento tlumočník považoval pauzy v projevu 1C za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné, vědomě se snažil umísťovat pauzy ve svém projevu na hranice logických celků, což se mu, soudě dle

hodnocení posluchačů, povedlo. Tato skutečnost nás nicméně vede k domněnce, že ačkoliv někteří tlumočníci pod vlivem nejrůznějších okolností (např. vlivem stresu během tlumočení) tyto řečnickovy nepřírozeně umístěné pauzy jakoby nevnímají, ve skutečnosti s nimi pracují, a to ať už ve fázi porozumění či ve fázi vlastní produkce.

Tlumočník profesionál TP5

pauzy	2A	3B	1C
přírozeně dlouhé a přírozeně umístěné	100 %	0 %	33 %
nepřírozeně dlouhé	0 %	0 %	33 %
nepřírozeně umístěné	0 %	33 %	33 %
nepřírozeně dlouhé a umístěné	0 %	67 %	0 %

	2A		3B		1C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	0 %	100 %	67 %	33 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	33 %	67 %	67 %	33 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	33 %	67 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	2A	3B	1C
jasné a zcela srozumitelné	100 %	0 %	33 %
poměrně srozumitelné	0 %	100 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	33 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

Také TP5 převáděl projevy 2A, 3B a 1C. Podle posluchačů si jednoznačně nejlépe vedl při tlumočení projevu 2A. Všichni respondenti se shodli na tom, že tlumočnickovy pauzy byly v tomto projevu přírozeně dlouhé a přírozeně umístěné (stejně jako tomu bylo u řečnickových pauz ve výchozím projevu), tlumočení obsahově i formálně vyhovující, jasné a zcela srozumitelné a tlumočnickův výkon přesvědčivý a důvěryhodný. O něco hůře posluchači hodnotili projev 3B s původně nepřírozeně dlouhými pauzami. Tyto pauzy v tlumočnickově převodu 67 % respondentů vnímalo jako nepřírozeně dlouhé a nepřírozeně umístěné zároveň a velkou měrou se pauzy podílely na spíše negativním hodnocení tlumočnickova převodu z formálního hlediska. Respondentům vadilo zejména to, že se tlumočník často odmlčoval, což působilo dojmem, že jim neříká vše. Stejně tak působilo rušivě i časté přeformulování začátků vět a v neposlední řadě také stoupavá intonace na konci některých slov, jako by si tlumočník nebyl jist tím, co říká. Konečně u projevu 1C se názory respondentů na délku a

umístění tlumočnickových pauz zcela lišily, stejně tak se různila i srozumitelnost projevu, nicméně tlumočnickův výkon působil důvěryhodně a přesvědčivě.

Můžeme tedy konstatovat, že s převodem varianty projevu s přirozenými pauzami neměl tlumočnick sebemenší potíže a jeho výkon u posluchačů jednoznačně vyvolal kladný ohlas. V případě tlumočení projevu s původně nepřirozeně umístěnými pauzami se názory respondentů rozcházely natolik, že můžeme konstatovat pouze tolik, že tlumočnickův výkon působil přesvědčivě nezávisle na tom, jak posluchači jeho pauzy vnímali. U převodu projevu s nepřirozeně dlouhými pauzami si však tlumočnick už tak zdařile nevedl, jelikož ve svém tlumočení produkoval nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné pauzy, které posluchačům citelně znesnadňovaly porozumění. Ačkoliv i sám tlumočnick považoval řečnickovy pauzy za nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné a snažil se reprodukování stejných pauz ve svém převodu vyvarovat zvolněním tempa tak, aby si mohl vyslechnout delší úsek promluvy řečníka, jak sám podotýká, ne vždy to bylo možné. Domníváme se, že i problémy se stoupavou intonací tlumočnicka, kterou zmínili respondenti, mohou být důsledkem příliš dlouhých pauz v projevu řečníka, neboť tlumočnick je nucen déle čekat na další přísun informací od řečníka, aby mohl ve svém převodu pokračovat, a mnohdy si tak dopředu nemůže být jistý, zda řečník již svoji myšlenku zcela dokončil, nebo v ní bude ještě pokračovat.

Tlumočnick profesionál TP6

pauzy	2A	3B	1C
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	67 %	0 %	100 %
nepřirozeně dlouhé	0 %	100 %	0 %
nepřirozeně umístěné	33 %	0 %	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %	0 %	0 %

	2A		3B		1C	
	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	33 %	67 %	0 %	100 %	0 %	100 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %	100 %	0 %	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	100 %	0 %	67 %	33 %	100 %	0 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %	100 %	0 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	2A	3B	1C
jasné a zcela srozumitelné	33 %	67 %	0 %
poměrně srozumitelné	67 %	33 %	100 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %	0 %

TP6 rovněž tlumočil projevy 2A, 3B a 1C. Všechny tři projevy byly posluchači hodnoceny převážně kladně, nejlépe si tlumočník dle respondentů vedl při převodu projevu 2A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, které takto v jeho převodu vnímalo 67 % posluchačů. Všichni respondenti byli zajedno v tom, že tlumočník dělal přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy také v převodu projevu 1C s původně nepřirozeně umístěnými pauzami a učinil tak tento projev poměrně srozumitelným. Tlumočník se zde tedy vyhnul kopírování řečnickových pauz, což se mu však zdařilo o něco méně v případě projevu 3B, u kterého se opět respondenti jednomyslně shodli na tom, že tlumočník dělal nepřirozeně dlouhé pauzy, byť jen na několika málo místech, častěji se také opravoval a místy váhal. Výraznější vliv těchto pauz na srozumitelnost tlumočeného projevu však nebyl zaznamenán, pouze částečně snižoval tlumočnickovu přesvědčivost, avšak ne natolik, aby jeho výkon posluchači hodnotili jako nepřesvědčivý.

Můžeme říci, že tento tlumočník si poměrně zdařile poradil s nepřirozeně umístěnými a veskrze i s nepřirozeně dlouhými pauzami řečníka ve výchozích projevech, přestože se mu jejich přílišnou délku místy nepodařilo zcela eliminovat. Jak sám tlumočník uvádí, v nepřirozeně dlouhých pauzách řečníka si postupem času našel určitý rytmus a strategicky vyčkával tak, aby jeho pauzy kopíroval pokud možno co nejméně. Vědomě pracoval se svými pauzami i při převodu projevu s pauzami nepřirozeně umístěnými, vyčkával na delší segmenty projevu tak, aby z nich mohl sestavit logickou myšlenku a tu následně předat posluchačům, což se mu, vzhledem k hodnocení respondentů, vcelku povedlo. Konečně ani projev s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami mu nečinil větší potíže.

Srovnání hodnocení tlumočnicků TS5, TS6, TP5, TP6

Jak jsme již zmínili v úvodu této podkapitoly, vzhledem k tomu, že výkony jednotlivých tlumočnicků nehodnotili vždy stejní čeští posluchači, je následující srovnání hodnocení příslušné čtveřice tlumočnicků na základě tlumočení stejných výchozích projevů pouze ilustrativní a nelze zaručit jeho naprostou objektivitu.

Porovnáme-li hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků z této čtveřice, zjistíme, že oba tlumočníci studenti se s převodem všech tří projevů vypořádali dosti zdařile, především pak TS5, který, přestože u tlumočení projevů 3B a 1C dělal dle mínění posluchačů místy nepřirozeně dlouhé pauzy, působil přesvědčivě a jeho výkon byl poměrně srozumitelný. Stejně tak jako srozumitelný a přesvědčivý hodnotili respondenti výkon tlumočníka TS6, který sice zachoval nepřirozenou délku pauz u projevu 3B, ale velmi zdařile převedl projev 1C s původně nepřirozeně umístěnými pauzami. Přetlumočení stejného projevu bylo také veskrze pozitivně hodnoceno u tlumočnicků profesionálů TP5 a TP6. Tlumočník TP5 měl však podle posluchačů problémy s převodem projevu 3B, v němž kladl nepřirozeně dlouhé pauzy na nepřirozená místa. Také TP6 dělal ve svém převodu tohoto projevu nepřirozeně dlouhé pauzy, které mu však neubíraly na přesvědčivosti u posluchačů tolik, jako tomu bylo v případě tlumočníka TP5. Všichni tlumočníci se bez větších obtíží úspěšně zhostili převodu projevu 2A s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami.

U této skupiny tlumočnicků se nám pozitivní vliv rozsáhlejší tlumočnické praxe na předvedený výkon a jeho následné hodnocení posluchači projevil asi nejméně ze všech tří čtveřic tlumočnicků, neboť jak profesionálové, tak studenti se s převodem jednotlivých projevů vypořádali poměrně zdařile, a to i přesto, že všichni tlumočníci měli o něco větší problémy s převodem projevu s nepřirozeně dlouhými pauzami a ani jim se nepodařilo reprodukcí těchto příliš dlouhých pauz ve svých převodech zcela zamezit. Můžeme tedy říci, že ačkoliv byl pozitivní vliv profesní praxe na práci profesionálních tlumočnicků patrný, ve srovnání hodnocení jejich výkonů s hodnocením výkonů studentů se tato výhoda poněkud stírala. Nemůžeme však automaticky konstatovat, že by profesní praxe nebyla pro tlumočnický přínosem, spíše se domníváme, že i zde se projevíly individuální schopnosti jednotlivých tlumočnicků a studenti si i bez rozsáhlé praxe poradili s převodem řečnickových projevů natolik dobře, že si i jejich výkony vysloužily od posluchačů převážně kladná hodnocení.

3.2.5.2. Hodnocení výkonů tlumočnicků z pohledu posluchačů podle jednotlivých variant výchozích projevů

V předcházející části této práce jsme analyzovali hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků českými posluchači, abychom se pokusili zjistit, zda a jak se jednotlivé varianty délky a umístění pauz ve výchozích projevech řečníka promítly do výkonů jednotlivých simultánních tlumočnicků a jak byly tyto výkony hodnoceny českými posluchači. V této části se zaměříme na souhrnná hodnocení přetlumočených projevů v jednotlivých variantách délky a rozložení pauz ve výchozích projevech, abychom zjistili, zda se rozdílná délka a rozdílné umístění pauz ve výchozích projevech řečníka nějakým způsobem obecně promítly do subjektivního hodnocení tlumočení českými posluchači na základě vyplnění retrospektivních dotazníků. Hodnocení přetlumočených projevů v jednotlivých variantách v závislosti na výchozích projevech představíme vždy nejprve pro každou skupinu tlumočnicků (studentů a profesionálů) zvlášť a následně mezi sebou hodnocení obou skupin porovnáme. Jsme si však vědomi toho, že tento přehled je pouze ilustrativní, jelikož výkony každého tlumočnicka hodnotili pokaždé jiní čeští posluchači a žádný posluchač nehodnotil zároveň jak výkon tlumočnicka studenta, tak i výkon tlumočnicka profesionála. Hodnocení posluchači sice probíhalo na základě přesně předem stanovených kritérií, nicméně ani tak nelze vyloučit možný subjektivní přístup jednotlivých respondentů k hodnocení, jelikož nároky každého posluchače na předvedené tlumočnické výkony se mohou více či méně lišit. Výsledky těchto srovnání tedy nemůžeme považovat za zcela objektivní a slouží nám pouze jako jakési informativní porovnání hodnocení výkonů tlumočnicků studentů a profesionálů na základě tlumočení výchozích projevů ve stejné variantě délky a rozložení pauz.

Výsledky hodnocení opět představíme v přehledových tabulkách, které doplníme slovním komentářem.

3.2.5.2.1. Projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami

Tlumočníci – studenti

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	56 %
nepřirozeně dlouhé	11 %
nepřirozeně umístěné	11 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	22 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	17 %	83 %
tlumočení obsahově vyhovující	94 %	6 %
tlumočení formálně vyhovující	89 %	11 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	83 %	17 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	61 %
poměrně srozumitelné	39 %
obtížně srozumitelné	0 %
nesrozumitelné	0 %

U skupiny studenty přetlumočených výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami většina posluchačů (56 %) považovala také pauzy v převodech tlumočnicků za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. 11 % hodnotitelů tyto pauzy vnímalo jako nepřirozeně dlouhé a stejné procento jako nepřirozeně umístěné, 22 % je pak označilo za nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné. Pauzy většinou neovlivňovaly porozumění posluchačů negativním způsobem (83 %). Naprostá většina dotázaných hodnotila tlumočení jako obsahově (94 %) a formálně (89 %) vyhovující a výkony tlumočnicků jako přesvědčivé a důvěryhodné (83 %). Rovněž srozumitelnost tlumočení respondentům nečinila žádné větší potíže – 61 % posluchačů tato tlumočení označilo za jasná a zcela srozumitelná a zbylých 39 % za poměrně srozumitelná.

Profesionální tlumočníci

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	78 %
nepřirozeně dlouhé	0 %
nepřirozeně umístěné	17 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	6 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	17 %	83 %
tlumočení obsahově vyhovující	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	94 %	6 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	67 %
poměrně srozumitelné	33 %
obtížně srozumitelné	0 %
nesrozumitelné	0 %

V případě skupiny profesionálními tlumočnický přetlumočených výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami rovněž většina posluchačů (78 %) považovala pauzy v přetlumočených projevech za přirozené z hlediska délky i umístění. 17 % respondentů pauzy hodnotilo jako nepřirozeně umístěné, nikdo tyto pauzy nevnímal pouze jako nepřirozeně dlouhé a 6 % dotázaných je vnímalo jako nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné. Většina posluchačů popřela, že by pauzy negativně ovlivňovaly jejich porozumění (83 %). Všichni dotázaní se shodli na tom, že tato tlumočení byla zcela obsahově vyhovující a výkony tlumočnicků naprosto přesvědčivé a důvěryhodné. Naprostá většina respondentů také tlumočení považovala za vyhovující i po formální stránce (94 %). Z hlediska srozumitelnosti byly přetlumočené projevy pro většinu posluchačů jasné a zcela srozumitelné (67 %) a pro ostatní poměrně srozumitelné (33 %).

Porovnání hodnocení studentů a profesionálních tlumočnicků

pauzy	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	56 %	78 %
nepřirozeně dlouhé	11 %	0 %
nepřirozeně umístěné	11 %	17 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	22 %	6 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	17 %	83 %	17 %	83 %
tlumočení obsahově vyhovující	94 %	6 %	100 %	0 %
tlumočení formálně vyhovující	89 %	11 %	94 %	6 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	83 %	17 %	100 %	0 %

srozumitelnost tlumočení	TS	TP
jasné a zcela srozumitelné	61 %	67 %
poměrně srozumitelné	39 %	33 %
obtížně srozumitelné	0 %	0 %
nesrozumitelné	0 %	0 %

U skupiny přetlumočených výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami se většina posluchačů domnívala, že jak studenti, tak profesionálové dělali ve svých převezech přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy. Jako přirozené tyto pauzy respondenti přeci jen o něco častěji vnímali v tlumočení profesionálních tlumočnicků. Ani u jedné z obou skupin tlumočnicků nebyl zaznamenán výraznější negativní vliv pauz na porozumění posluchačů. U obou skupin posluchači hodnotili obsahovou i formální stránku tlumočení a také výkony samotných tlumočnicků velmi pozitivně. Nepatrně lepšího hodnocení sice dosáhli profesionální tlumočníci, avšak procentuální rozdíl mezi oběma skupinami je tak malý, že na jeho základě nemůžeme činit žádné přesvědčivé závěry ve prospěch profesionálních tlumočnicků. Celková srozumitelnost tlumočení byla také velmi dobrá, posluchači neměli výraznější problémy s porozuměním samotným projevům ani u jedné z obou skupin. Tlumočení bylo z hlediska srozumitelnosti sice o něco lépe hodnoceno u profesionálů, avšak tento rozdíl je opět téměř zanedbatelný.

Můžeme tedy konstatovat, že výchozí projevy s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami nečinily tlumočnickům dle hodnocení posluchačů výraznější potíže. Jak studentům, tak profesionálům se většinou podařilo zachovat přirozenou délku a přirozené

umístění pauz i ve svých přetlumočených projevech. Všechna tlumočení byla zcela či poměrně srozumitelná, výkony tlumočnicků velmi přesvědčivé. Posluchači v přetlumočených projevech nezaznamenali žádné závažnější obsahové či formální nedostatky.

3.2.5.2.2. Projevy s nepřírozně dlouhými pauzami

Tlumočníci – studenti

pauzy	
přírozně dlouhé a přírozně umístěné	6 %
nepřírozně dlouhé	50 %
nepřírozně umístěné	17 %
nepřírozně dlouhé a umístěné	28 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	56 %	44 %
tlumočení obsahově vyhovující	67 %	33 %
tlumočení formálně vyhovující	44 %	56 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	56 %	44 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	17 %
poměrně srozumitelné	56 %
obtížně srozumitelné	28 %
nesrozumitelné	0 %

U skupiny studenty přetlumočených výchozích projevů s nepřírozně dlouhými pauzami polovina dotázaných stejně pauzy identifikovala i v převodech tlumočnicků. V 17 % respondenti pauzy tlumočnicků vnímali jako nepřírozně umístěné a ve 28 % jako nepřírozně dlouhé a nepřírozně umístěné zároveň. Pouhým 6 % posluchačů se pauzy zdály přírozně dlouhé a přírozně umístěné. Nadpoloviční většina respondentů (56 %) u této skupiny projevů označila vliv pauz tlumočnicků na své porozumění jako negativní. Přestože více než polovina všech respondentů (67 %) shledala tlumočení obsahově vyhovující, po formální stránce ho jako vyhovující hodnotilo již jen 44 % posluchačů. Výkon tlumočnicků byl většinou spíše přesvědčivý a důvěryhodný (56 %). Co se týče srozumitelnosti samotných tlumočení, nadpoloviční většině respondentů (56 %) se zdála poměrně srozumitelná, 28 % obtížně srozumitelná a pouhých 17 % posluchačů je označila za jasná a zcela srozumitelná.

Profesionální tlumočníci

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	17 %
nepřirozeně dlouhé	50 %
nepřirozeně umístěné	11 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	22 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	39 %	61 %
tlumočení obsahově vyhovující	83 %	17 %
tlumočení formálně vyhovující	61 %	39 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	78 %	22 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	39 %
poměrně srozumitelné	44 %
obtížně srozumitelné	17 %
nesrozumitelné	0 %

V případě skupiny profesionálními tlumočnický přetlumočených výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami se taktéž polovina respondentů shodla na tom, že tlumočníci dělali pauzy nepřirozené délky i ve svých převodech. 11 % respondentů hodnotilo pauzy tlumočnicků jako nepřirozeně umístěné a 22 % jako nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné. 17 % posluchačů se tyto pauzy zdály být přirozeně dlouhé i přirozeně umístěné. Jako negativní označilo vliv pauz tlumočnicků na své porozumění projevům 39 % dotázaných. Většina respondentů uvedla, že tlumočení shledali vyhovujícím, a to jak po stránce obsahové (83 %), tak i po stránce formální (61 %). Výkon tlumočnicků jako přesvědčivý a důvěryhodný hodnotilo 78 % posluchačů. Z hlediska srozumitelnosti samotných tlumočení se většina respondentů dělila na ty, kteří tlumočení považovali za jasná a zcela srozumitelná (39 %) a poměrně srozumitelná (44 %). Pro 17 % posluchačů však již tlumočení byla obtížně srozumitelná.

Porovnání hodnocení studentů a profesionálních tlumočnicků

pauzy	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	6 %	17 %
nepřirozeně dlouhé	50 %	50 %
nepřirozeně umístěné	17 %	11 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	28 %	22 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	56 %	44 %	39 %	61 %
tlumočení obsahově vyhovující	67 %	33 %	83 %	17 %
tlumočení formálně vyhovující	44 %	56 %	61 %	39 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	56 %	44 %	78 %	22 %

srozumitelnost tlumočení	TS	TP
jasné a zcela srozumitelné	17 %	39 %
poměrně srozumitelné	56 %	44 %
obtížně srozumitelné	28 %	17 %
nesrozumitelné	0 %	0 %

U skupiny přetlumočených výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami se polovina posluchačů domnívala, že jak studenti, tak profesionálové dělali nepřirozeně dlouhé pauzy také ve svém tlumočení. Přibližně čtvrtina respondentů jejich pauzy považovala nejen za nepřirozeně dlouhé, ale i za nepřirozeně umístěné. Ani jedné skupině tlumočnicků se příliš nedařilo dělat pauzy přirozeně dlouhé a klást je na přirozená místa, i když profesionální tlumočníci byli v této činnosti přeci jen o něco úspěšnější. Pauzy posluchačům o něco výrazněji ztěžovaly porozumění u projevů přetlumočených studenty než u projevů tlumočených profesionály. Také po obsahové a formální stránce byly o trochu lépe hodnoceny převody profesionálních tlumočnicků a jejich výkony byly o něco přesvědčivější a důvěryhodnější, než tomu bylo v případě studentů. Pokud jde o srozumitelnost tlumočení, i v tomto ohledu byly u této skupiny projevů o něco lépe hodnoceny výkony profesionálních tlumočnicků než výkony studentů.

Můžeme tedy říci, že jak studentům, tak profesionálním tlumočnickům se většinou nepodařilo příliš úspěšně eliminovat nepřirozeně dlouhé pauzy ve výchozích projevech z této skupiny, jelikož posluchači do značné míry zaznamenali tuto nepřirozenou délku pauz i v převezech tlumočnicků. Negativní vliv těchto pauz byl u obou skupin tlumočnicků o poznání

výraznější než u přetlumočených výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, což se také promítlo do menšího procenta respondentů, kteří projevy označili za vyhovující z hlediska obsahového i formálního a kteří považovali výkony tlumočnicků za přesvědčivé a důvěryhodné. Porovnáme-li obě skupiny tlumočnicků, vycházejí z tohoto srovnání přeci jen jako úspěšnější profesionální tlumočníci, jejichž přetlumočené projevy byly v celkovém srovnání pro posluchače také o trochu srozumitelnější. Celková srozumitelnost těchto přetlumočených projevů však ve srovnání se skupinou projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami poměrně výrazně poklesla.

3.2.5.2.3. Projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami

Tlumočníci – studenti

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	61 %
nepřirozeně dlouhé	33 %
nepřirozeně umístěné	0 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	6 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	28 %	72 %
tlumočení obsahově vyhovující	72 %	28 %
tlumočení formálně vyhovující	83 %	17 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	89 %	11 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	33 %
poměrně srozumitelné	56 %
obtížně srozumitelné	11 %
nesrozumitelné	0 %

U skupiny studenty přetlumočených výchozích projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami většina posluchačů (61 %) považovala pauzy v převezech tlumočnicků za přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. 33 % respondentů tyto pauzy hodnotilo jako nepřirozeně dlouhé a 6 % jako nepřirozeně dlouhé a zároveň nepřirozeně umístěné. Nikdo z hodnotitelů nevnímal pauzy tlumočnicků pouze jako nepřirozeně umístěné. Negativní vliv pauz na porozumění zmínilo pouze 28 % posluchačů. Většina respondentů tato tlumočení hodnotila jako

vyhovující, a to jak z obsahového hlediska (72 %), tak i po stránce formální (83 %). 89 % posluchačů považovalo výkony studentů za přesvědčivé a důvěryhodné. Co se týče srozumitelnosti, respondenti hodnotili tlumočení z nadpoloviční většiny (56 %) jako poměrně srozumitelná, dalších 33 % je považovalo za jasná a zcela srozumitelná a pro 11 % respondentů byla tlumočení naopak obtížně srozumitelná.

Profesionální tlumočníci

pauzy	
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	61 %
nepřirozeně dlouhé	22 %
nepřirozeně umístěné	17 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	0 %

	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	11 %	89 %
tlumočení obsahově vyhovující	83 %	17 %
tlumočení formálně vyhovující	72 %	28 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	89 %	11 %

srozumitelnost tlumočení	
jasné a zcela srozumitelné	44 %
poměrně srozumitelné	44 %
obtížně srozumitelné	11 %
nesrozumitelné	0 %

V případě skupiny profesionálními tlumočníky přetlumočených výchozích projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami také většina posluchačů (61 %) považovala pauzy v přetlumočených projevech za přirozeně dlouhé i přirozeně umístěné. 22 % respondentů pauzy hodnotilo jako nepřirozeně dlouhé a 17 % jako nepřirozeně umístěné. Pouhých 11 % posluchačů uvedlo, že pauzy tlumočnicků negativně ovlivnily jejich porozumění projevům. Po obsahové (83 %) i formální (72 %) stránce většina respondentů tlumočení kvalifikovala jako vyhovující a 89 % dotázaných považovalo výkony tlumočnicků za přesvědčivé a důvěryhodné. 44 % posluchačů označilo tlumočení za jasná a zcela srozumitelná, stejné procento tato tlumočení hodnotilo jako poměrně srozumitelná a 11 % respondentů shledalo, že tlumočení byla obtížně srozumitelná.

Porovnání hodnocení studentů a profesionálních tlumočnicků

pauzy	TS	TP
přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné	61 %	61 %
nepřirozeně dlouhé	33 %	22 %
nepřirozeně umístěné	0 %	17 %
nepřirozeně dlouhé a umístěné	6 %	0 %

	TS		TP	
	ANO	NE	ANO	NE
negativní vliv pauz na porozumění	28 %	72 %	11 %	89 %
tlumočení obsahově vyhovující	72 %	28 %	83 %	17 %
tlumočení formálně vyhovující	83 %	17 %	72 %	28 %
výkon přesvědčivý a důvěryhodný	89 %	11 %	89 %	11 %

srozumitelnost tlumočení	TS	TP
jasné a zcela srozumitelné	33 %	44 %
poměrně srozumitelné	56 %	44 %
obtížně srozumitelné	11 %	11 %
nesrozumitelné	0 %	0 %

U skupiny přetlumočených výchozích projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami se většina posluchačů shodným poměrem jak v případě studentů, tak v případě profesionálních tlumočnicků domnívala, že tlumočníci dělali ve svých převodech přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné pauzy. Je poměrně zajímavé, že u skupiny studentů žádný z respondentů tyto pauzy nehodnotil pouze jako nepřirozeně umístěné, zatímco v případě profesionálních tlumočnicků bylo toto hodnocení zastoupeno ze 17 %. Přestože pauzy tlumočnicků celkově nijak výrazně nekomplikovaly posluchačům porozumění, pokud mezi sebou porovnáme obě skupiny tlumočnicků, je u skupiny studentů negativní vliv pauz ve srovnání s profesionály více než dvojnásobný. Zcela identického kladného hodnocení dosáhly obě skupiny tlumočnicků z hlediska přesvědčivosti a důvěryhodnosti svých výkonů, rovněž po obsahové a formální stránce byla hodnocení obou skupin převážně pozitivní. Co se týče srozumitelnosti tlumočení, většina respondentů u obou skupin tlumočnicků označila jejich převody za jasné a zcela srozumitelné či poměrně srozumitelné. Přestože hodnocení byla vyrovnaná, nepatrně lépe byly v tomto směru přeci jen hodnoceny výkony profesionálních tlumočnicků.

Můžeme tedy konstatovat, že na základě hodnocení posluchačů si obě skupiny tlumočnicků poměrně zdařile poradily s přetlumočením výchozích projevů s nepřirozeně

umístěnými pauzami, neboť posluchači ve většině tyto pauzy v převodech tlumočnicků vnímali jako přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné. Negativní vliv pauz tlumočnicků na porozumění byl u studentů ani ne třetinový, u profesionálů pak téměř minimální. Přestože výchozí projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami řečníka představovaly jednu z náročnějších variant, tlumočníci napříč oběma skupinami si s touto variantou poradili vcelku zdařile, jelikož posluchači hodnotili jejich výkony po formální i obsahové stránce a rovněž i z hlediska přesvědčivosti dosti pozitivně. Vcelku dobrá byla u obou skupin tlumočnicků i srozumitelnost přetlumočených projevů.

Porovnání hodnocení všech tří variant

Porovnáme-li nakonec mezi sebou hodnocení přetlumočených verzí jednotlivých skupin výchozích projevů, dojdeme k závěru, že na základě hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači se podle očekávání obě skupiny tlumočnicků nejlépe vypořádaly s převodem výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami. Poněkud překvapivé je nicméně zjištění, že jen s nepatrně většími problémy si tlumočníci rovněž poradili s převodem výchozích projevů s nepřirozeně umístěnými pauzami. Nejhuře naopak posluchači hodnotili přetlumočení výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami. Z hlediska srozumitelnosti dopadly jednoznačně nejlépe převody výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami, u zbývajících dvou skupin výchozích projevů již rozdíly nebyly tak patrné, i když přeci jen větší obtíže měli posluchači se srozumitelností přetlumočených výchozích projevů s původně nepřirozeně dlouhými pauzami.

Ze srovnání studentů s profesionálními tlumočnickými sice vyšli z celkového pohledu o trochu lépe tlumočníci profesionálové, rozdíly v hodnocení tlumočnických výkonů obou skupin však nebyly nikterak značné. Největší odlišnosti v hodnocení výkonů studentů a tlumočnicků profesionálů byly zaznamenány u převodu skupiny výchozích projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami, a sice ve prospěch profesionálních tlumočnicků. Znovu však podotýkáme, že tato srovnání na základě hodnocení přetlumočených výchozích projevů ve stejné variantě délky a rozložení pauz mají omezenou vypovídací hodnotu vzhledem k tomu, že výkony jednotlivých tlumočnicků hodnotili vždy jiní posluchači. Uvedená srovnání tedy nelze považovat za zcela objektivní a slouží zejména jako jakýsi informativní přehled.

3.3. Diskuze

V této části shrneme výsledky experimentu a poznatky, ke kterým jsme při vyhodnocování dat dospěli. Zjistíme, do jaké míry se nám podařilo ověřit pracovní hypotézu, a pokusíme se zamyslet nad tím, proč výsledky dopadly právě takto.

Na základě subjektivní poslechové analýzy jednotlivých výchozích projevů z hlediska délky a rozložení pauz a srozumitelnosti samotných projevů, kterou provedli rodilí mluvčí francouzštiny za pomoci retrospektivních dotazníků, jsme došli k závěru, že tito posluchači ve většině skutečně vnímají délku a rozložení pauz tak, jak bylo naším záměrem, a to téměř bezvýhradně u skupiny výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami a rovněž u skupiny výchozích projevů s pauzami nepřirozeně umístěnými. V případě třetí skupiny výchozích projevů, a sice s pauzami nepřirozeně dlouhými, tuto délku posluchači také jednoznačně zaznamenali, avšak přibližně čtvrtina z nich měla kromě této nepřirozené délky zároveň dojem, že řečnickovy pauzy byly i nepřirozeně umístěné. Domníváme se, že toto hodnocení může být zapříčiněno skutečností, že přílišná délka pauz v těchto projevech narušila a ztížila u některých posluchačů vnímání logických a syntaktických vztahů a návazností jednotlivých segmentů, aniž by řečník toto porušení původně zamýšlel. Samozřejmě je třeba mít na paměti, že vnímání těchto vztahů je do jisté míry subjektivní záležitostí každého jedince, řečníka i posluchače nevyjímaje.

Dále jsme zjistili, že nestandardní délka a rozložení řečnickových pauz ve výchozích projevech má dle mínění francouzských posluchačů negativní vliv na porozumění obsahu samotných projevů. Zatímco u skupiny projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami neměli posluchači s porozuměním téměř žádné problémy, u dvou ostatních skupin již pauzy posluchačům porozumění značně komplikovaly. Z tohoto hlediska byly pro posluchače celkově nejméně srozumitelné projevy s nepřirozeně umístěnými pauzami, nicméně rozdíl mezi touto skupinou a skupinou projevů s nepřirozeně dlouhými pauzami nebyly nikterak významné.

Pokud se podíváme na výsledky hodnocení výchozích projevů samotnými tlumočníky, a to opět pomocí subjektivní poslechové analýzy a retrospektivních dotazníků, zjistíme, že také tlumočníci do značné míry zaznamenali odlišnou délku a odlišné rozložení řečnickových

pauz v jednotlivých skupinách výchozích projevů. Názory profesionálních tlumočnicků byly v tomto směru přeci jen o něco konzistentnější než názory studentů. U všech tří skupin projevů tlumočníci uváděli, že pauzy ovlivnily jejich porozumění. Značně negativní vliv na porozumění tlumočníci pocítovali u skupiny projevů s nepřírozeně umístěnými pauzami, jednoznačně negativní vliv pak uváděli u skupiny projevů s pauzami nepřírozeně dlouhými. Obě skupiny tlumočnicků také vnímaly o poznání obtížnější srozumitelnost projevů u obou skupin výchozích projevů s nestandardními pauzami než u skupiny projevů s pauzami přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými. Rovněž s vlastními pauzami tlumočníci pracovali více u dvou obtížnějších variant výchozích projevů. Z hlediska srovnání studentů a profesionálů jsme největší rozdíly v nakládání s vlastními pauzami během tlumočení zaznamenali u varianty projevů s nepřírozeně dlouhými pauzami, u níž se, na rozdíl od studentů, většina profesionálů snažila zamezit reprodukování příliš dlouhých pauz ve svých převodech. Vysvětlením této skutečnosti může být fakt, že studenti vlivem menších zkušeností se simultánním tlumočením museli věnovat více úsilí na poslech výchozího projevu (případně i na zapamatování předcházejících úseků promluvy) a také na formulaci přetlumočeného projevu, a neměli tak již dostatečně velké množství volné kapacity, kterou by mohli využít na práci s vlastními pauzami. Dalším možným vysvětlením může být i to, že studenti si jednoduše vlivem stresu během tlumočení ani neuvědomovali, že by se s vlastními pauzami měli pokusit nějakým způsobem více pracovat.

Na základě srovnání hodnocení jednotlivých výchozích projevů mezi francouzskými posluchači, studenty a profesionálními tlumočnickými jsme dospěli k poměrně překvapivému zjištění, a sice, že výchozí projevy s nepřírozeně dlouhými pauzami a většina výchozích projevů s pauzami nepřírozeně umístěnými byly hůře srozumitelné pro francouzské posluchače jakožto rodilé mluvčí než pro tlumočnický z obou dvou skupin, tedy nerodilé mluvčí francouzštiny. Jako možné vysvětlení této skutečnosti nás napadá argument, že tlumočníci jsou z podstaty své práce více zvyklí poslouchat a analyzovat nejrůznější projevy než běžní posluchači a může jim být také bližší charakter politických projevů, které jsou velmi častým předmětem tlumočení. Jiným možným vysvětlením je to, že jelikož se tlumočníci během poslechu výchozích projevů zároveň věnovali i jejich převodu, řečnickovy pauzy jim nenarušovaly logické souvislosti do tak velké míry, jako tomu bylo v případě francouzských posluchačů, neboť mohli těchto pauz částečně využít i pro svůj vlastní převod.

Podle hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači jsme konstatovali, že přestože profesionální tlumočníci dosáhli z celkového pohledu o něco lepšího hodnocení než studenti, rozdíly v hodnocení tlumočnických výkonů obou těchto skupin nebyly příliš významné. Největší odlišnosti v hodnocení výkonů studentů a tlumočnicků profesionálů byly zaznamenány u převodu skupiny výchozích projevů s nepřírozně dlouhými pauzami, a to ve prospěch profesionálních tlumočnicků. Vidíme tedy, že soudě dle názorů posluchačů, nemůžeme považovat rozsáhlejší profesní praxi za příliš významný faktor. Přestože profesní praxe se tedy z hlediska posluchačů nejvíce jako jednoznačně přínosná, její pozitivní vliv byl patrný u práce tlumočnicků s vlastními pauzami během samotného tlumočení. Profesionální tlumočníci mnohdy dokázali lépe vyhodnotit situaci, byli si vědomi nestandardních pauz řečníka a pomocí nejrůznějších strategií se snažili výskyt těchto pauz ve svých převodech omezit, v lepším případě zcela eliminovat.

Co se týče přetlumočení jednotlivých variant výchozích projevů oběma skupinami tlumočnicků, u skupiny výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami hodnotili posluchači jejich výkony jako velmi zdařilé. Překvapivějším hodnocením však bylo převážně pozitivní hodnocení i u skupiny přetlumočených výchozích projevů s pauzami nepřírozně umístěnými. Domníváme se, že nepřírozně umístěné pauzy ve výchozích řečnickových projevech působily tlumočnickům potíže zejména ve fázi poslechu a porozumění, nicméně v jejich přetlumočených projevech již vliv těchto nestandardních pauz nebyl příliš patrný, jelikož respondenti ho po formální stránce nijak výrazně nezaznamenali. Oproti tomu u výchozích projevů s nepřírozně dlouhými pauzami si již posluchači této délky častěji všímali i v jejich přetlumočených verzích. V této souvislosti bychom rádi zmínili naši domněnku, že některé nepřírozně dlouhé pauzy v projevech přetlumočených profesionálními tlumočníky mohou být zapříčiněny obecně vyšší rychlostí jejich převodu, než je tomu u studentů. Vlivem neočekávaných nepřírozně dlouhých pauz řečníka si profesionální tlumočníci někdy tzv. „naběhli“, když rychleji přetlumočili segment řečnickova projevu předcházející jeho pauze, a tuto pauzu tak již neměli čím vyplnit. Na druhou stranu si však s opakujícím se výskytem těchto nepřírozně dlouhých pauz s nimi dokázali pomoci nejrůznějšími strategiemi snažit se poradit. V případě studentů máme za to, že nepřírozně dlouhé pauzy v jejich převodech byly kromě vlivu řečníka také ve větší míře vyvolány váháním souvisejícím s pochopením a formulací některých řečnickových myšlenek. Z hlediska porozumění byly přetlumočené projevy s původně nepřírozně dlouhými a nepřírozně

umístěnými pauzami pro posluchače méně srozumitelné než přetlumočené verze výchozích projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami.

Opět však podotýkáme, že vzhledem k tomu, že každý posluchač hodnotil přetlumočené projevy vždy pouze od jednoho tlumočníka a výkony jednotlivých tlumočnicků tedy nehodnotili stejní čeští posluchači, mají srovnání výkonů tlumočnicků studentů a profesionálů, jakož i srovnání výkonů příslušných zástupců obou těchto skupin, na základě tlumočení stejných výchozích projevů či výchozích projevů ve stejné variantě délky a rozložení pauz, omezenou vypovídací hodnotu, a nelze je proto považovat za zcela objektivní, neboť nemůžeme vyloučit možný subjektivní přístup jednotlivých posluchačů k hodnocení. Z tohoto důvodu jsou tedy naše konstatování vycházející z tohoto hodnocení českými posluchači pouze ilustrativní a k jejich potvrzení, případně vyvrácení, by bylo zapotřebí rozsáhlejšího výzkumu zahrnujícího vyšší počet českých posluchačů, kteří by si vyslechli a ohodnotili přetlumočené projevy od několika tlumočnicků zároveň.

Pokud nyní porovnáme výsledky našeho výzkumu s jednotlivými částmi **hypotézy**, kterou jsme si na jeho začátku stanovili, dobereme se následujících závěrů:

Nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné pauzy v projevu řečníka mohou negativně ovlivnit kvalitu výkonu simultánního tlumočníka a tím i následně hodnocení jeho výkonu ze strany posluchačů tohoto tlumočení. – Potvrdilo se nám, že nepřirozeně dlouhé a nepřirozeně umístěné pauzy v projevu řečníka skutečně negativně ovlivňují kvalitu výkonu simultánního tlumočníka, u následného hodnocení jeho výkonu ze strany posluchačů se nám však tento vliv významněji potvrdil pouze u pauz nepřirozeně dlouhých. Naopak u nepřirozeně umístěných pauz nemůžeme snížené hodnocení výkonů tlumočnicků ze strany posluchačů jednoznačně prokázat.

Pauzy přirozené délky a na přirozených místech mohou naopak ovlivnit posluchače do té míry, že nepostřehnou sémantické nedostatky a obsahové vynechávky ve výkonu simultánního tlumočníka. – Tato teze se nám také potvrdila, neboť na základě objektivního srovnání obsahu výchozích a přetlumočených projevů jsme v přetlumočených verzích pozorovali v menší či větší míře ztráty informací. Posluchači však tyto informační ztráty většinou nezaznamenali, a to zejména u převodu projevů s přirozeně dlouhými a přirozeně umístěnými pauzami a také u projevů s pauzami nepřirozeně umístěnými.

Výkony obou skupin tlumočnicků (studentů a profesionálů) a jejich následné hodnocení samotnými posluchači se budou lišit, a to ve prospěch profesionálních tlumočnicků, kteří si díky většímu množství zkušeností dokážou lépe poradit s nejrůznějšími nesrovnalostmi v přednesu řečníka. – Odlišnosti v hodnocení výkonů tlumočnicků ve prospěch profesionálů jsme sice zaznamenali, rozdíly v tomto hodnocení však byly většinou natolik malé, že na jejich základě nemůžeme toto tvrzení považovat za jednoznačně průkazné. Objektivita tohoto srovnání je navíc snížena vlivem odlišných respondentů hodnotících přetlumočené projevy každého jednotlivého tlumočnicka.

Vidíme tedy, že stanovená hypotéza se nám potvrdila pouze částečně. K přesvědčivějším závěrům bychom nicméně potřebovali mít k dispozici větší statistický vzorek jak tlumočnicků, tak respondentů. Data, s nimiž jsme pracovali, byla kvantitativně omezená a je proto možné, že se nám do hodnocení mohla výrazněji promítnout individualita respondentů. Je třeba si uvědomit, že hodnocení respondentů jsou značně subjektivní a vnímání délky pauz, potažmo i jejich náležitého umístění z hlediska respektování logických významových vztahů, je u jednotlivých respondentů odlišné. Ne zcela totožné jsou rovněž nároky jednotlivých respondentů – někdo je obecně náročnější, někdo jiný zase naopak shovívavější. V této souvislosti je také zajímavé zmínit, že ti respondenti, kteří mají se simultánním tlumočením rozsáhlejší zkušenosti, většinou nebyli ve svém hodnocení náročnější než ti, kteří s tímto druhem tlumočení tolik zkušeností nemají, v některých případech tomu bylo dokonce naopak. Dalším faktorem promítajícím se do hodnocení posluchačů je nepochybně také to, že posluchači při poslechu a hodnocení druhého a třetího projevu už chtě nechtě tyto projevy srovnávají s prvním, respektive s prvními dvěma. Proto jsme se snažili u každého posluchače pořadí jednotlivých projevů prohazovat. V neposlední řadě se domníváme, že na kvalitu vypracování hodnocení respondentů má také významný vliv jejich zainteresovanost na daném výzkumu.

4. ZÁVĚR

V této diplomové práci jsme se zaměřili na zkoumání úlohy pauz v procesu simultánního tlumočení, a to z několika hledisek – nejprve z pohledu posluchačů výchozích projevů ve francouzštině (rodilých mluvčích francouzštiny), dále z pohledu samotných tlumočnicků, kteří převáděli výchozí projevy z francouzštiny do češtiny, a konečně z pohledu posluchačů přetlumočených projevů (rodilých mluvčích češtiny), tedy finálních klientů, kterým je celý proces simultánního převodu určen.

V teoretické části jsme nejprve krátce představili samotný proces simultánního tlumočení, následně jsme stručně popsali Model úsilí Daniela Gila zabývající se rozdělením celkové pracovní kapacity simultánního tlumočnicka na tři okruhy úsilí, neboť se domníváme, že pauzy (a prozodická stránka promluvy vůbec) mají na rozložení těchto úsilí nemalý podíl. Vzhledem k tomu, že pauzy představují jednu z prozodických (neboli suprasegmentálních) složek promluvy, zabývali jsme se dále funkcí prozodie jak obecně, tak i konkrétně v simultánním tlumočení, a rovněž jsme se věnovali jednotlivým prozodickým složkám. Stěžejním bodem teoretické části pak bylo pojednání o pauzách, zejména o jejich funkci, klasifikaci dle názorů jednotlivých autorů a také o úloze pauz v simultánním tlumočení.

Právě tato úloha pauz v procesu simultánního tlumočení byla předmětem našeho zkoumání v empirické části práce. Konkrétně jsme se pokusili zjistit, zda může mít nepřirozená délka pauz a jejich nepřirozené umístění ve výchozím projevu řečníka nějakým způsobem vliv na výkon simultánního tlumočnicka a následně i na hodnocení tohoto výkonu ze strany samotných posluchačů tlumočení.

V první části výzkumu jsme definovali tři odlišné varianty rozložení a délky pauz, které jsme uplatnili ve výchozích projevech, a na základě subjektivní poslechové analýzy francouzských rodilých mluvčích pomocí retrospektivních dotazníků jsme stanovili klasifikaci jednotlivých projevů.

Ve druhé části jsme za použití stejné metody zjišťovali, jak výchozí projevy z hlediska délky a rozložení pauz hodnotily dvě skupiny tlumočnicků (studenti a profesionálové), a zda a případně jakým způsobem měly tyto pauzy vliv na jejich práci a uplatnění různých strategií

během samotného převodu. Vyhodnocení jsme provedli nejprve pro každou skupinu tlumočnicků zvlášť a poté jsme mezi sebou hodnocení obou skupin porovnali. Nakonec jsme ještě provedli srovnání hodnocení výchozích projevů francouzskými posluchači a oběma skupinami tlumočnicků.

Konečně ve třetí části jsme analyzovali hodnocení jednotlivých přetlumočených projevů českými posluchači, přičemž jsme se zaměřili jak na hodnocení výkonů jednotlivých tlumočnicků, tak i na souhrnná hodnocení přetlumočených projevů v závislosti na jednotlivých variantách délky a rozložení pauz ve výchozích projevech.

Hypotéza, kterou jsme si stanovili před vypracováním celého experimentu, se nám potvrdila pouze zčásti. Potvrdil se nám negativní vliv nepřírozeně dlouhých a nepřírozeně umístěných pauz na výkon simultánních tlumočnicků. Na hodnocení tohoto výkonu posluchači byl však tento negativní vliv prokazatelný pouze u pauz nepřírozeně dlouhých. Naopak se nám potvrdil vliv přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz na posluchače tím způsobem, že nepostřehli sémantické a obsahové nedostatky v přetlumočených projevech. Pozitivní vliv tlumočnické praxe na předvedený výkon a hodnocení tlumočnicků posluchači se nám i s ohledem na omezený vzorek tlumočnicků a zejména kvůli odlišným respondentům hodnotícím výkony jednotlivých tlumočnicků nepodařilo jednoznačně prokázat a objektivita našeho srovnání je bohužel značně omezená. Z tohoto důvodu by v dalších výzkumech mohlo být zajímavé a přínosné detailněji se na tuto problematiku zaměřit, je však zapotřebí získat hodnocení příslušných výkonů studentů a profesionálů od stejných posluchačů.

Přestože je náš výzkum pouze ilustrativní, věříme, že by mohl alespoň částečně přispět ke zvýšení povědomí o důležitosti náležitého užívání pauz ve výchozích i tlumočených projevech. Na straně řečníka přispívá přirozená délka i přirozené umístění pauz k lepšímu pochopení jím sdělovaných informací ze strany tlumočnicka. Tlumočnick by si měl uvědomovat, že zejména příliš dlouhé pauzy a s nimi často spojené projevy váhání působí na posluchače rušivým dojmem, ztěžují mu porozumění předávanému sdělení a vzbuzují u posluchačů nedůvěru vůči správnosti informací, které jim tlumočnick předává.

SHRNUTÍ

Diplomová práce se zabývá zkoumáním úlohy pauz v procesu simultánního tlumočení, konkrétně vlivem nepřírozně dlouhých či nepřírozně umístěných pauz ve výchozích kváziautentických čtených projevech řečníka na práci a výkon simultánních tlumočnicků, a následně na hodnocení tohoto výkonu ze strany samotných posluchačů přetlumočených projevů. Výchozí projevy ve francouzštině byly hodnoceny francouzskými posluchači (rodilými mluvčími) a dvěma skupinami tlumočnicků – studentů a profesionálů. Přetlumočené projevy v češtině hodnotili čeští posluchači (taktéž rodilí mluvčí).

Práce sestává ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části je nejprve krátce představen samotný proces simultánního tlumočení a s ním související Model úsilí Daniela Gila zabývající se rozdělením celkové pracovní kapacity simultánního tlumočnicka. Následně je věnován prostor prozodii a jednotlivým prozodickým (suprasegmentálním) prostředkům se zaměřením na pauzy a jejich úlohu v simultánním tlumočení.

V empirické části je nejdříve popsána příprava a průběh experimentu zaměřeného na zkoumání vlivu nepřírozně délky či nepřírozně umístění pauz ve výchozích projevech řečníka na výkon simultánních tlumočnicků a jeho následné hodnocení posluchači. Za tímto účelem jsme pracovali se třemi variantami délky a rozložení pauz ve výchozích projevech – přírozně dlouhé a přírozně umístěné pauzy, nepřírozně dlouhé pauzy a nepřírozně umístěné pauzy.

Na základě subjektivní poslechové analýzy francouzských rodilých mluvčích pomocí vyplnění retrospektivních dotazníků jsme stanovili klasifikaci jednotlivých projevů. Toto hodnocení jsme konfrontovali s hodnocením obou skupin tlumočnicků. U tlumočnicků nás zajímal také vliv pauz řečníka na jejich práci a uplatnění nejrůznějších tlumočnických strategií. Poslední fáze experimentu zahrnovala hodnocení přetlumočených projevů českými posluchači opět na základě subjektivní poslechové analýzy a vyplnění retrospektivních dotazníků.

Stanovená hypotéza se nám potvrdila pouze částečně. Potvrdil se negativní vliv nepřírozně dlouhých a nepřírozně umístěných pauz ve výchozích projevech na výkon

simultánních tlumočnicků, ovšem na hodnocení tohoto výkonu posluchači byl prokázán negativní vliv pouze u pauz nepřirozeně dlouhých. Rovněž tak se potvrdil vliv přirozeně dlouhých a přirozeně umístěných pauz na zastření sémantických a obsahových nedostatků v přetlumočených projevech. Pozitivní vliv tlumočnické praxe se nám s ohledem na omezený vzorek a zejména heterogenost respondentů hodnotících výkony jednotlivých tlumočnicků nepodařilo dostatečně prokázat.

SUMMARY

The aim of the present thesis is to examine the role of pauses in simultaneous interpreting. In particular, it studies the effect that unnaturally long or unnaturally placed pauses in the speaker's quasi-authentic read source speeches have on the choice of strategy and the simultaneous interpreters' performances and on the subsequent assessment of their performances made by the listeners of the interpreted speeches. The source speeches in French were evaluated by French listeners (native speakers) and by two groups of interpreters – students and professionals. The speeches interpreted into Czech were evaluated by Czech listeners (also native speakers).

The thesis comprises two parts – a theoretical and an empirical one. The theoretical part briefly outlines the process of simultaneous interpreting and Daniel Gile's Effort Model concerning the division of the total processing capacity of a simultaneous interpreter and then attention is devoted to prosody and individual prosodic (suprasegmental) features, especially pauses and their use in simultaneous interpreting.

The empirical part describes the experiment preparation and the experiment itself which examines the influence of unnaturally long or unnaturally placed pauses in the source speeches of the speaker on the performance of simultaneous interpreters and on the subsequent assessment by the listeners. For this purpose, three variants of different length and distribution of pauses in source speeches were selected – naturally long and naturally placed pauses, unnaturally long pauses and unnaturally placed pauses.

Speeches were classified on the basis of a subjective listening analysis made by French native speakers and by means of retrospective questionnaires. This assessment was compared with the assessment of both groups of the interpreters. As far as the interpreters are concerned, a particular attention was devoted to the effect of the speaker's pauses on the choice and the use of various interpreting strategies. The last phase of the experiment involved the evaluation of the interpreted speeches by the Czech listeners on the basis of a subjective listening analysis and filling in retrospective questionnaires.

The established hypothesis was confirmed only partially. The negative effect of unnaturally long and unnaturally placed pauses in the source speeches on the simultaneous interpreters' performances was confirmed. However, the negative effect that these pauses had on the assessment of the interpreters' performance made by the listeners was confirmed only in case of unnaturally long pauses. Furthermore, naturally long and naturally placed pauses proved to have a positive effect in terms of covering up semantic imperfections and content gaps that occurred in the interpreted speeches. The positive influence of many years' experience of professional interpreters was not proved conclusively owing to the limited number of participants in the experiment and especially the heterogeneous make-up of the respondents assessing the performances of each interpreter.

RÉSUMÉ

Le présent mémoire traite de la recherche de la fonction des pauses dans l'interprétation simultanée et notamment de l'influence des pauses, dont la longueur n'est pas naturelle ou qui ne sont pas placées dans le discours de façon naturelle, dans les discours de départ quasi-authentiques lus. Ces discours de départ ont été interprétés par un groupe d'étudiants ainsi que par un groupe d'interprètes professionnels, puis évalués par ces mêmes groupes ainsi que par un groupe de locuteurs natifs français. Les discours interprétés en tchèque ont été, quant à eux, évalués par des locuteurs natifs tchèques. À partir de là, il s'agit de chercher à comprendre si la longueur et le placement de ces pauses dans les discours de départ affectent le travail et la prestation des interprètes simultanés, et également de fait le jugement de ces prestations par des personnes ayant écouté les discours interprétés.

Le présent travail est composé de deux parties : théorique et empirique. Dans la partie théorique, nous avons tout d'abord présenté le processus de l'interprétation simultanée lui-même, ainsi que « Le modèle d'efforts » de Daniel Gile reposant sur la distribution de la capacité de travail totale d'un interprète simultané. Nous avons ensuite prêté attention à la prosodie et aux différents moyens prosodiques (suprasegmentaux), en particulier aux pauses et à leur rôle en interprétation simultanée.

Dans la partie empirique, nous avons en premier lieu décrit la préparation et le déroulement de l'expérience visée sur la recherche de l'influence de la longueur et du placement des pauses qui ne sont pas naturels dans les discours de départ de l'orateur sur la prestation des interprètes simultanés, et par la suite sur l'évaluation de cette dernière par les auditeurs. À cet effet, nous avons travaillé avec trois variantes de longueur et de placement des pauses dans les discours de départ : les pauses dont la longueur ainsi que le placement sont naturels, les pauses trop longues et les pauses placées de façon non-naturelle.

Sur la base d'une analyse auditive subjective effectuée par des locuteurs natifs français à l'aide des questionnaires rétrospectifs, nous avons déterminé la classification des différents discours. Nous avons confronté cette évaluation avec l'évaluation des deux groupes d'interprètes. Dans le cas des interprètes nous nous sommes également intéressés à l'influence des pauses de l'orateur sur leur travail et sur l'application de diverses stratégies

d'interprétation. La dernière phase de notre expérience consistait en l'évaluation des discours interprétés par les auditeurs tchèques une fois de plus sur la base d'une analyse auditive subjective et du remplissage des questionnaires rétrospectifs.

L'hypothèse que nous avons définie n'a été confirmée que partiellement. Nous avons vérifié que la longueur ou le placement non naturels des pauses dans les discours de départ affectent de manière négative la prestation des interprètes simultanés, toutefois l'influence négative sur l'évaluation de cette prestation par les auditeurs n'a été confirmée que dans le cas des pauses dont la longueur n'est pas naturelle. De même, nous avons vérifié que les pauses, dont la longueur et le placement sont naturels, influent sur la dissimulation des manques sémantiques et des manques de contenu dans les discours interprétés. L'influence positive du fait de bénéficier d'une plus longue expérience en interprétation n'a pas été suffisamment confirmée étant donné le nombre limité de sujets évaluant les prestations de chaque interprète, et notamment leur aspect hétérogène.

BIBLIOGRAFIE

AHRENS, Barbara. Analysing prosody in simultaneous interpreting: difficulties and possible solutions. *The Interpreters' Newsletter*, 2005, 13, s. 1-14.

AHRENS, Barbara. Pause (and other prosodic features) in Simultaneous Interpreting. *Forum*, 2007, vol. 5/1, s. 1-18.

AIIC. The Importance of Non-verbal Communication in Professional Interpretation, 2005.

Dostupné z: <http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/page1662>

BÜHLER, Hildegund. Discourse Analysis and the Spoken Text – A Critical Analysis of the Performance of Advanced Interpretation Students. In GRAN, Laura; DODDS, John (eds.). *Theoretical and Practical Aspects of Teaching Conference Interpretation*. Trieste: Campanotto Editore Udine, 1989, s. 131-136.

CECOT, Michela. Pauses in simultaneous Interpretation: A contrastive analysis of professional performance, 2001.

Dostupné z: <http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/2448/1/04.pdf>

COLLADOS AÍ, Ángela. Quality assessment in simultaneous interpreting: the importance of nonverbal communication. In PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (eds.). *The interpreting studies reader*. London/New York: Routledge, 2002, s. 326-336.

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Teoretické aspekty simultánního tlumočení*. Praha: AUC Monographia XCIX, 1988.

ČEŇKOVÁ, Ivana. L'importance des pauses en interprétation simultanée. In *Mélanges de phonétique générale et expérimentale*. Publications de l'Institut de Phonétique de Strasbourg, 1989, s. 249-260.

ČEŇKOVÁ, Ivana. *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o. s., 2008.

DELATTRE, Pierre. Les dix intonations de base du français. *French review*, 1966, 40, s. 1-14.

DUEZ, Danielle. Silent and non-silent pauses in three speech styles. *Language and Speech*, 1982, vol. 25, part 1, s. 11-18.

FÓNAGY, Ivan. *La vive voix*. Paris: Payot, 1983.

GILE, Daniel. Aspects méthodologiques de l'évaluation de la qualité du travail en interprétation simultanée. *Meta: Translators' Journal*, 1983, vol. 28, n° 3, s. 236-243.

GILE, Daniel. Le modèle d'efforts et l'équilibre d'interprétation en interprétation simultanée. *Meta: Translators' Journal*, 1985, vol. 30, n° 1, s. 44-48.

GILE, Daniel. L'évaluation de la qualité de l'interprétation par les délégués : une étude de cas. *The Interpreters' Newsletter*, 1990, 3, s. 66-71.

GILE, Daniel. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. John Benjamins Publishing: Amsterdam/ Philadelphia, 1995.

GOLDMAN-EISLER, Frieda. Segmentation of Input in Simultaneous Translation. In PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (eds.). *The interpreting studies reader*. London/New York: Routledge, 2002, s. 68-76.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999.

JANOVCOVÁ, Eva. Projev spontánní a čtený z hlediska simultánního tlumočení. In: *AUC Philologica 4-5, Slavica Pragensia*, 1980, XVIII, s. 315-321.

JONES, Roderick. *Conference Interpreting Explained*. Manchester: St. Jerome Publishing, 1998.

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika* (e-learningový materiál MU Brno), 2007.

Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/estud/ff/js07/fonetika/materialy/ch07.html>

KURILLOVÁ, Milena. *Proces simultánního tlumočení a jeho vliv na tlumočnickův projev v mateřském jazyce* (dipl. práce). Praha: ÚTRL FF UK, 1998.

KURZ, Ingrid. Conference interpretation: expectations of different user groups. In PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (eds.). *The interpreting studies reader*. London/New York: Routledge, 2002, s. 312-324.

LEDERER, Marianne. *La traduction simultanée, Expérience et Théorie*. Paris: Lettres modernes, 1980.

MALKOVSKÁ, Alžběta. *KISS: strategie tlumočnicka při simultánním tlumočení do mateřštiny a do aktivního cizího jazyka* (dipl. práce). Praha: ÚTRL FF UK, 2009.

MAREŠOVÁ, Julie. *Sémantické a pragmatické aspekty suprasegmentální složky sdělení v simultánním tlumočení* (dipl. práce). Praha: ÚTRL FF UK, 2009.

MARTIN, Philippe. Linguistique de l'oralité: description de la prosodie et analyse instrumentale. *The Interpreters' Newsletter* 2005, 13, s. 15-24.

MEAD, Peter. Control of pauses by trainee interpreters in their A and B languages, 2000. Dostupné z: <http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/2451/1/05.pdf>

MEAD, Peter. Exploring hesitation in consecutive interpreting: an empirical study. In GARZONE, Giuliana; VIEZZI, Maurizio (eds.). *Interpreting in the 21st Century. Challenges and Opportunities*. John Benjamins Publishing: Amsterdam/Philadelphia, 2002, s. 73-82.

MÜLLEROVÁ, Olga; NEKVAPIL, Jiří. Pauzy v mluveném textu. *Slovo a slovesnost*, 1986, 47, s. 105-113.

MÜLLEROVÁ, Olga; NEKVAPIL, Jiří. K pauzám v komunikačním procesu. *Slovo a slovesnost*, 1988, 3, s. 202-208.

NOVOTNÁ, Lenka. *Pauzy v mluveném projevu*. (dipl. práce), KPT FF UK Praha, 1984.

OLÉRON, Pierre; NANPON, Hubert. Research into simultaneous translation. In PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (eds.). *The interpreting studies reader*. London/New York: Routledge, 2002, s. 42-50.

POYATOS, Fernando. Nonverbal communication in simultaneous and consecutive interpretation: A theoretical model and new perspectives. In PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (eds.). *The interpreting studies reader*. London/New York: Routledge, 2002, s. 234-246.

SELESKOVITCH, Danica. *L'interprète dans les conférences internationales*. Lettres modernes: Paris, 1968.

SHLESINGER, Miriam. Intonation in The Production And Perception Of Simultaneous Interpretation. In LAMBERT, Sylvie; MOSER-MERCER, Barbara (eds.). *Bridging the Gap. Empirical Research in Simultaneous Interpretation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1994, s. 225-236.

STRÁDALOVÁ, Jarmila; KUBÁTOVÁ, Květa. *Vybrané kapitoly ze statistiky I*. Praha: Karolinum, 1992.

ŠÍPALOVÁ, Irena. *Strategie v simultánním tlumočení podle typu textu* (PhDr. dis.). Praha: FF UK, 2001.

TISSI, Benedetta. Silent Pauses and Disfluencies in Simultaneous Interpretation. *The Interpreters' Newsletter* 2000, 10, s. 103-127.

VLČKOVÁ-MEJVALDOVÁ, Jana. *Prozodie, cesta i mříž porozumění. Experimentální srovnávání příznakové prozodie různých jazyků*. UK Praha: Karolinum, 2006.

PŘÍLOHY

- I. Výchozí projev 1 – Allocution devant la communauté française espagnole
- II. Výchozí projev 2 – 13ème Forum économique international de Saint-Pétersbourg
- III. Výchozí projev 3 – Discours sur les violences scolaires
- IV. Questionnaire pour les auditeurs français
- V. Dotazník pro tlumočníky
- VI. Dotazník pro české posluchače
- VII. Nahrávky výchozích projevů a tlumočení (na přiloženém CD)

I. Allocution devant la communauté française espagnole

Résidence de France à Madrid (Espagne) -- Lundi 27 avril 2009

(zkráceno a upraveno)

Mesdames, Messieurs,

Je voudrais vous dire combien je suis très sincèrement heureux d'être dans cette capitale magnifique qu'est Madrid, dans la résidence de l'ambassadeur de France que je veux remercier, lui et son épouse, pour la qualité de leur travail, leur dévouement et le plaisir véritable et sincère qu'ils ont tous les deux à vivre à Madrid et à représenter la France dans ce pays. C'est quand même très réjouissant pour moi d'avoir des ambassadeurs qui sont aussi enthousiastes du pays où ils représentent la France.

Je voudrais également vous dire combien je suis heureux d'être en Espagne une nouvelle fois pour vous dire, vous qui représentez les quelque 120 000 Français, qui vivez, qui travaillez, qui croyez en l'Espagne, que peut-être jamais dans l'Histoire la relation entre nos deux pays n'a été aussi forte, pas simplement dans les discours et les paroles, mais également dans les faits.

Cela n'a pas toujours été simple entre la France et l'Espagne. Cela n'a pas toujours été simple, au nom de l'Histoire bien sûr ; il y a eu des célébrations récemment et j'étais très heureux d'ailleurs que la France y participe. On doit regarder notre histoire commune, l'évoquer, en parler, la partager. On doit l'assumer. Et à partir des leçons de cette histoire, faire en sorte que ce qui a conduit à des affrontements ne se reproduise pas.

Mais même plus récemment, l'Espagne était sans doute en droit de se demander : est-ce que la France est mon amie ? Je pense au milieu des années quatre-vingt, lorsque le peuple espagnol voulait à tout prix entrer dans l'Union européenne et que nous ne manifestions pas toujours un enthousiasme spontané, alors que, qui peut douter de la vocation de grand d'Europe de l'Espagne?

Souvenons-nous, nos agriculteurs, nos pêcheurs en venaient parfois aux mains. Les camions étaient arrêtés. Les incompréhensions se multipliaient. Et donc, tout cela, il a fallu le digérer. Aujourd'hui, sur tous les dossiers, la France et l'Espagne parlent d'une même voix.

C'est d'abord le cas de la lutte contre les terroristes. Que les choses soient claires entre nous : entre les terroristes et la démocratie espagnole, la France ne transigera jamais, la France est aux côtés de la démocratie espagnole. Elle l'est totalement, elle l'est complètement. Je sais bien qu'on nous disait : « Attention, n'importez pas en France un problème espagnol, ne vous en mêlez pas trop. »

Mes chers amis, face au terrorisme, il n'y a pas de discussion possible. La démocratie espagnole est une démocratie jeune et elle doit beaucoup au roi JUAN CARLOS, à son courage et aux décisions qu'il a prises au bon moment. Il ne peut pas y avoir pour nous d'hésitation ou de prudence. L'imprudence pour une démocratie, c'est de penser qu'on peut transiger avec les assassins. Cela, c'est imprudent. Parce que si l'on transige avec les assassins, ils ne voient pas la transaction, ils comprennent la faiblesse. Il n'y a pas de faiblesse à avoir avec des terroristes et avec des assassins. Et je le dis ici, à Madrid, dans cette Espagne qui est depuis plusieurs décennies le pays d'Europe qui a le plus souffert du terrorisme, celui où il y a eu le plus de victimes. La France travaille matin, midi et soir avec l'Espagne pour lutter contre les terroristes.

Mes chers compatriotes, un mot pour parler de vous parce que la crise frappe. Elle frappe en France, bien sûr, et elle frappe encore plus durement en Espagne. Et j'imagine que cela a des conséquences dans votre vie quotidienne. Lorsque j'étais candidat à la Présidence de la République, j'ai pris des engagements et ces engagements, mon devoir, c'est de les tenir.

Ce qui me frappe quand je regarde ce pays espagnol qui nous est si proche, si méditerranéen, c'est qu'au-delà des alternances, ils ont toujours su porter le discours de la modernité pour amener l'Espagne vers le XXIe siècle et, si possible, sans retour en arrière. Et je trouve d'ailleurs que ce qu'ils viennent de faire au Pays basque avec l'alliance entre le PSOE et le PP est, me semble-t-il, extrêmement responsable parce que les partis politiques démocratiques ne doivent pas se diviser devant la menace terroriste. Mais cette modernisation qu'ils ont faite, nous devons la conduire en France et j'aimerais que chacun comprenne que ce n'est pas une question de parti, ce n'est pas une question de gauche ou de droite. C'est la question que l'on ne peut pas rester avec l'organisation et les idées du XXe siècle alors qu'on est déjà entré dans le XXIe siècle, que l'on ne peut pas rester immobile alors que le monde bouge et que toute la question de la crise est très simple : nous sortirons de la crise parce qu'il y a toujours une fin aux crises, mais on doit en sortir plus forts, en ayant plus investi dans la recherche, dans l'éducation, dans la formation, dans les technologies nouvelles.

Et la crise non seulement ne doit pas être un prétexte pour arrêter les réformes, le changement, le mouvement, mais la crise, au contraire, nous impose de remettre en question des habitudes pour que, quand la croissance mondiale reviendra, la France puisse en profiter massivement et qu'elle puisse tourner le dos à des faiblesses endémiques et structurelles qui étaient celles de notre pays depuis bien longtemps.

Je voudrais tellement que les Espagnols sachent combien ils sont aimés en France, aimés fortement comme un pays frère et que tous nos compatriotes de France sachent et

comprennent que les Espagnols attendent beaucoup de la France. Croyez bien que nous ne les décevrons pas.

Je vous remercie.

II. 13ème Forum économique international de Saint-Pétersbourg

ALLOCUTION DE M. LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE

Saint-Pétersbourg -- Samedi 19 juin 2010

(zkráceno a upraveno)

Mesdames et Messieurs, chers amis,

C'est d'abord un grand plaisir pour moi d'être ici à Saint-Pétersbourg, en Russie, aux côtés du Président Medvedev. Je veux dire que j'ai une conviction, c'est que l'Europe et la Russie, nous devons travailler ensemble de façon stratégique, de façon très proche et dans un rapport de confiance. La guerre froide, c'est fini. Le mur, c'est fini. La Russie est une grande puissance, nous sommes des voisins, nous avons vocation à être des amis. Nous devons nous rapprocher. C'est une conviction profonde, qui est doublée d'une autre conviction : je veux dire combien j'ai confiance dans la parole du Président Medvedev, combien j'ai apprécié de pouvoir travailler avec lui à des moments où l'on n'a pas été spontanément d'accord, mais on a réussi à trouver un chemin ensemble.

Je veux porter témoignage, que dans les grandes instances internationales, les positions de la France et celles de la Russie sont extrêmement proches. Je veux, d'ailleurs, saluer l'engagement du Président Medvedev sur la question iranienne, sur les votes des sanctions. Rien n'aurait été possible s'il n'avait pas assumé et fait ce choix. C'est donc vous dire qu'être ici pour moi à la tête d'une importante délégation, de ministres et de chefs d'entreprise, c'est un choix stratégique.

Deuxièmement, la crise. Qu'est-ce qui s'est passé ? Pourquoi ça s'est passé ainsi ? Et quelles leçons en tirer ? Je ne doute pas que nombreux seront les experts, qui sauront nous expliquer pourquoi c'est arrivé, rétrospectivement, et qui nous diront avec beaucoup d'autorité ce qu'il faut faire aujourd'hui, ce qui est à peu près le contraire de ce qu'ils nous disaient ce qu'il fallait faire il y a six mois. Il y a six mois, je ne pouvais pas aller dans une réunion sans qu'on me dise : votre plan de relance est insuffisant, dépensez plus. Maintenant, avant même que je sois rentré dans une salle, on me dit : dépensez moins, vous avez trop dépensé. Hommage soit rendu aux experts. Je voudrais simplement leur dire que leur travail est parfois plus facile que celui des dirigeants que nous sommes, même si tous les conseils sont utiles. J'en tire une conclusion, c'est que la première chose que l'on attend d'un chef d'Etat ou d'un chef de gouvernement, c'est qu'il fasse preuve de sang froid pour réagir et non pas surréagir. Nos pays sont comme vos entreprises, ils ne peuvent pas supporter les chocs brutaux d'une politique et d'une contre politique. Il faut de la cohérence.

Quand le marché fonctionne sans aucune règle, quand le monde fonctionne sans aucune régulation, le marché ne devient plus le marché, il est pris en otage par des activités spéculatrices, par des créations de bulles sans limite : bulles de l'internet, bulles immobilières, bulles financières. Puisque tout était devenu possible, un certain nombre d'opérateurs en ont profité et considéré qu'il était devenu normal de multiplier sa mise par 10, 20, 30, 100, 1 000, sans que cela ne corresponde à aucune invention scientifique, à aucune création de valeur, à aucune stratégie de croissance. A ceux qui me disent : « il faut laisser faire le marché », je suis d'accord, à la condition que le marché ne soit pas celui de la spéculation mais de la production.

Et le 18 septembre 2008, le monde stupéfait assiste à l'impensable : la faillite d'une des plus grandes banques du monde, américaine. La confiance s'évapore et tout s'écroule. N'en voulez pas aux chefs d'Etat et de gouvernement de se dire que ce n'est pas ceux qui nous ont conduit au bord du précipice qui vont aujourd'hui nous expliquer comment on va s'en sortir. Naturellement, il ne faut pas considérer que l'absence de réglementation doit nous conduire à une sur-réglementation et que le drame qui est venu de l'industrie financière doit nous amener à supprimer l'industrie financière. A l'évidence non. Mais de la même façon, que les choses soient claires entre nous, nous ne laisserons pas les mêmes causes produire les mêmes effets. Ce serait inacceptable car ceux qui souffrent de la crise aujourd'hui, je veux dire nos populations, je veux dire les peuples, ne sont pour rien dans cette crise. Et il est donc inacceptable que ce soit eux qui paient l'addition et que les comportements irresponsables ne soient pas sanctionnés, que nous n'ayons pas le courage d'assumer qu'on ne les laisserait pas refaire.

Je prends quelques exemples. Les paradis fiscaux : à quoi cela serviraient d'établir des règles pour la Russie, pour la France, pour l'Europe, pour le monde et de laisser nos propres banques investir, ouvrir des comptes dans des paradis fiscaux où on peut s'économiser toute forme de règle ? C'est la raison pour laquelle, avec Dmitri, nous nous sommes battus au G20 de Londres pour que les paradis fiscaux ne puissent plus être une façon, pour un certain nombre de nos propres entreprises, de s'exonérer des règles que par ailleurs, nous demandons aux gens de respecter.

Les rémunérations des traders : que des gens gagnent de l'argent, quoi de plus naturel ? Que les rémunérations ne soient pas les mêmes, quoi de plus naturel ? Mais cette idée qui consiste à rémunérer, dans nos banques, à la mesure des risques qu'ils prennent avec l'argent des autres, non ! S'ils veulent gagner beaucoup d'argent en prenant des risques avec leur propre

argent, pas de problème. Si c'est pour prendre des risques avec l'argent des autres, non. On pourrait multiplier les exemples.

Et donc la semaine prochaine, avec Dmitri, nous allons nous battre au G20 pour que les décisions que nous avons prises au G20 de Pittsburgh et au G20 de Londres soient appliquées par le G20 de Toronto. De ce point de vue, je le dis, je l'assume, je suis clairement pour une taxation des banques. Cela ne me paraît pas anormal qu'elles servent elles-mêmes à financer un système assurantiel. Après tout, ce n'est pas aux contribuables de payer ce système. Et deuxièmement, un système mondial sur la taxation des activités financières. Je serais tout à fait près, bien sûr, à m'en expliquer mais je ne veux pas être trop long.

Je vous remercie.

III. Discours sur les violences scolaires

M. LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE

sur le thème de la lutte contre les violences à l'école et contre l'absentéisme

Palais de l'Élysée - Mercredi 5 mai 2010

(zkráceno a upraveno)

Monsieur le Premier ministre,

Mesdames et Messieurs,

Je suis très heureux de vous accueillir aujourd'hui à l'Élysée pour vous parler du problème, sensible entre tous, de la violence à l'école.

De toutes les formes de violence qui ont cours dans la société, celle qui frappe nos établissements scolaires est sans doute l'une des plus scandaleuses.

Scandaleuse, parce qu'elle sape les fondements même de la transmission du savoir et compromet l'avenir des enfants.

Scandaleuse parce qu'elle s'attaque aux plus fragiles de nos jeunes concitoyens. Elle s'attaque aux jeunes issus des milieux les plus défavorisés, dont les conditions de vie sont les plus précaires, et dont l'école constitue la seule chance de s'en sortir. Il ne peut y avoir d'égalité des chances quand des collèges et les lycées sont minés par la délinquance. Au fond la violence à l'école, c'est une insulte, une insulte lancée à la figure de notre pacte républicain, une insulte à laquelle aucun de nos citoyens ne peut rester indifférent.

Alors il est temps d'apporter une réponse globale, qui prenne en compte, ou qui essaie de prendre en compte tous les aspects de ce phénomène multiforme.

La question, pour dire vrai, n'est pas de choisir une énième fois entre la répression et la prévention. C'est un débat, purement idéologique qui est totalement dépassé.

Naturellement il faut de la répression, car laisser la moindre agression impunie, c'est donner raison à l'agresseur.

Naturellement il faut de la prévention : car notre premier but, c'est de protéger une victime potentielle.

Le véritable enjeu en fait est ailleurs. Il consiste à savoir si nous sommes capables d'agir, de façon cohérente, de façon concertée, sur tous les fronts à la fois. Car il n'y a pas une cause unique à la violence scolaire, mais de multiples causes. À la réponse policière, à la réponse judiciaire, plus que jamais indispensable, il faut ajouter une action forte dans des domaines aussi variés que ceux de la pédagogie, de la formation des enseignants, de la stabilisation des équipes éducatives, de la responsabilisation des parents, - que pourrions-nous réussir avec des

parents totalement déresponsabilisés ? - ou encore de la prise en charge des élèves gravement perturbateurs.

Mesdames et Messieurs, je ne vais pas revenir ici sur toutes les tragédies qui ont alimenté l'actualité de ces derniers mois. Nous les avons en mémoire.

Ces drames sont le signe d'une forte dégradation du climat, qui affecte le quotidien des professeurs et des élèves.

Vous qui connaissez le terrain, vous savez parfaitement qu'il y a dans certains établissements une tension absolument permanente, y compris, c'est un comble, dans les salles de classe.

Beaucoup d'élèves, beaucoup de professeurs prennent aujourd'hui le chemin des cours avec appréhension. C'est un scandale !

Ils savent, ces élèves et ces professeurs, que tout au long de la journée, ils seront exposés aux insultes, aux menaces, aux brimades, aux mauvais gestes, à l'indifférence et parfois au mépris...

Face à cette violence, il y a quelque chose qui est encore pire, c'est que ces élèves et ces enseignants se sentent seuls, se sentent démunis, je voudrais dire plus exactement se sentent terriblement seuls et totalement démunis. C'est particulièrement vrai pour nos enseignants, qui sont les principales victimes des agressions de toute nature recensées à l'école. Il y a encore quelques jours, un professeur a été poignardé par un de ses élèves parce qu'il lui avait fait la remarque d'un cahier mal tenu. Voilà où peut en arriver notre société. C'est un scandale, il faut y mettre un terme et nous allons y mettre un terme.

Mesdames et Messieurs, il n'y a qu'une seule politique s'agissant des crimes et délits perpétrés dans les établissements scolaires : être intraitable.

Nous ne pouvons pas nous contenter d'une école où l'on se bornerait à prévenir les risques d'agression grave.

Au fond, que voulons-nous ? Nous voulons une école où les enseignants et les élèves se sentent libre. On n'est pas libre quand on a peur. Libre d'apprendre. Libre de progresser. Libre de travailler. Et même libre d'être heureux en préparant son avenir. Une école de la sérénité, du respect, de la confiance.

La sécurité ne consiste pas pour nous à remplacer une peur, la peur de la délinquance, par une autre peur, la peur de l'autorité. La sécurité dans notre esprit ce n'est pas l'instauration d'un rapport de force, moins favorable aux agresseurs. La sécurité c'est un climat de paix, de sérénité et de confiance. Au fond c'est un ordre, l'ordre républicain. Il est temps de rétablir et de réhabiliter les mots respect et ordre. C'est un ordre où chacun a la place qui lui revient : le professeur, dépositaire de l'autorité que lui confère le savoir ; l'élève, respectueux du

professeur, parce qu'il est désireux d'apprendre. L'ordre, les valeurs à leur place, chacun dans son rôle.

Nous allons donc rétablir l'ordre et réhabiliter l'autorité. Une autorité à nouveau respectée, acceptée, légitime. Gagner cette bataille nécessite que nous nous engagions sur plusieurs fronts à la fois.

Mesdames et Messieurs, dans la lutte que nous allons engager pour rétablir la sécurité dans tous les établissements scolaires, chacun va devoir assumer ses responsabilités, les parents, les enseignants, le personnel de direction, chacun.

Vous l'avez compris, je reste un partisan résolu du pragmatisme. Je refuse l'autoritarisme qui n'est pas efficace, et je dénonce le laxisme qui consiste à renoncer au prétexte que c'est difficile avant même d'avoir essayé. Nous essayons de regarder, avec le Premier ministre et les ministres, la réalité de notre école sans simplisme. Notre école est responsable de beaucoup de réussites, mais nous avons ce problème de violence. Sans tabou, nous voulons obéissance aux règles, respect des valeurs républicaines.

Je vous remercie.

IV. QUESTIONNAIRE POUR LES AUDITEURS FRANÇAIS

Âge :	
Sexe :	
Formation :	
Titre de l'enregistrement :	

1. Comment trouvez-vous le discours que vous venez d'écouter concernant la compréhension ?

- a) clair et parfaitement compréhensible
- b) assez compréhensible
- c) difficilement compréhensible
- d) incompréhensible

2. Comment trouvez-vous la prestation de l'orateur concernant l'utilisation des pauses ?

Les pauses étaient dans la plupart :

- a) naturelles
- b) trop longues
- c) pas placées de façon naturelle
- d) autres (expliquez)

3. Pensez-vous que les pauses effectuées par l'orateur ont influencé d'une façon ou d'une autre votre compréhension du discours ?

- a) les pauses ont contribué à bien comprendre les informations fournies
- b) les pauses ont attiré mon attention sans gêner la compréhension
- c) les pauses ont attiré mon attention et ont gêné la compréhension
- d) les pauses m'ont complètement empêché de bien comprendre le discours
- e) autres (expliquez)

V. DOTAZNÍK PRO TLUMOČNÍKY

Jsem:	a) student PTF (specializace tlumočnický) b) profesionální tlumočnický
Počet let praxe:	
Název nahrávky:	

1. Jak byste hodnotil/a projev řečníka z hlediska srozumitelnosti?

- e) jasný a zcela srozumitelný
- f) poměrně srozumitelný
- g) obtížně srozumitelný
- h) nesrozumitelný

2. Jak byste hodnotil/a projev řečníka z hlediska umístování pauz? Pauzy byly většinou:

- e) přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné
- f) nepřirozeně dlouhé
- g) nepřirozeně umístěné
- h) jiné (upřesněte)

3. Ovlivnila délka a umístění pauz v projevu řečníka Vaše vlastní porozumění jeho projevu? Pokud ANO, jakým způsobem?

4. Znesnadňovala Vám délka a umístění pauz ve výchozím projevu nějakým způsobem tlumočení?

- a) ANO, musel/a jsem se více soustředit na poslech výchozího projevu
- b) NE, na moji práci to nemělo žádný vliv
- c) jiné (upřesněte)

5. Pracoval/a jste při tlumočení vědomě s Vašimi vlastními pauzami? Pokud ANO, jakou strategii jste volil/a?

VI. DOTAZNÍK PRO ČESKÉ POSLUCHAČE

Věk:	
Pohlaví:	
Vzdělání:	
Název nahrávky:	

Simultánní tlumočení je takové tlumočení, které probíhá téměř zároveň s originálním projevem řečníka. Tlumočník při něm obvykle sedí v kabině, řečníka hovořícího výchozím jazykem poslouchá ze sluchátek a sám hovoří v cílovém jazyce do mikrofonu.

1. Se simultánním tlumočením se setkávám:

- a) zcela běžně
- b) příležitostně
- c) velmi zřídka
- d) vůbec ne

2. Pokud ANO (odpověď a, b nebo c na otázku č. 1), při jakých příležitostech?

3. Jak byste hodnotil/a vyslechnuté tlumočení z hlediska srozumitelnosti informace?

- i) jasné a zcela srozumitelné
- j) poměrně srozumitelné
- k) obtížně srozumitelné
- l) nesrozumitelné

4. Jak byste hodnotil/a vyslechnuté tlumočení z hlediska umístování pauz? Pauzy byly většinou:

- i) přirozeně dlouhé a přirozeně umístěné
- j) nepřirozeně dlouhé
- k) nepřirozeně umístěné
- l) jiné (upřesněte)

5. Ovlivnila délka a umístění pauz v projevu tlumočnicka nějakým způsobem Vaše vlastní porozumění jeho projevu ?

- f) pauzy přispěly k dobrému pochopení sdělovaných informací
- g) pauzy upoutávaly moji pozornost, ale nijak mi neztěžovaly porozumění
- h) pauzy upoutávaly moji pozornost a ztěžovaly mi porozumění
- i) pauzy mi zcela znemožnily projev dobře pochopit
- j) jiné (upřesněte)

6. Jak byste celkově hodnotil/a vyslechnuté tlumočení z hlediska obsahu a formy?

- a) obsahově i formálně vyhovující
- b) obsahově vyhovující, formálně nikoli
- c) formálně vyhovující, obsahově nikoli
- d) obsahově ani formálně nevyhovující
- e) jiné (upřesněte)

7. Jak byste celkově hodnotil/a tlumočnickův výkon z hlediska přesvědčivosti? Vysvětlete.

- a) přesvědčivý a důvěryhodný
- b) nepřesvědčivý a nedůvěryhodný
- c) jiné (upřesněte)